

**WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ LOTOS**

	PLN'000		EUR'000	
	za rok zakończony	za rok zakończony	za rok zakończony	za rok zakończony
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Przychody ze sprzedaży	22.709.442	28.501.887	5.426.649	6.803.496
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	423.398	(1.393.008)	101.175	(332.516)
Strata przed opodatkowaniem	(195.274)	(2.123.715)	(46.663)	(506.938)
Strata netto	(263.300)	(1.466.372)	(62.918)	(350.028)
Strata netto przypisana akcjonariuszom Jednostki Dominującej	(263.263)	(1.466.326)	(62.909)	(350.017)
Strata netto przypisana udziałom niekontrolującym	(37)	(46)	(9)	(11)
Całkowite dochody/(straty) ogółem	(544.925)	(1.902.137)	(130.215)	(454.047)
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	(544.888)	(1.902.096)	(130.206)	(454.037)
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane udziałom niekontrolującym	(37)	(41)	(9)	(10)
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	1.488.069	1.380.488	355.589	329.527
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(1.161.975)	(958.338)	(277.666)	(228.759)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	114.719	(597.271)	27.413	(142.571)
Przepływy pieniężne netto razem	440.813	(175.121)	105.336	(41.803)
Podstawowa strata netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	(1,42)	(10,11)	(0,34)	(2,41)
Rozwodniona strata netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	(1,42)	(10,11)	(0,34)	(2,41)

	PLN'000		EUR'000	
	Stan na	Stan na	Stan na	Stan na
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Aktywa razem	19.169.332	18.947.157	4.498.259	4.445.290
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	7.712.060	8.258.288	1.809.706	1.937.519
Udziały niekontrolujące	138	175	32	41
Kapitał własny razem	7.712.198	8.258.463	1.809.738	1.937.560

W celu przeliczenia pozycji wykazanych w tabeli "Wybrane dane finansowe" na EUR zastosowano następujące kursy wymiany:

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej przeliczono stosując średni kurs NBP obowiązujący w dniu kończącym okres sprawozdawczy:

na dzień 31.12.2015	na dzień 31.12.2014
1 EUR = 4,2615 PLN	1 EUR = 4,2623 PLN

Pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych przeliczono stosując kurs stanowiący średnią arytmetyczną średnich kursów NBP ustalonych na ostatni dzień każdego miesiąca kalendarzowego okresu sprawozdawczego:

za rok zakończony 31.12.2015	za rok zakończony 31.12.2014
1 EUR = 4,1848 PLN	1 EUR = 4,1893 PLN

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZA ROK 2015
SPORZĄDZONE WEDŁUG MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW
SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ
W WERSJI ZATWIERDZONEJ PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ
WRAZ Z OPINIĄ NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	7
DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA	8
1. Informacje ogólne	8
2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany	8
3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych.....	10
4. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, ale nie mają zastosowania	11
5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości.....	11
6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości	14
7. Zasady rachunkowości	14
7.1 Podstawa konsolidacji	14
7.2 Przychody ze sprzedaży.....	14
7.3 Przychody z tytułu dywidend	15
7.4 Przychody z odsetek	15
7.5 Podatki.....	15
7.5.1 Podatek dochodowy.....	15
7.5.2 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa	16
7.6 Transakcje w walucie obcej	16
7.7 Rzeczowe aktywa trwałe	17
7.8 Wartość firmy	18
7.9 Pozostałe aktywa niematerialne	18
7.10 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych.....	19
7.11 Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	19
7.12 Leasing	19
7.13 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych	20
7.14 Zapasy	20
7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe.....	21
7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty.....	21
7.17 Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży.....	21
7.18 Kapitały własne	21
7.19 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje	21
7.20 Świadczenia pracownicze.....	22
7.20.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia	22
7.20.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne	22
7.21 Koszty finansowania zewnętrznego	22
7.22 Aktywa i zobowiązania finansowe.....	23
7.23 Utrata wartości aktywów finansowych.....	25
7.24 Pochodne instrumenty finansowe	26
7.25 Rachunkowość zabezpieczeń.....	26
7.26 Rezerwy	27
7.26.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji	27
7.27 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe	27
7.28 Dotacje.....	28
7.29 Wspólne ustalenia umowne i porozumienia o podobnym charakterze	28
7.30 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych.....	28
7.31 Zobowiązania i aktywa warunkowe.....	29
7.32 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	29
8. Segmenty działalności.....	30
9. Przychody i koszty.....	32
9.1 Koszty według rodzaju.....	32
9.2 Koszty świadczeń pracowniczych	33
9.3 Pozostałe przychody	33
9.4 Pozostałe koszty	34
9.5 Przychody finansowe	35
9.6 Koszty finansowe	35
10. Podatek dochodowy	36
10.1 Obciążenia podatkowe	36
10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania	36
10.3 Odroczonego podatku dochodowego.....	37
10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego.....	38
11. Strata netto przypadająca na jedną akcję	39
12. Dywidendy	39
13. Rzeczowe aktywa trwałe	39
13.1 Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną oraz zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	40
13.1.1 Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	42
13.1.2 Rzeczowe aktywa trwałe związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	42
13.1.3 Rzeczowe aktywa trwałe związane z wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	44
13.1.4 Aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.....	49
13.2 Rzeczowe aktywa trwałe rafineryjne i pozostałe.....	52
13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych	55
14. Wartość firmy	55
15. Pozostałe aktywa niematerialne.....	56
15.1 Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną oraz zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	57
15.1.1 Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	59
15.1.2 Koncesje związane z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	59
15.2 Pozostałe aktywa niematerialne	61
15.3 Pozostałe informacje dotyczące aktywów niematerialnych.....	63

16.	Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	63
16.1	Zmiana stanu udziałów we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności	64
16.2	Skrócone informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	65
17.	Aktywa trwale (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży	67
18.	Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa	68
18.1	Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności	69
18.2	Należności z tytułu leasingu finansowego	70
19.	Zapasy	70
19.1	Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów	71
19.2	Zapasy obowiązkowe	71
20.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	71
21.	Kapitał podstawowy	72
22.	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	72
23.	Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	73
24.	Zyski zatrzymane	73
24.1	Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend	73
25.	Różnice kursowe z przeliczenia	74
26.	Udziały niekontrolujące	74
27.	Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	74
27.1	Kredyty bankowe	74
27.2	Pożyczki	79
27.3	Obligacje	80
27.4	Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	81
27.4.1	Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego	82
28.	Pochodne instrumenty finansowe	82
29.	Świadczenia pracownicze	83
29.1	Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia	83
29.2	Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych	85
29.3	Założenia aktuarialne	85
29.4	Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	85
29.5	Analiza wrażliwości	86
30.	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy	87
30.1	Rezerwy	88
30.2	Dotacje	91
31.	Instrumenty finansowe	91
31.1	Wartość bilansowa	91
31.2	Hierarchia wartości godziwej	92
31.3	Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych	93
32.	Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym	95
32.1	Ryzyko cen surowców i produktów naftowych	95
32.1.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych	97
32.2	Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	97
32.2.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	98
32.3	Ryzyko walutowe	98
32.3.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut	100
32.4	Ryzyko stopy procentowej	102
32.4.1	Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych	103
32.5	Ryzyko płynności	104
32.6	Ryzyko kredytowe	107
33.	Zarządzanie kapitałem	107
34.	Uprawnienia do emisji dwutlenku węgla (CO ₂)	108
35.	Zobowiązania i aktywa warunkowe	109
35.1	Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych	109
35.2	Pozostałe zobowiązania warunkowe	111
36.	Informacje o podmiotach powiązanych	111
36.1	Informacje o transakcjach z jednostkami powiązаныmi, w których Grupa posiada udziały	111
36.2	Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą	111
36.2.1	Transakcje z jednostkami powiązаныmi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ	112
36.3	Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących	112
36.4	Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej	113
36.5	Transakcje z podmiotami powiązаныmi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki	113
ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO		114

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Przychody ze sprzedaży	8	22.709.442	28.501.887
Koszt własny sprzedaży	9.1	(20.249.028)	(27.466.614)
Zysk na sprzedaży		2.460.414	1.035.273
Koszty sprzedaży	9.1	(1.284.846)	(1.162.071)
Koszty ogólnego zarządu	9.1	(459.120)	(447.055)
Pozostałe przychody	9.3	48.291	26.707
Pozostałe koszty	9.4	(341.341)	(845.862)
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)		423.398	(1.393.008)
Przychody finansowe	9.5	100.637	21.740
Koszty finansowe	9.6	(688.243)	(727.982)
Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	16	(31.066)	(24.465)
Strata przed opodatkowaniem		(195.274)	(2.123.715)
Podatek dochodowy od osób prawnych	10.1	(68.026)	657.343
Strata netto		(263.300)	(1.466.372)
Inne całkowite dochody/(straty)			
Pozycje, które w przyszłości mogą zostać zreklasyfikowane do wyniku:		(282.407)	(428.448)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		5.946	45.106
Zabezpieczenia przepływów pieniężnych	23	(355.973)	(584.653)
Podatek dochodowy dotyczący zabezpieczenia przepływów pieniężnych	10.1	67.620	111.099
Pozycje, które w przyszłości nie zostaną zreklasyfikowane do wyniku:		782	(7.317)
Zyski/(Straty) aktuarialne z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		2.211	(8.974)
Podatek dochodowy dotyczący zysków/(strat) aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia	10.1	(1.429)	1.657
Inne całkowite dochody/(straty) netto		(281.625)	(435.765)
Całkowite dochody/(straty) ogółem		(544.925)	(1.902.137)
Strata netto przypisana:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej	11	(263.263)	(1.466.326)
Udziałom niekontrolującym	26	(37)	(46)
		(263.300)	(1.466.372)
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej		(544.888)	(1.902.096)
Udziałom niekontrolującym	26	(37)	(41)
		(544.925)	(1.902.137)
Strata netto przypisana akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję (w złotych)			
Średnia ważona liczba akcji w tysiącach sztuk	11	184.873	145.027
- podstawowa	11	(1,42)	(10,11)
- rozwodniona	11	(1,42)	(10,11)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (dane przekształcone)
AKTYWA			
Aktywa trwałe			
Rzeczowe aktywa trwałe	13	10.568.422	9.481.883
Wartość firmy	14	46.688	46.688
Pozostałe aktywa niematerialne	15	617.731	557.458
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	16	70.745	99.599
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	10.3	924.478	1.488.901
Pochodne instrumenty finansowe	28	8.697	-
Pozostałe aktywa długoterminowe	18	201.008	107.288
Aktywa trwałe razem		12.437.769	11.781.817
Aktywa obrotowe			
Zapasy	19	3.235.816	3.917.129
- w tym zapasy obowiązkowe	19.2	1.881.494	2.243.655
Należności z tytułu dostaw i usług	18	1.550.900	1.406.501
Należności z tytułu podatku dochodowego		11.953	59.094
Pochodne instrumenty finansowe	28	208.482	4.430
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	18	856.336	1.419.536
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	859.699	348.215
Aktywa obrotowe razem		6.723.186	7.154.905
Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczane do sprzedaży	17	8.377	10.435
Aktywa razem		19.169.332	18.947.157
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA			
Kapitał własny			
Kapitał podstawowy	21	184.873	184.873
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	22	2.228.310	2.229.626
Kapitał rezerwy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	23	(700.888)	(412.535)
Zyski zatrzymane	24	5.928.484	6.190.989
Różnice kursowe z przeliczenia	25	71.281	65.335
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		7.712.060	8.258.288
Udziały niekontrolujące	26	138	175
Kapitał własny razem		7.712.198	8.258.463
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27	4.454.460	4.495.562
Pochodne instrumenty finansowe	28	54.306	62.626
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	10.3	47.626	55.527
Świadczenia pracownicze	29	182.252	185.451
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	30	1.292.571	657.563
Zobowiązania długoterminowe razem		6.031.215	5.456.729
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27	2.544.848	2.168.106
Pochodne instrumenty finansowe	28	110.845	135.917
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	30	1.232.510	1.692.839
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		11.770	4.667
Świadczenia pracownicze	29	122.201	84.038
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	30	1.403.745	1.137.310
Zobowiązania krótkoterminowe razem		5.425.919	5.222.877
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami trwałymi (lub grupami do zbycia) przeznaczonymi do sprzedaży	17; 29.1	-	9.088
Zobowiązania razem		11.457.134	10.688.694
Kapitał własny i zobowiązania razem		19.169.332	18.947.157

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

(sporządzone metodą pośrednią)

	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Strata netto		(263.300)	(1.466.372)
Korekty:		1.810.253	2.904.163
Podatek dochodowy	10.1	68.026	(657.343)
Udziały w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	16	31.066	24.465
Amortyzacja	9.1	714.568	808.941
(Zyski)/Straty z tytułu różnic kursowych		348.234	366.720
Odsetki i dywidendy		177.702	168.177
(Zyski)/Straty z tytułu działalności inwestycyjnej		69.902	16.356
Odписы z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	9.4	85.817	806.141
Rozliczenie i wycena instrumentów finansowych	9.5; 9.6	(78.809)	197.849
(Zwiększenie)/Zmniejszenie stanu należności z tytułu dostaw i usług		(144.399)	185.148
(Zwiększenie)/Zmniejszenie stanu pozostałych aktywów		54.473	(6.376)
Zmniejszenie stanu zapasów		719.073	1.811.755
(Zmniejszenie) stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług		(460.329)	(702.398)
Zwiększenie/(Zmniejszenie) stanu pozostałych zobowiązań i rezerw		187.754	(120.389)
Zwiększenie stanu świadczeń pracowniczych		37.175	5.117
Podatek dochodowy zapłacony		(58.884)	(57.303)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		1.488.069	1.380.488
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Dywidendy otrzymane - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	16.1	837	7.280
Dywidendy otrzymane od jednostek pozostałych		907	894
Odsetki otrzymane		16.053	6.033
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		23.615	14.015
Sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa		2.600	4.880
Wpływ z tytułu ostatecznego rozliczenia nabycia pakietu aktywów Heimdal		-	12.443
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		(758.582)	(1.002.131)
Wniesienie wkładów pieniężnych - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	16.1	(3.898)	(339)
Zakup udziałów w jednostkach powiązanych		-	(23)
Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA		(433.357)	-
Depozyt zabezpieczający		(4.293)	10.035
Środki przekazane na fundusz likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego		(414)	(407)
Kaucja na zabezpieczenie realizacji kontraktu na usługi inżynierskie, zakupowe i zarządcze związane z morskim centrum wydobywczym na złożu B-8		(10.488)	-
Wydatek z tytułu premii opcyjnej		(4.907)	-
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		10.554	(11.018)
Inne wydatki inwestycyjne		(602)	-
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(1.161.975)	(958.338)
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów	27.1	798.209	562.963
Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek	27.2	-	106.900
Wpływ z tytułu emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A.	18	981.268	-
Przepływy środków pieniężnych wynikające ze zmian w udziale w jednostkach zależnych nie skutkujące utratą kontroli		(31)	(1.681)
Otrzymane dotacje		-	1.239
Zwrot środków z depozytu zabezpieczającego kredyt w spółce Energobaltic Sp. z o.o.		-	2.111
Wydatki z tytułu spłaty kredytów	27.1	(1.161.456)	(1.030.408)
Wydatki z tytułu spłaty pożyczek	27.2	(10.781)	(12.983)
Wykup obligacji	27.3	(19.350)	(17.397)
Wydatki z tytułu prowizji przygotowawczych od kredytów		(57.202)	-
Zapłacone odsetki		(172.969)	(181.297)
Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		(19.957)	(18.830)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		(222.192)	4.439
Wydatki związane z emisją akcji serii D Grupy LOTOS S.A.		-	(7.867)
Inne wydatki finansowe		(820)	(4.460)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		114.719	(597.271)
Przepływy pieniężne netto razem		440.813	(175.121)
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		3.944	11.509
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		444.757	(163.612)
Środki pieniężne na początek okresu		(166.687)	(3.075)
Środki pieniężne na koniec okresu	20	278.070	(166.687)

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego załączone na stronach od 8 do 113 stanowią jego integralną część

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

w tysiącach złotych	Nota	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	Kapitał rezerwy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	Zyski zatrzymane	Różnice kursowe z przeliczenia	Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny razem
1 stycznia 2015		184.873	2.229.626	(412.535)	6.190.989	65.335	8.258.288	175	8.258.463
<i>Strata netto</i>		-	-	-	(263.263)	-	(263.263)	(37)	(263.300)
<i>Inne całkowite dochody/(straty) netto</i>		-	-	(288.353)	782	5.946	(281.625)	-	(281.625)
Całkowite dochody/(straty) ogółem		-	-	(288.353)	(262.481)	5.946	(544.888)	(37)	(544.925)
Koszty emisji	22	-	(1.316)	-	-	-	(1.316)	-	(1.316)
Pozostałe		-	-	-	(24)	-	(24)	-	(24)
31 grudnia 2015		184.873	2.228.310	(700.888)	5.928.484	71.281	7.712.060	138	7.712.198
1 stycznia 2014		129.873	1.311.348	61.019	7.666.833	20.234	9.189.307	289	9.189.596
<i>Strata netto</i>		-	-	-	(1.466.326)	-	(1.466.326)	(46)	(1.466.372)
<i>Inne całkowite dochody/(straty) netto</i>		-	-	(473.554)	(7.317)	45.101	(435.770)	5	(435.765)
Całkowite dochody/(straty) ogółem		-	-	(473.554)	(1.473.643)	45.101	(1.902.096)	(41)	(1.902.137)
Emisja akcji	21	55.000	-	-	-	-	55.000	-	55.000
Nadwyżka ceny emisyjnej nad nominalną	22	-	940.500	-	-	-	940.500	-	940.500
Koszty emisji	22	-	(22.222)	-	-	-	(22.222)	-	(22.222)
Wykup akcji od udziałowców niekontrolujących		-	-	-	(2.179)	-	(2.179)	(83)	(2.262)
Pozostałe zmiany udziałów w jednostkach zależnych nie skutkujące utratą kontroli	26	-	-	-	(10)	-	(10)	10	-
Pozostałe		-	-	-	(12)	-	(12)	-	(12)
31 grudnia 2014		184.873	2.229.626	(412.535)	6.190.989	65.335	8.258.288	175	8.258.463

Dodatkowe informacje i objaśnienia do skonsolidowanego sprawozdania finansowego załączone na stronach od 8 do 113 stanowią jego integralną część

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA

1. Informacje ogólne

Grupa LOTOS Spółka Akcyjna („Grupa LOTOS S.A.”, „Spółka”, „Jednostka Dominująca”) została utworzona 18 września 1991 roku. Siedziba Spółki mieści się w Polsce pod adresem: 80 – 718 Gdańsk, ul. Elbląska 135.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. („Grupa Kapitałowa LOTOS” „Grupa Kapitałowa”, „Grupa”) jest wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej oraz ich sprzedaż hurtowa i detaliczna. Grupa prowadzi również działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Według klasyfikacji Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, Grupa LOTOS S.A. zakwalifikowana jest do sektora paliwowego.

2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodzi: Grupa LOTOS S.A. jako Jednostka Dominująca oraz podmioty o profilu produkcyjnym, usługowym i handlowym (spółki zależne oraz spółki pośrednio zależne od Grupy LOTOS S.A.).

Ponadto Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności.

Poniżej przedstawiono informacje na temat siedziby i przedmiotu działalności wymienionych wyżej podmiotów, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich własności oraz wskazanie stosowanej przez Grupę metody konsolidacji:

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2015	31.12.2014
Jednostka Dominująca				
<i>Segment produkcji i handlu</i>				
• Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Jednostki bezpośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
<i>Segment wydobywczy</i>				
• LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
<i>Segment produkcji i handlu</i>				
• LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	100,00%	100,00%
• LOTOS Oil Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	100,00%	100,00%
• LOTOS Asphalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	100,00%	100,00%
• LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	100,00%	100,00%
• LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	100,00%	100,00%
• LOTOS Lab Sp. z o.o.	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	100,00%	100,00%
• LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	100,00%	100,00%
• LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	100,00%	100,00%
• LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Terminale S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	100,00%	100,00%
• LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Infrastruktura S.A.)	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100,00%	100,00%
<i>Pozostałe</i>				
• LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
• LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o. w likwidacji ⁽¹⁾	Jasło	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	-	100,00%
Jednostki bezpośrednio zależne nie objęte konsolidacją⁽²⁾				
• Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
• Fundacja LOTOS ⁽³⁾	Gdańsk	Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego. Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej	100,00%	-

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2015	31.12.2014
Jednostki pośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
Segment produkcji i handlu				
<i>GK LOTOS Infrastruktura S.A.</i>				
• RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	100,00%	100,00%
<i>GK LOTOS Terminale S.A.</i>				
• LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	100,00%	100,00%
Segment wydobywczy				
<i>GK LOTOS Petrobaltic S.A.</i>				
• LOTOS Exploration and Production Norge AS	Norwegia, Stavanger	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
• Aphrodite Offshore Services N.V.	Curaçao	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego (spółka nie prowadzi działalności operacyjnej)	99,99%	99,99%
• B8 Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	99,99%	99,99%
• B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	Gdańsk	Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług magazynowania i transportu ropy naftowej oraz innych usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Technical Ship Management Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Technical Ship Management Sp. z o.o.)	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków	99,99%	99,99%
• SPV Baltic Sp. z o.o.	Gdańsk	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipmanagement Ltd.	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.)	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	99,99%	99,99%
• Bazalt Navigation Co. Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Granit Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Kambr Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• St. Barbara Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Icarus Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Aphrodite Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Litwa, Gargzdai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	99,99%	99,99%
• UAB Genciu Nafta	Litwa, Gargzdai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	99,99%	99,99%
• UAB Manifoldas	Litwa, Gargzdai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	99,99%	99,99%
Pozostałe				
<i>GK LOTOS Petrobaltic S.A.</i>				
• Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	99,99%	99,99%

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2015	31.12.2014
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności				
• LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o. ⁽⁴⁾	Gdańsk	Handel paliwem lotniczym oraz usługi logistyczne	50,00%	50,00%
<i>GK LOTOS Petrobaltic S.A.</i>				
• Baltic Gas Sp. z o.o. ⁽⁵⁾	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego (działalność usługowa wspomagająca eksploatację złóż ropy naftowej i gazu ziemnego)	49,99%	49,99%
• Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. ⁽⁵⁾	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego	43,96%	62,40%
<i>GK AB LOTOS Geonafta</i>				
• UAB Minijos Nafta ⁽⁶⁾	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej	49,99%	49,99%

⁽¹⁾ Dnia 12 marca 2015 roku spółka LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o. w likwidacji została wykreślona z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Postępowanie likwidacyjne było konsekwencją realizowanego „Programu Efektywność i Rozwój 2013-2015”, którego jednym z elementów jest porządkowanie struktury Grupy Kapitałowej LOTOS.

⁽²⁾ Podmioty wyłączone z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniach finansowych tych jednostek na dzień 31 grudnia 2015 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”.

⁽³⁾ W dniu 1 czerwca 2015 roku Grupa LOTOS S.A. utworzyła fundację pod nazwą Fundacja LOTOS. Misją Fundacji jest wszechstronna działalność społeczna wnosząca pozytywny wkład w rozwój otoczenia społecznego i przyrodniczego. Działalność Fundacji LOTOS skoncentrowana jest głównie na projektach z zakresu ekologii i ochrony środowiska, nauki, edukacji i oświaty oraz rozwoju społecznego.

⁽⁴⁾ Umowa joint venture Grupy LOTOS S.A. z BP Europe SE na prowadzenie działalności w zakresie dostaw paliwa lotniczego w ramach spółki LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.

⁽⁵⁾ Umowa współpracy spółek LOTOS Petrobaltic S.A. oraz CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w zakresie zagospodarowania i eksploatacji złóż gazokondensatowych B-4 i B-6 na Morzu Bałtyckim realizowana poprzez spółki celowe Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. oraz Baltic Gas Sp. z o.o. (Komplementariusz).
W rozumieniu regulacji MSSF spółki: Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k. oraz Baltic Gas Sp. z o.o. stanowią wspólne przedsięwzięcia wyceniane przez Grupę metodą praw własności (MSSF 11).

W 2015 spółki: Cal Energy Resources Poland Sp. z o.o. i LOTOS Petrobaltic S.A. wniosły wkłady pieniężne do jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k., odpowiednio w kwotach: 40.176 tys. zł i 3.877 tys. zł, co wpłynęło na zmianę procentowego udziału Grupy we własności tej jednostki. Ponadto w 2 kwartale 2015 roku wspólnicy Ci objęli nowo utworzone udziały w podwyższonym o kwotę 40 tys. zł kapitale jednostki Baltic Gas Sp. z o.o. Wydatki z tytułu wniesionych wkładów pieniężnych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. do ww. spółek w kwocie 3.898 tys. zł Grupa wykazała w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji *Wniesienie wkładów pieniężnych – wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności*, patrz nota 16.1.

⁽⁶⁾ Wspólne przedsięwzięcie w zakresie działalności poszukiwawczo-wydobyczej ropy naftowej na terytorium Litwy realizowane w formie spółki UAB Minijos Nafta.

3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”, „sprawozdanie finansowe”) zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2015 roku. Biorąc pod uwagę toczący się w Unii Europejskiej proces wprowadzania standardów MSSF oraz prowadzoną przez Grupę działalność, w zakresie stosowanych przez Grupę zasad rachunkowości nie ma różnic między standardami MSSF, które weszły w życie, a standardami MSSF zatwierdzonymi przez Unię Europejską dla roku 2015, z wyjątkiem zasad, które zostały zmienione lub wprowadzone w wyniku zastosowania nowych regulacji MSSF dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2015 roku lub później (patrz nota 4).

W okresach rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2015 roku lub później obowiązują nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE”) i zastosowane przez Spółkę:

- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2011 - 2013 wydane w dniu 12 grudnia 2013 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2014 roku lub później) – w UE najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2015 roku lub później,
- Interpretacja KIMSF 21 „Opłaty publiczne” opublikowana 20 maja 2013 roku (mającą zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później – w UE mająca zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 17 czerwca 2014 roku lub później).

Powyższe zmiany oraz interpretacje do MSSF nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości. Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez spółki Grupy.

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty”, „zł”, „PLN”). Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w tysiącach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

4. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, ale nie mają zastosowania

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE”):

- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2010 - 2012 wydane w dniu 12 grudnia 2013 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2014 roku lub później) – w UE najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2011 - 2013 wydane w dniu 12 grudnia 2013 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2014 roku lub później) – w UE najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2015 roku lub później),
- Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze: Programy określonych świadczeń: Składki pracownicze” (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lipca 2014 roku lub później) – w UE najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 roku lub później),
- Interpretacja KIMSF 21 „Opłaty publiczne”, opublikowaną dnia 20 maja 2013 roku (mającą zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2014 roku lub później – w UE mająca zastosowanie najpóźniej dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 17 czerwca 2014 roku lub później),
- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Aktywa niematerialne”: Wyjaśnienie dopuszczalnych metod amortyzacji; wydane w dniu 12 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo”: Rośliny produkcyjne; wydane w dniu 30 czerwca 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe: Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym” wydane w dniu 12 sierpnia 2014 roku (mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2012 - 2014 wydane w dniu 25 września 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”: Ujawnienia wydane w dniu 18 grudnia 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później).

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które nie zostały przyjęte przez Unię Europejską:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wydany w dniu 24 lipca 2014 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe” wydany w dniu 30 stycznia 2014 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” wydany w dniu 28 maja 2014 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne: Rozliczenie nabycia udziału we wspólnej działalności” wydane w dniu 6 maja 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”: Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem; wydane w dniu 11 września 2014 roku (mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później, przy czym termin ten został wstępnie odroczone, i do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie podjęto decyzji odnośnie terminów, w których będą przeprowadzone poszczególne etapy prac prowadzących do zatwierdzenia niniejszych zmian),
- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” Jednostki inwestycyjne: Zastosowanie wyjątku dotyczącego konsolidacji wydane w dniu 18 grudnia 2014 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub później),
- MSSF 16 „Leasing” wydany w dniu 13 stycznia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSR 7 Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później).

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego z przyjętych przez UE standardów, interpretacji lub zmian, które na dzień 31 grudnia 2015 roku nie miały zastosowania. Spośród wszystkich wymienionych wyżej nowych lub zmienionych regulacji istotny wpływ na sprawozdawczość Grupy mogą mieć w szczególności nowe standardy MSSF 9 i MSSF 15. Zarząd Spółki jest w trakcie analizy i oceny ich wpływu na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości oraz przyszłe sprawozdania finansowe.

5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga przyjęcia pewnych założeń oraz dokonania szacunków i osądów, które wpływają na wielkości wykazane w sprawozdaniu finansowym.

Założenia i szacunki są oparte na najlepszej wiedzy kierownictwa na temat bieżących i przyszłych zdarzeń oraz działań, jednak rzeczywiste wyniki mogą się różnić od przewidywanych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiana szacunków księgowych jest rozpoznawana w okresie, w którym zostały one zmienione, jeśli dotyczy to wyłącznie tego okresu, lub w okresie bieżącym i przyszłym, jeśli zmiany dotyczą zarówno okresu bieżącego jak i przyszłego. Przyjęte istotne założenia przy dokonywaniu szacunków przedstawione zostały w odpowiednich notach do sprawozdania.

Przyjmując założenia, dokonując szacunków i osądów zarząd Spółki (Zarząd) może kierować się własnym doświadczeniem i wiedzą, a także opiniami, analizami i rekomendacjami niezależnych ekspertów.

Ważne założenia i szacunki

Świadczenia pracownicze

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych. Założenia aktuarialne i wycena zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych opisana została w notcie 29.4.

Amortyzacja

Podstawą do naliczania amortyzacji naturalnej składników majątku morskich i lądowych kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego są oceniane przez Grupę, weryfikowane i aktualizowane wielkości zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P zasoby pewne oraz zasoby prawdopodobne) oraz prognozy wydobycia dla poszczególnych złóż ropy naftowej i gazu sporządzane na podstawie danych geologicznych, w oparciu o próbną eksploatację, późniejszy przebieg produkcji i harmonogram planowanych prac przyjętych w strategii długoterminowej. Wzrost wielkości należących do Grupy szacowanych zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego, jaki miał miejsce w ostatnim kwartale 2015 roku był związany z nabyciem udziału w złożach produkcyjnych tzw. pakietu aktywów Sleipner na Norweskim Szelfie Kontynentalnym i będzie miał wpływ na kwotę amortyzacji naturalnej aktywów wydobywczych Grupy począwszy od dnia 1 stycznia 2016 roku.

Wysokość stawek amortyzacyjnych rafineryjnych i pozostałych aktywów trwałych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego oraz aktywów niematerialnych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ich ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków. Aktualizacja szacunków w tym zakresie, która miała wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2015 dotyczyła przede wszystkim Jednostki Dominującej, w której nastąpiło zmniejszenie amortyzacji z tego tytułu o 5.043 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek wycenia się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy doborze właściwych dla tych celów metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem.

Założenia dotyczące wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych opisano w notcie 7.22.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione. Zarząd Jednostki Dominującej weryfikuje przyjęte szacunki dotyczące prawdopodobieństwa odzyskania aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w oparciu o zmiany czynników branżowych pod uwagę przy ich dokonywaniu, nowe informacje oraz doświadczenia z przeszłości.

Informacje dotyczące aktywów z tytułu podatku odroczonego przedstawiono w notcie 10.3.

Utrata wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych

Każdorazowo na dzień kończący okres sprawozdawczy, zgodnie z postanowieniami standardu MSR 36 „Utrata wartości aktywów”, przeprowadza się analizę pod kątem przesłanek, które mogłyby wskazywać na ewentualną utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników aktywów. Przesłanki mogą pochodzić z zewnątrz i dotyczyć na przykład zmiennych rynkowych (w tym: zmiany cen, notowań kursów walut, notowań giełdowych, stóp procentowych, innych zmiennych związanych z bieżącymi trendami gospodarczymi), jak również wynikać z planów, działań i zdarzeń mających miejsce w Grupie, związanych na przykład z decyzjami o zmianie, zaniechaniu, ograniczaniu, czy rozwoju działalności, a także zmianie technologii, działaniach efektywnościowych i inwestycyjnych.

Stwierdzenie utraty wartości wymaga oszacowania wartości odzyskiwalnej składników aktywów lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Do istotnych założeń uwzględnianych przy szacunkach tej wartości należą takie zmienne jak: stopy dyskontowe, stopy wzrostu, wskaźniki cenowe.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku, po przeprowadzeniu analiz przepływu pieniędzy dla poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne i wykonaniu stosownych testów na utratę wartości dla aktywów, które tego wymagały, Grupa dokonała niezbędnych korekt wartości tych aktywów i ujawniła szczegółowe informacje dotyczące założeń i wyników testów w notach 13, 14 i 15. Informacje na temat utraty wartości inwestycji Grupy we wspólnych przedsięwzięciach zawiera nota 16.

Rozpoznawanie przychodów z tytułu sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii

Zgodnie z zastosowaną przez Grupę polityką rachunkowości, przychody ze sprzedaży węglowodorów wydobytych ze złóż na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, w których Grupa posiada udziały, są ujmowane zgodnie z tzw. metodą uprawnień (patrz nota 7.2), odpowiednio do wysokości udziału w produkcji danego złoża. Szacunek przychodów ze sprzedaży ujętych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów danego okresu sprawozdawczego dokonywany jest na podstawie bieżących danych na temat produkcji z poszczególnych złóż w tym okresie. Różnice między wartością sprzedaży uzyskaną ze złóż produkcyjnych Heimdal: Skirne, Vale, Atla oraz Sleipner: Sleipner Ost, Sleipner Vest, Gungne i Loke, a szacowanym na podstawie umownego udziału w produkcji z danego złoża przychodem Grupy, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w należnościach i zobowiązaniach z tytułu dostaw i usług, które w roku 2015 wynosiły odpowiednio 13.742 tys. zł i 9.974 tys. zł.

Rezerwa na koszty likwidacji instalacji segmentu wydobywczego i rekultywację terenu

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa dokonuje analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego oraz nakładów do poniesienia na przyszłą rekultywację terenu. W wyniku tych analiz Grupa koryguje wartość utworzonej w poprzednich latach rezerwy na rekultywację, urealnijając jej poziom do wysokości szacowanych przyszłych, niezbędnych do poniesienia kosztów. Na wzrost rezerwy z tego tytułu wpływ ma również szacunek zmiany wartości pieniądza w czasie. Zasady ujmowania tych rezerw przedstawiono w nocie 7.26.1, natomiast informacje na temat rezerw ujętych w niniejszym sprawozdaniu finansowym za rok 2015 znajdują się w nocie 30.1.

Profesjonalny osąd w rachunkowości

Kontrola nad jednostką, w której dokonano inwestycji

Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do takich zmiennych zwrotów, oraz ma możliwość wywierania na nie wpływu poprzez sprawowanie nad tą jednostką władzy. Grupa bierze pod uwagę wszystkie fakty i okoliczności, dokonując oceny, czy sprawuje kontrolę nad daną jednostką, w tym cel i model jednostki, przedmiot jej istotnej działalności i sposób podejmowania decyzji oraz znaczące prawa dające możliwość bieżącego decydowania (z wyłączeniem praw ochronnych) i faktyczną ich realizację, a także charakter swoich relacji z innymi podmiotami w stosunku do takiej jednostki. Grupa dokonuje ponownej oceny, czy sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli fakty i okoliczności wskazują, że nastąpiła zmiana jednego lub więcej z trzech elementów kontroli: posiadania władzy, ekspozycji na zmienne zwroty lub praw do tych zwrotów lub możliwości wykorzystania władzy nad jednostką. Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa sprawuje kontrolę nad wszystkimi jednostkami określonymi w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako zależne (patrz nota 2).

Współkontrola nad jednostką, bądź działalnością, w której dokonano inwestycji

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Grupa dokonuje oceny, czy sprawuje współkontrolę nad tzw. ustaleniem umownym definiowanym wg MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” bądź jako wspólne przedsięwzięcie, bądź wspólną działalność biorąc pod uwagę, czy wszystkie strony takiego ustalenia je kontrolują, czy podlegają wspólnie ekspozycji na zmienne zwroty z realizowanej inwestycji lub posiadają prawa do takich zwrotów oraz są w stanie decydować i wpływać wspólnie na ich wysokość poprzez wspólne kierowanie.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa prowadziła wspólne działania w ramach inwestycji realizowanych w Norwegii na złożach obszaru Heimdal, a także posiadała wspólne przedsięwzięcia (patrz nota 2 oraz nota 16) w rozumieniu MSSF 11 i w tym zakresie, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności oraz fakty, sprawowała współkontrolę.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa posiadała ponadto udziały w złożach pola gazowego Sleipner w Norwegii, z których nabyciem - w grudniu 2015 roku (patrz nota 13.1.3), przystąpiła do umowy z pozostałymi udziałowcami licencji: Sleipner, Gungne, Loke, Alfa Sentral oraz PL046D. Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, działalność Grupy na wymienionych wyżej złożach nie stanowi wspólnych ustaleń umownych w rozumieniu tego standardu i Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością, ze względu na fakt, iż istnieje więcej niż jedna kombinacja stron, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji. Z tego względu dla celów prawidłowego rozliczenia i ujmowania operacji związanych z działalnością na polu Sleipner, Grupa stosuje zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając swój udział w złożach, co sprawia, że nie ma istotnych różnic w metodzie księgowego ujmowania i rozpoznawania związanych z tą działalnością operacji w porównaniu do sposobu rozpoznawania operacji prowadzonych wspólnie z udziałowcami licencji Heimdal, które spełniają definicję wspólnych działań w rozumieniu MSSF 11.

Klasyfikacja umów leasingowych

Grupa dokonuje klasyfikacji umów leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji. Grupa każdorazowo ocenia wszystkie fakty i okoliczności oraz dokonuje oceny zidentyfikowanych przesłanek, a także określa zamierzenia i intencje na dzień rozpoczęcia leasingu dla konkretnej umowy w celu określenia, czy zasadniczo całe ryzyko i korzyści zostały przeniesione na leasingobiorcę. W przypadku istotnych modyfikacji w umowach, Grupa przeprowadza ponowną ocenę klasyfikacji leasingu i kieruje się wówczas analogicznymi zasadami jak przy klasyfikacji pierwotnej umowy leasingu.

Klasyfikacja aktywów złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w sprawozdaniu finansowym

Grupa dokonuje klasyfikacji aktywów złożowych odpowiednio do aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów danego złoża (ang. exploration & evaluation) lub do aktywów związanych z zagospodarowaniem (ang. development) i pełną eksploatacją (ang. production) kierując się profesjonalnym osądem.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady na aktywa złożowe są przenoszone z pozycji aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem.

Decyzja o prezentacji aktywów złoża w sprawozdaniu finansowym w ramach zagospodarowania lub aktywów związanych z wydobyciem zasobów uwzględnia wszelkie warunki i okoliczności związane z prowadzonym w segmencie wydobywczym procesem realizacji inwestycji i późniejszego pełnego eksploataowania złoża.

Zasady rachunkowości dotyczące aktywów złożowych opisano w notach 7.7, 7.9 i 7.10, natomiast prezentacja i szczegółowe informacje na temat tych aktywów w sprawozdaniu finansowym przedstawiono w notach 13 i 15.

6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości

W związku ze zmianą klasyfikacji części aktywów trwałych w toku budowy w okresie sprawozdawczym zakończonym 31 grudnia 2015 roku, Grupa dokonała zmiany prezentacji w danych porównawczych sprawozdania z sytuacji finansowej przenosząc kwotę 3.771 tys. zł z pozycji *Rzeczowe aktywa trwałe* do pozycji *Pozostałe aktywa niematerialne* na dzień 31 grudnia 2014 roku (patrz noty 13.2 i 15.2).

7. Zasady rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem pochodnych instrumentów finansowych, które są wyceniane według wartości godziwej i zobowiązań finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

7.1 Podstawa konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na podstawie sprawozdania finansowego Jednostki Dominującej oraz sprawozdań finansowych jednostek przez nią kontrolowanych i współkontrolowanych sporządzonych na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami powiązаныmi, w tym istotne niezrealizowane zyski wynikające z transakcji między nimi, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Spółki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od momentu objęcia kontroli przez Grupę, natomiast przestają być konsolidowane w momencie utraty nad nimi kontroli. Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do takich zmiennych zwrotów oraz ma możliwość wywierania na nie wpływu poprzez sprawowanie nad tą jednostką władzy.

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi wspólnymi inwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze wspólnych inwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Posiadane przez Grupę udziały we wspólnych przedsięwzięciach (patrz nota 2 i nota 16) ujmowane są metodą praw własności (patrz nota 7.11).

7.2 Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej otrzymanych lub należnych wpływów z tytułu transakcji sprzedaży produktów, towarów lub usług dostarczonych odbiorcom w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty, podatek od towarów i usług (VAT) i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa). Sprzedaż towarów i produktów ujmowana jest w momencie ich dostarczenia, kiedy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności towarów i produktów zostały przekazane nabywcy, z tym że przychody ze sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii rozpoznaje się i ujmuje z zastosowaniem tzw. metody uprawnień (ang. „entitlements method”, „right method”).

Metoda uprawnień to jedna z dwóch powszechnie stosowanych w przemyśle wydobywczym metod ujmowania przychodów (metodą alternatywną jest metoda określana jako metoda sprzedaży - ang. tzw. „sales method”), która jest akceptowana na gruncie MSSF i w ocenie Zarządu zapewnia prawidłową i rzetelną prezentację sytuacji majątkowej oraz wyniku finansowego i rentowności działalności w ramach wspólnych działań prowadzonych przez Grupę na produkcyjnych złożach ropy naftowej i gazu ziemnego.

Z uwagi na kwestie logistyczne, w sytuacji gdy złoża eksploatowane jest przez wielu udziałowców, występują naturalne różnice w ilościach surowca faktycznie uzyskiwanego przez poszczególnych udziałowców w stosunku do ich umownego (wynikającego z ustaleń umownych) udziału w produkcji ze złoża. Istnieje tym samym potrzeba zastosowania specjalnego księgowego

mechanizmu rozliczania powstałych w ten sposób różnic. Zgodnie z przyjętą przez Grupę metodą uprawnień, przychód ujmowany jest w księgach zawsze odpowiednio do udziału, jaki przypada Grupie w produkcji ze złoża. Prawidłowy obraz przychodów w sprawozdaniu finansowym osiąga się w taki sposób, że udziałowiec który uzyskuje w danym cyklu produkcyjnym ilości surowca przekraczające przypadający mu umownie udział w produkcji ze złoża (ang. tzw. „overlift party”) rozpoznaje w swoich księgach tę nadwyżkę nie jako przychód lecz jako zobowiązanie. Analogicznie, jeśli w danym cyklu produkcyjnym udziałowiec uzyskuje mniej surowca z produkcji ze złoża (ang. tzw. „underlift party”), to automatycznie rozpoznaje ten niedobór jako należność i przychód. W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zobowiązania i należności wynikające z metody uprawnień prezentowane są odpowiednio w pozycjach: *Zobowiązania z tytułu dostaw i usług* oraz *Należności z tytułu dostaw i usług*. Informacje na temat szacunków wynikających z zastosowania metody uprawnień przedstawiono w nocie 5.

7.3 Przychody z tytułu dywidend

Należne dywidendy zalicza się do przychodów finansowych na dzień powzięcia przez właściwy organ jednostki wypłacającej dywidendę uchwały o podziale zysku, chyba że w uchwale określono inny dzień prawa do dywidendy. Klasyfikacja przychodów z tytułu dywidend jako przychodów finansowych nie wynika wprost z MSR 18, jednak Grupa zdecydowała o takiej prezentacji z uwagi na jej powszechność w sprawozdawczości wśród stosujących MSSF podmiotów, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Grupa stosuje taką prezentację w sposób ciągły.

7.4 Przychody z odsetek

Przychody z tytułu odsetek są rozpoznawane w momencie ich naliczenia (przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej), jeżeli ich otrzymanie nie jest wątpliwe. Grupa zalicza przychody z odsetek do przychodów finansowych, co nie wynika wprost z MSR 18, ale z powszechnie stosowanej i akceptowanej praktyki sprawozdawczej podmiotów stosujących MSSF, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Prezentacja ta jest stosowana przez Grupę w sposób ciągły.

7.5 Podatki

7.5.1 Podatek dochodowy

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek bieżący (CIT) oraz podatek odroczony. Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) netto z powodu występowania tzw. różnic przejściowych między przychodami w ujęciu księgowym i podatkowym tj. przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w innym okresie niż bieżący okres sprawozdawczy oraz tzw. różnic trwałych wynikających z faktu, iż część kosztów i przychodów, ujętych księgowo nigdy nie będzie uwzględniona w rozliczeniu podatkowym. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego ustalane jest z uwzględnieniem wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień kończący okres sprawozdawczy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego ujmowane jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych aktywów podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu podatku odroczonego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego jest weryfikowana na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do jego częściowego lub całkowitego zrealizowania.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów lub zobowiązań zostanie zrealizowany, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień kończący okres sprawozdawczy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień kończący okres

sprawozdawczy. Wpływ podatku odroczonego dotyczący pozycji ujmowanych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym poprzez inne całkowite dochody.

Aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości po skompensowaniu dla poszczególnych jednostek objętych konsolidacją.

7.5.2 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług (VAT) zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych (wtedy jest on ujmowany odpowiednio, jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej) oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy i opłaty paliwowej.

Kwota netto podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako część należności lub zobowiązań.

7.6 Transakcje w walucie obcej

Wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym po przeliczeniu ich na walutę prezentacji (złoty polski) odpowiednio po kursie:

- faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji - w przypadku sprzedaży lub kupna walut,
- średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski („NBP”) z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa powyżej, a także w przypadku pozostałych operacji.

Kursem dla faktur zakupu jest średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wystawienia faktury, a dla faktur sprzedaży – średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym datę sprzedaży.

Wszelkie zyski lub straty kursowe powstałe z tytułu przeliczenia są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (w tym także od wewnętrzgrupowych transakcji walutowych), z wyjątkiem różnic kursowych traktowanych jako część kosztów finansowania zewnętrznego kapitałizowanych w wartości rzeczowych aktywów trwałych (różnice kursowe od odsetek i prowizji). Pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia początkowej transakcji. Pozycje niepieniężne wyceniane według wartości godziwej w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia ustalenia takiej wartości godziwej.

Spółka osobno ustala wynik z tytułu różnic kursowych dla różnic zrealizowanych i niezrealizowanych, prezentując ostatecznie wynik na łącznych różnicach kursowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako zyski lub straty:

- w działalności operacyjnej: w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących rozliczenia należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług,
- w działalności finansowej: w odniesieniu między innymi do pozycji kredytów i pożyczek, zobowiązań inwestycyjnych, środków pieniężnych i ich ekwiwalentów.

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną na dzień kończący okres sprawozdawczy inwestycji krótkoterminowych (np. udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek, środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych) oraz należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do kosztów lub przychodów działalności finansowej i operacyjnej.

Sprawozdania finansowe jednostek zagranicznych przeliczane są na walutę prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego w następujący sposób:

- odpowiednie pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej po średnim kursie, ustalonym przez NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy („średni kurs NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy”),
- odpowiednie pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na każdy dzień kończący miesiąc okresu sprawozdawczego („średni kurs NBP za okres sprawozdawczy”).

Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane jako odrębne pozycje w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach.

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto w jednostkę działającą za granicą ujmuje się w kapitale własnym oraz innych całkowitych dochodach, a w momencie zbycia inwestycji w skonsolidowanym wyniku finansowym, w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w wyniku finansowym.

Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań tej jednostki i podlegają przeliczeniu na walutę prezentacji sprawozdania finansowego przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu kończącym okres sprawozdawczy.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:

Średni kurs NBP na dzień	31 grudnia 2015 ⁽¹⁾	31 grudnia 2014 ⁽²⁾
USD	3,9011	3,5072
EUR	4,2615	4,2623
NOK	0,4431	0,4735
LTL	- ⁽³⁾	1,2344

⁽¹⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2015 roku.

⁽²⁾ Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2014 roku.

⁽³⁾ Z dniem 1 stycznia 2015 roku litewski LTL został zastąpiony EUR wraz z wejściem Republiki Litwy do strefy euro.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów:

Średni kurs NBP za okres sprawozdawczy	za rok zakończony 31 grudnia 2015 ⁽¹⁾	za rok zakończony 31 grudnia 2014 ⁽²⁾
USD	3,7928	3,1784
EUR	4,1848	4,1893
NOK	0,4664	0,5001
LTL	- ⁽³⁾	1,2133

⁽¹⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku.

⁽²⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku.

⁽³⁾ Z dniem 1 stycznia 2015 roku litewski LTL został zastąpiony EUR wraz z wejściem Republiki Litwy do strefy euro.

7.7 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe, z wyjątkiem gruntów, są wyceniane według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grundy wyceniane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. W przypadku prawa wieczystego użytkowania gruntu przez cenę nabycia rozumie się cenę nabycia tego prawa od osoby trzeciej.

Grupa aktywuje otrzymane bezpłatnie prawo wieczystego użytkowania gruntów w wartości godziwej w księgach rachunkowych.

Wartość początkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po wprowadzeniu składnika rzeczowych aktywów trwałych do użytkowania, jak koszty napraw, przeglądów, opłaty eksploatacyjne, wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

Rzeczowe aktywa trwałe (w tym ich komponenty), z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych zaliczanych do infrastruktury wydobywczej ropy naftowej, są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich użytkowania, który kształtuje się następująco:

Budynki, budowle	powyżej 1 roku – 80 lat
Urządzenia techniczne i maszyny	powyżej 1 roku – 25 lat
Środki transportu, pozostałe	powyżej 1 roku – 15 lat

Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisywaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobycia. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobycia surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje amortyzacji według zaktualizowanej stawki (patrz też nota 5).

Dany składnik rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jego zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów) są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

Wartość końcowa, okres użytkowania oraz metoda amortyzacji składników aktywów poddawane są corocznej weryfikacji i w razie konieczności korygowane z efektem od początku następnego roku obrotowego.

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz też nota 7.26.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych przez jednostkę

przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wypływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy są wyceniane w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem (w tym kosztów finansowych) pomniejszonych o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy nie są amortyzowane do momentu osiągnięcia przydatności do użytkowania.

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy (w tym także z tytułu montażu) są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia.

Koszty finansowe aktywowane w pozycji rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy obejmują koszty zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 7.22.

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem oraz oceną złóż ropy naftowej i gazu ziemnego są aktywowane do czasu określenia zasobności danego złoża oraz ekonomicznej opłacalności jego eksploatacji i prezentowane w odrębnej pozycji rzeczowych aktywów trwałych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych”. W momencie potwierdzenia istnienia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, nakłady te są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych związanych z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów, które są następnie amortyzowane metodą naturalną (patrz wyżej), zależną od poziomu zasobów oraz ich faktycznego wydobycia.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.8 Wartość firmy

Jednostka przejmująca ujmuje wartość firmy jednostki przejmowanej na dzień przejęcia i wycenia ją w kwocie nadwyżki stanowiącej różnicę między: (A) kwotą przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień przejęcia z uwzględnieniem wartości wszelkich udziałów nie dających kontroli w jednostce przejmowanej powiększoną o (B) wartość godziwą na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej (w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami), a (C) kwotą aktywów netto jednostki przejmowanej ustaloną na dzień przejęcia z uwzględnieniem wszystkich możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych w wartościach godziwych na dzień transakcji.

Wartość firmy = (C) - (A) - (B)

W połączeniu jednostek realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały z tego tytułu zysk lub stratę w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego ze zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część ośrodka wypracowującego środki pieniężne i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności, wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości księgowej. W takich okolicznościach wartość firmy odnosząca się do zbytej działalności powinna być wyceniana na podstawie względnej wartości zbytej działalności, proporcjonalnie do udziału w zatrzymanej części ośrodka wypracowującego środki pieniężne.

7.9 Pozostałe aktywa niematerialne

Aktywa niematerialne, inne niż wartość firmy, obejmują koncesje na poszukiwanie i wydobywanie ropy naftowej na Litwie nabyte w ramach połączenia przedsięwzięć, wartość nakładów poniesionych na koncesje związane z poszukiwaniem ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, pozostałe koncesje poszukiwawcze i wydobywcze w Polsce, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe, nabyte prawa do emisji CO₂ oraz aktywa niematerialne w realizacji.

Początkowe ujęcie aktywów niematerialnych następuje według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, jeśli są nabyte w ramach oddzielnej transakcji. Aktywa niematerialne nabyte w ramach transakcji połączenia przedsięwzięć są ujmowane według wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym aktywów niematerialnych, są one wyceniane z uwzględnieniem umorzenia i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Wartości litewskich koncesji nabytych w ramach stopniowego przejęcia kontroli nad spółkami GK AB LOTOS Geonafta, Grupa ujmuje w ramach aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów węglowodorów i amortyzuje metodą naturalną polegającą na odpisaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża.

W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje odpisów amortyzacyjnych według zaktualizowanej stawki.

Wartości nakładów poniesionych na koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym są wykazywane w odrębnej pozycji aktywów niematerialnych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” i do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobywania, nie są amortyzowane. Polityka rachunkowości dotycząca nakładów na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych opisana została szerzej w notce 7.10.

Pozostałe aktywa niematerialne są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi użytkowania. Przewidywany okres użytkowania posiadanych przez Grupę aktywów niematerialnych wynosi od 2 do 40 lat.

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych (patrz nota 5).

Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane lecz ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

7.10 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych

Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych obejmuje poszukiwanie zasobów ropy naftowej, gazu ziemnego oraz potwierdzanie technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności ich wydobywania.

Od momentu uzyskania prawa do prowadzenia prac poszukiwawczych na określonym obszarze, do czasu udowodnienia technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania, nakłady bezpośrednio związane z pracami poszukiwawczymi oraz oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmowane są zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” w odrębnej pozycji aktywów trwałych. Nakłady te obejmują koszty nabycia praw do poszukiwań, koszty platform poszukiwawczych, koszty wynagrodzeń, materiałów eksploatacyjnych i paliwa, ubezpieczeń, koszty analiz geologicznych i geofizycznych oraz innych usług obcych.

Grupa klasyfikuje aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów węglowodorów jako rzeczowe aktywa trwale lub aktywa niematerialne w zależności od rodzaju nabytych aktywów i stosuje tę zasadę klasyfikacji w sposób ciągły.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów (patrz też nota 7.7 i 7.9).

Grupa rozważa potrzebę dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów węglowodorów dla danego obszaru poszukiwań biorąc pod uwagę to, czy:

- okres, w ciągu którego jednostka miała prawo do prowadzenia poszukiwań zakończył się w bieżącym roku obrotowym lub zakończy się w najbliższej przyszłości, a jego przedłużenia nie przewiduje się,
- nie przewiduje się poniesienia znaczących nakładów na dalsze poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych,
- poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych nie doprowadziły do odkrycia znaczących z gospodarczego punktu widzenia zasobów minerałów i jednostka postanowiła zaniechać dalszych poszukiwań,
- dostępne dane wskazują, iż mimo kontynuowania prac rozwojowych, wartość bilansowa aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów nie zostanie w pełni odzyskana, nawet jeśli pomyślnie zakończą się prace rozwojowe lub nastąpi ich sprzedaż.

7.11 Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności

Inwestycje we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych zgodnie z MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” są ujmowane metodą praw własności i wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia skorygowanej o późniejsze zmiany udziału Grupy w aktywach netto tych jednostek, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Sprawozdanie z całkowitych dochodów odzwierciedla udział w wynikach działalności tych jednostek natomiast w przypadku zmiany ujętej bezpośrednio w ich kapitale własnym Grupa ujmuje swój udział w każdej zmianie i ujawnia go, jeśli jest to właściwe, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w innych całkowitych dochodach / (stratach) netto.

7.12 Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem przedmiotu leasingu na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe umowy leasingu są traktowane przez Grupę jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingodawca

Aktywa oddane w leasing finansowy są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, pomniejszonej o kapitałową część płat leasingowych dotyczących danego roku obrotowego, skalkulowanych w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu dla nierozliczonej części inwestycji leasingowej netto. Przychody finansowe z tytułu odsetek z leasingu finansowego są ujmowane w odpowiednich okresach sprawozdawczych przy uwzględnieniu stałej stopy zwrotu dla wartości netto inwestycji, należnej z tytułu leasingu.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego są traktowane jak aktywa Grupy i wyceniane w wartości godziwej ustalonej na moment ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych płat leasingowych. Powstające z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego*. Płatności leasingowe są podzielone na część odsetkową oraz część kapitałową tak, by stopa odsetek od pozostającego do rozliczenia zobowiązania była wielkością stałą. Koszty finansowe są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w sprawozdanie z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

7.13 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregośkolwiek ze składników aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada:

- wartości godziwej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany, pomniejszonej o koszty sprzedaży lub
- wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany

zależnie od tego, która z nich jest wyższa.

Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, w większości niezależnie od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa danego składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej.

Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej (przy zastosowaniu stopy dyskontowej i przed uwzględnieniem skutków opodatkowania), która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych składników majątkowych używanych w działalności ujmuje się jako pozostałe koszty.

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów powinien zostać zmniejszony, czy odwrócony w całości. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa ponownie szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów a poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odpowiedniemu odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika niefinansowych aktywów trwałych ujmuje się niezwłocznie jako pozostałe przychody. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, w tym strat z tytułu utraty wartości aktywów oraz ich odwrócenia zgodnie z MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (pkt. 34) i wykazuje w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w wartości netto.

7.14 Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione w celu doprowadzenia składników zapasów do ich aktualnego miejsca i stanu ujmowane są w następujący sposób:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- produkty gotowe i produkty w toku – według kosztu bezpośrednich materiałów i robocizny oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji, ustalonej przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to możliwa do uzyskania na dzień kończący okres sprawozdawczy cena sprzedaży bez podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, pomniejszona o rabaty, opusty i tym podobne oraz koszty związane z przystosowaniem składnika do sprzedaży i dokonaniem tej sprzedaży.

Wycena rozchodu zapasów dokonywana jest metodą średniej ważonej.

Grupa wykazuje zapasy obowiązkowe jako aktywa krótkoterminowe ze względu na rotację w krótkim okresie. Dodatkowe informacje dotyczące charakterystyki zapasów obowiązkowych zostały przedstawione w nocie 19.2.

Odpisy aktualizujące wartość produktów lub półproduktów, wynikające z wyceny według cen sprzedaży netto zamiast cen zakupu albo kosztów wytworzenia, korygują koszt wytworzenia. Odpisy aktualizujące wartość towarów obciążają wartość sprzedanych towarów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ustala szacunkowo (na podstawie indywidualnej analizy przydatności zapasów dla celów prowadzonej przez Grupę działalności gospodarczej) wartość odpisu aktualizującego zapas materiałów zgromadzonych w magazynach. W przypadku obniżki notowań cen ropy i produktów rafineryjnych, Grupa zawiązuje odpis aktualizujący bilansową wartość zapasów z uwagi na różnicę między kosztem wytworzenia, a cenami możliwymi do uzyskania (ang. „net realisable value”) zgodnie z MSR 2. Odpisy aktualizujące wartość zapasów materiałów dokonane w związku z utratą ich wartości, obciążają koszty wytworzenia.

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizacyjnego zapasu – rozwiązanie odpisu, równowartość całości lub części zwiększa wartość składnika zapasów. W przypadku wykorzystania odpisu, ze względu na czystość zapisu i treść ekonomiczną, odwrócenie odpisu znajduje odzwierciedlenie poprzez podstawową działalność operacyjną.

7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe

Należności z tytułu dostaw i usług, których termin zapadalności wynosi zazwyczaj od 7 do 60 dni, są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, z uwzględnieniem odpisu na wątpliwe należności. Odpis na należności oszacowywany jest wtedy, gdy ściągnięcie pełnej kwoty należności przestało być prawdopodobne. Należności nieściągalne są odpisywane w ciężar sprawozdania z całkowitych dochodów w momencie stwierdzenia ich nieściągalności.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Grupa dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych i ujmuje je w pozostałych aktywach niefinansowych.

7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe przechowywane do terminu zapadalności wyceniane są według wartości nominalnej.

Wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych [pozycja Środki pieniężne i ich ekwiwalenty](#) składa się z gotówki w kasie, kredytów w rachunku bieżącym oraz lokat bankowych o terminie zapadalności nie dłuższym niż 3 miesiące, które nie zostały potraktowane jako działalność lokacyjna.

7.17 Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji.

Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

7.18 Kapitały własne

Kapitały własne ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z podziałem na ich rodzaje i według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich podmiotów konsolidowanych.

Kapitał podstawowy Grupy Kapitałowej LOTOS stanowi kapitał Jednostki Dominującej i jest wykazywany według wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze Statutem Spółki oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.19 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i obligacje są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem finansowania.

Po początkowym ujęciu kredyty, pożyczki i obligacje są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem finansowania oraz dyskonta, premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania. Zyski i straty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu z tytułu utraty wartości.

7.20 Świadczenia pracownicze

7.20.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia

Zgodnie z obowiązującym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy, Grupa realizuje wypłaty nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych i rentowych oraz odpraw pośmiertnych.

Ponadto, objętym przez Grupę opieką socjalną pracowników, emerytów i rencistów, przysługują świadczenia w ramach odrębnego funduszu socjalnego, który tworzony jest zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami ustawowymi w tym zakresie (Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, ZFSS).

Według MSR 19 „Świadczenia pracownicze” odprawy emerytalne, rentowe oraz odpisy na fundusz socjalny tytułem przyszłych świadczeń dla pracowników, w związku z programem socjalnym dla emerytów i rencistów, Grupa kwalifikuje jako programy określonych świadczeń po okresie zatrudnienia, natomiast nagrody jubileuszowe, odprawy pośmiertne oraz świadczenia wypłacane obecnym emerytom i rencistom z funduszu socjalnego zaliczane są do pozostałych świadczeń pracowniczych.

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń po okresie zatrudnienia na dzień kończący okres sprawozdawczy jest obliczana przez niezależnego aktuarium z zastosowaniem tzw. metody prognozowanych uprawnień jednostkowych i stanowi zdyskontowaną kwotę przewidywanych przyszłych płatności, których dokonanie jest wymagane celem wywiązania się pracodawcy z zobowiązań wynikających z pracy wykonywanej przez pracowników w okresach ubiegłych (do dnia kończącego okres sprawozdawczy), określoną dla każdego pracownika indywidualnie, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia (prawdopodobieństwo odejść pracowników), bez uwzględnienia osób, które zostaną w przyszłości przyjęte do pracy.

Wartość zobowiązania z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych obejmuje nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe oraz świadczenia z funduszu socjalnego na rzecz emerytów i rencistów, a także kwotę szacowanych wypłat z tytułu odpraw pośmiertnych.

Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. Odprawy emerytalne i rentowe są wypłacane jednorazowo, w momencie przejścia na emeryturę lub rentę. Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych zależy od stażu pracy oraz średniego wynagrodzenia pracownika. Wysokość odprawy pośmiertnej uzależniona jest od okresu zatrudnienia zmarłego pracownika, a wypłata przysługuje jego rodzinie, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy.

Kwoty zysków i strat aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia Grupa rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Pracownikom jednostek wchodzących w skład Grupy przysługuje ponadto prawo do urlopów na warunkach określonych w przepisach Kodeksu pracy. Grupa kalkuluje koszty urlopów pracowniczych memoriałowo, stosując metodę zobowiązań. Wartość szacowanego w ten sposób ekwiwalentu z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych ujmowana jest w księgach Grupy w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników a stanem, jaki wynikałby z proporcjonalnego wykorzystania urlopu w czasie i wykazywana w sprawozdaniu finansowym odpowiednio jako krótkoterminowe lub długoterminowe zobowiązanie z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia.

Zobowiązania z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia obejmują ponadto premie i nagrody, które wynikają z funkcjonujących w Grupie płacowych systemów motywacyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące świadczeń pracowniczych zawiera nota 29, gdzie poza ujawnieniami poszczególnych pozycji zobowiązań i kosztów z tytułu świadczeń pracowniczych, przedstawiono założenia aktuarialne, a także analizę wrażliwości szacunków na zmianę tych założeń. Grupa ujmuje koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych w kosztach finansowych.

Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafte oraz ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek Grupa prezentuje odrębnie w pozycji *Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych*.

7.20.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne

Zgodnie z polską praktyką gospodarczą akcjonariusze/udziałowcy jednostek mogą dokonać podziału zysku na cele pracownicze w formie zasilania tzw. funduszu socjalnego oraz na inne fundusze specjalne, jednakże w sprawozdaniu finansowym ta część podziału zysku jest zaliczana do kosztów działalności okresu, którego dotyczy podział zysku.

7.21 Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego (tj. odsetki oraz inne koszty ponoszone w związku z pożyczeniem środków finansowych) ujmuje się jako koszty w okresie, w którym je poniesiono. Wyjątkiem od tej reguły jest ujmowanie kosztów finansowania, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów (w tym różnice kursowe w stopniu, w jakim uznawane są za korektę odsetek i różnice kursowe od prowizji), które aktywuje się jako część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika (dostosowywany składnik aktywów to taki, który wymaga znacznego czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży).

W zakresie, w jakim środki finansowe pożyczają się specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, którą można aktywować jako część tego składnika aktywów, ustala się jako różnicę między rzeczywistymi kosztami finansowania zewnętrznego poniesionymi z tytułu danej pożyczki lub kredytu w danym okresie, a przychodami z tytułu tymczasowego zainwestowania pożyczonych środków.

W stopniu, w jakim środki finansowe pożyczają się bez ściśle określonego celu, a następnie przeznaczają na pozyskanie dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, które mogą być kapitalizowane, ustala się poprzez zastosowanie odpowiedniej stopy kapitalizacji do nakładów poniesionych na ten składnik majątku.

7.22 Aktywa i zobowiązania finansowe

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się według następujących kategorii:

- Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- Udzielone pożyczki i należności własne,
- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do upływu tego terminu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

- a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
  - nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
  - częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
  - instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,
- b) został, zgodnie z zapisami standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe, ujmowanie i wycena”, zakwalifikowany do tej kategorii w momencie jego początkowego ujęcia.

Wycena aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy polega na ujęciu w wartości godziwej z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe.

Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływ pieniężny z kontraktu lub gdy jest rzeczą oczywistą, że gdyby podobny hybrydowy instrument był rozważany jako pierwszy, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby, z punktu widzenia zasad MSSF, zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli spełnione są poniższe kryteria:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (tzw. niedopasowanie księgowo) lub
- (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub
- (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające.

Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom, lub
- (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, lub
- (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w zysku lub stracie jako koszty lub przychody finansowe.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych Grupa klasyfikuje do następujących poziomów (tzw. hierarchia wartości godziwej):

- **Poziom 1:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.
- **Poziom 2:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (obserwowane są ceny rynkowe nieskorygowane) lub pośrednio (obserwowane są dane bazujące na cenach rynkowych).
- **Poziom 3:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Grupa wykazuje transakcje pochodne o dodatniej wartości godziwej jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, a transakcje pochodne o ujemnej wartości godziwej wykazywane są jako zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane przez Grupę obejmują następujące rodzaje instrumentów pochodnych: opcje, kontrakty forward (w tym w szczególności forward procentowy), kontrakty futures, transakcje swap (w tym w szczególności swap procentowy), transakcje spot. Wszystkie ww. rodzaje kontraktów terminowych kwalifikowanych do instrumentów pochodnych są zawierane przez Grupę w ramach zarządzania ryzykiem, o czym mowa w dalszej części noty.

Wartość godziwa transakcji typu swap towarowy ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między średnią ceną rynkową, a ceną transakcyjną. Do wyznaczenia wartości godziwej Grupa przyjmuje ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa opcji towarowych ustalana jest w oparciu o przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowane w oparciu o różnicę między zapłaconą premią opcyjną a bieżącą ceną rynkową opcji. Do wyznaczenia wartości godziwej zostały przyjęte ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji typu spot walutowy, forward walutowy oraz swap walutowy w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. fixing NBP i krzywą stóp procentowych implikowaną z transakcji fxswap. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa forwardów walutowych będących w posiadaniu spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. została zaprezentowana na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. zerokuponową krzywą stóp procentowych opartą o LIBOR 6M lub 3M w zależności od zawartych transakcji. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową będących w posiadaniu spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. oraz AB LOTOS Geonafita zostały zaprezentowane na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla, Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru uprawnień przyznawanych nieodpłatnie w ramach systemu ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zarządza ryzykiem cen uprawnień do emisji notowanych na aktywnym rynku.

Dla celów zabezpieczenia ryzyka cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) Grupa zawiera transakcje futures EUA, CER i ERU. Szacowana wartość godziwa tych instrumentów ustalana jest w oparciu o różnicę między ceną rynkową publikowaną na dzień wyceny przez ICE (Intercontinental Exchange) a ceną transakcyjną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 1.

W razie potrzeby Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na nabycie uprawnień do emisji CO₂ poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji. Wycena transakcji futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich otwartych transakcji futures w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO₂, pozabilansowo.

Informacje na temat limitu nieodpłatnych uprawnień do emisji dwutlenku węgla dla Grupy znajdują się w nocie 34, natomiast opis zarządzania ryzykiem znajduje się w nocie 32.2.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej pochodne instrumenty finansowe prezentowane są jako odrębna pozycja bądź w ramach pozostałych aktywów i zobowiązań, jeśli ich wartość jest nieistotna.

Dodatkowe informacje na temat zasad ujmowania i wyceny pochodnych instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń znajdują się w notach 7.24 i 7.25.

Pożyczki udzielone i należności własne

Do tej kategorii należą aktywa finansowe niezaliczane do pochodnych instrumentów finansowych o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy zalicza się do aktywów trwałych.

Kategoria obejmuje między innymi: należności z tytułu dostaw i usług, środki pieniężne i ich ekwiwalenty, lokaty, depozyty zabezpieczające, należności inwestycyjne, należności z tytułu kaucji, należności z tytułu leasingu finansowego oraz pozostałe. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej są one prezentowane w pozycjach: *Należności z tytułu dostaw i usług, Środki pieniężne i ich ekwiwalenty, Pozostałe aktywa długoterminowe i krótkoterminowe*, a ich ujmowanie i wycena została opisana w notach 7.12, 7.15 oraz 7.16.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczone, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy. Ma to zazwyczaj miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

Grupa zalicza do tej kategorii udziały i akcje w pozostałych jednostkach i prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji *Pozostałe aktywa finansowe*.

Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie

Zobowiązania finansowe niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu obejmują zaciągnięte kredyty, pożyczki, obligacje, zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, zobowiązania z tytułu dostaw i usług, zobowiązania inwestycyjne oraz pozostałe zobowiązania. Zobowiązania te wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycjach: *Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, Pozostałe zobowiązania i rezerwy*. Wycena i ujmowanie wymienionych klas w tej kategorii instrumentów opisano w notach 7.12, 7.19, 7.26 oraz 7.27.

7.23 Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu tej utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się bezpośrednio lub poprzez rezerwę. Kwotę straty ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia daną grupę pod kątem utraty wartości zaliczonych do niej składników. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do kategorii składników dostępnych do sprzedaży, to: kwota stanowiąca różnicę pomiędzy (A) ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i jego (B) bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, (A – B) zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do sprawozdania z całkowitych dochodów. Nie można ujmować w sprawozdaniu z całkowitych dochodów odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i ich odwrócenie ujmuje się jednostronnie (netto) jako zyski bądź straty odpowiednio w pozycjach pozostałych przychodów bądź kosztów operacyjnych lub przychodów bądź kosztów finansowych w zależności od klasy instrumentów finansowych.

7.24 Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Ponadto, Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym z ryzykiem cen surowców oraz produktów naftowych korzysta z transakcji commodity swap, a w przypadku sprzedaży produktów po cenach stałych z wbudowaną opcją również commodity option. Grupa korzysta z transakcji typu futures w celu zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂). W celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą stóp procentowych Grupa korzysta z transakcji typu swap procentowy (IRS) oraz terminowych transakcji stopy procentowej (FRA).

Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane w wartości godziwej, zgodnie z hierarchią wartości opisaną w części dotyczącej zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, powyżej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania – gdy ich wartość jest ujemna. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, które nie spełniają zasad rachunkowości zabezpieczeń są bezpośrednio odnoszone na wynik finansowy netto roku obrotowego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty finansowe prezentowane są jako pozycje krótkoterminowe lub długoterminowe z uwzględnieniem przewidywanego okresu realizacji aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

7.25 Rachunkowość zabezpieczeń

Z dniem 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca rozpoczęła stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytu denominowanego w USD wyznaczonego na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedażowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

Celem rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest zagwarantowanie określonego poziomu wartości złotej generowanych przez nią przychodów ze sprzedaży denominowanej w USD. Zabezpieczaną pozycją jest szereg wysoce prawdopodobnych, planowanych transakcji sprzedaży produktów rafineryjnych denominowanych w USD, w szczególności pierwszy wolumen przychodów (do wysokości desygnowanej raty kapitałowej) z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, generowanych w trakcie danego miesiąca kalendarzowego lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, pierwszy wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. W przypadku desygnowania kolejnego wolumenu przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu kalendarzowym, pozycją zabezpieczaną będzie pierwszy wolumen przychodów ze sprzedaży następujący po uprzednio desygnowanym wolumenie przychodów z tytułu sprzedaży denominowanej w USD w danym miesiącu lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, kolejny wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. Pozycja zabezpieczana zostanie przypisana odpowiednio do każdego instrumentu zabezpieczającego zgodnie z indywidualnym dokumentem ustanowienia powiązania zabezpieczającego.

Wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń instrumenty zabezpieczające obejmują zobowiązanie do spłaty zaciągniętego kredytu w walucie USD z datami rozliczenia przypadającymi w dniach roboczych określonego miesiąca kalendarzowego zgodnie z harmonogramem spłat rat kapitałowych.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody. Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia zalicza się do pozostałych przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia Spółka formalnie wyznacza i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja ta zawiera: (i) identyfikację instrumentu zabezpieczającego, (ii) identyfikację zabezpieczanej pozycji lub transakcji, (iii) określenie charakteru zabezpieczanego ryzyka oraz (iv) określenie sposobu oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest oceniana na bieżąco w celu sprawdzenia, czy jest ono wysoce efektywne we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zostało ustanowione.

7.26 Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów po pomniejszeniu o wszelkie zwroty. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe. Utworzone rezerwy, za wyjątkiem rezerw dotyczących likwidacji i rekultywacji, zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

7.26.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji są rozpoznawane kiedy na Grupie ciąży obowiązek likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego, wykonania rozbiórki, demontażu, usunięcia innych środków trwałych oraz przywrócenia miejsca ich montażu do pierwotnego kształtu i kiedy możliwe jest dokonanie wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W sytuacji kiedy obowiązek dotyczy nowych rzeczowych aktywów trwałych, takich jak infrastruktura wydobywcza, transportowa (rurociągi), instalacje rafineryjne, zobowiązanie jest rozpoznawane w momencie zakończenia ich budowy bądź instalacji. Podobnie, jeżeli zobowiązanie likwidacyjne dotyczy odwiertu wydobywczego, rozpoznawane jest w momencie jego wykonania niezależnie od efektu uzyskanego przepływu węglowodorów.

Zobowiązanie likwidacyjne może ulec dalszemu doprecyzowaniu w trakcie użytkowania odwiertu, infrastruktury wydobywczej, transportowej itp. w następstwie zmian w przepisach prawa lub w wyniku decyzji o wstrzymaniu pewnych operacji. Rozpoznana wartość stanowi bieżącą wartość oszacowanych przyszłych wydatków określonych zgodnie z miejscowymi uwarunkowaniami i wymaganiami.

Równocześnie z zobowiązaniem tworzone jest, w takiej samej wysokości, aktywo likwidacyjne (uwzględniane w odpowiedniej pozycji rzeczowych aktywów trwałych), które następnie jest amortyzowane w ślad za aktywem, którego dotyczy likwidacja.

Za wyjątkiem odwracania dyskonta od rezerwy, wszelkie zmiany bieżącej wartości szacowanych kosztów likwidacji i rekultywacji są odzwierciedlane w wysokości rezerwy oraz korespondującego aktywa. Zmiany te dotyczą również różnic kursowych z tytułu przeliczenia zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, kiedy wiadomo, że zobowiązanie będzie rozliczone w tej walucie.

Okresowe odwracanie dyskonta jest uwzględniane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako koszt finansowy. Od wartości rezerwy i odpowiadającego jej aktywa tworzony jest podatek odroczonego.

Na podstawie obowiązującej w Polsce ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku (Dz.U.05.228.1947 z późniejszymi zmianami) Prawo Geologiczne i Górnicze Grupa zobowiązana jest do tworzenia Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego. Środki funduszu mogą być wykorzystane wyłącznie w celu pokrycia kosztów likwidacji zakładu górniczego (kopalni ropy) lub jego oznaczonej części.

Wysokość odpisu obliczana jest odrębnie dla każdego zakładu górniczego i stanowi równowartość nie mniej niż 3% wartości odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górniczego, ustalonych stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Przedsiębiorca zobowiązany jest gromadzić środki funduszu na wyodrębnionym rachunku bankowym do czasu rozpoczęcia likwidacji zakładu górniczego.

7.27 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania niefinansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania niefinansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dokonywane są w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Grupa wykazuje bierne rozliczenia międzyokresowe w pozycji pozostałych zobowiązań niefinansowych, bądź w przypadku rozliczeń dotyczących świadczeń pracowniczych w pozycjach zobowiązań wykazywanych w ramach tych świadczeń.

7.28 Dotacje

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana jako przychody przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do sprawozdania z całkowitych dochodów przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

7.29 Wspólne ustalenia umowne i porozumienia o podobnym charakterze

Wspólne ustalenia umowne zostały zdefiniowane w MSSF 11 jako umowa, w ramach której dwie lub więcej stron prowadzą działalność gospodarczą podlegającą wspólnej kontroli. Wspólna kontrola występuje wyłącznie wówczas, gdy decyzje dotyczące istotnych działań w ramach porozumienia wymagają jednogłośnej zgody wszystkich stron.

Wspólne ustalenia umowne dzieli się na wspólne działania i wspólne przedsięwzięcia. Kryterium podziału zostało oparte na różnych prawach i obowiązkach stron porozumień o charakterze wspólnych ustaleń umownych.

Jeśli wspólna inicjatywa daje stronom współkontrolującym prawa do jej aktywów netto, to mowa o wspólnym przedsięwzięciu (ang. „joint ventures”), które co do zasady realizowane jest poprzez utworzenie przez inwestorów odrębnej jednostki (ang. „vehicle”). Do tego typu przedsięwzięć Grupy zaliczyć należy działającą w segmencie produkcji i handlu współkontrolowaną jednostkę LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o. a także jednostki w segmencie wydobywczym: Baltic Gas Sp. z o.o. oraz Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k., jak również UAB Minijos Nafta wyceniane metodą praw własności (patrz nota 7.11).

Wspólne ustalenia umowne, w ramach których strony współkontrolujące posiadają prawa do aktywów i obowiązki dotyczące zobowiązań określa się wspólnymi działaniami / operacjami (ang. „joint operations”).

Grupa posiada udziały we wspólnych działaniach realizowanych w segmencie wydobywczym przez należącą do grupy kapitałowej LOTOS Petrobaltic S.A. norweską spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS. Zgodnie z MSSF 11 Grupa bezpośrednio ujmuje w księgach swój udział w aktywach, zobowiązaniach, przychodach i kosztach związanych ze wspólnymi działaniami na złożach obszaru Heimdal w Norwegii.

Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, nie każda działalność, do której przystępuje wielu udziałowców stanowi wspólne działania, czy wspólne przedsięwzięcie w rozumieniu tego standardu i w niektórych sytuacjach, będąc stroną współpracy o charakterze wspólnej działalności, Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością. Dzieje się tak, gdy istnieje więcej niż jedna kombinacja stron umowy, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji o działalności. Dla celów prawidłowego ujmowania przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań nie stosuje się wówczas MSSF 11, a zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając przy tym swój udział w porozumieniu będącym podstawą tej działalności.

Grupa jest stroną porozumień o wspólnej działalności w Norwegii, które nie podlegają regulacjom MSSF 11. Dotyczy to działalności na złożach Sleipner, nabytych 30 grudnia 2015 roku (patrz nota 13.1.3). Grupa ujmuje te działania metodą proporcji, tj. według udziału w przychodach, kosztach, należnościach i zobowiązaniach związanych ze wspólnym poszukiwaniem i eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu w obszarze pola Sleipner. Nie istnieje zatem praktyczna różnica w ujęciu transakcji związanych z działalnością na licencjach pakietu Sleipner w stosunku do wymogów ujęcia wspólnych działań na licencjach obszaru Heimdal, które spełniają definicję wspólnej działalności wg MSSF 11.

7.30 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe, natomiast dla celów sprawozdawczości finansowej w ramach działalności operacyjnej Grupy wyróżnia się dwa główne sprawozdawcze segmenty operacyjne:

- segment wydobywczy – obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- segment produkcji i handlu – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Sprawozdawcze segmenty operacyjne identyfikowane są na poziomie Grupy Kapitałowej. Jednostka Dominująca wchodzi w skład segmentu produkcji i handlu. Segment wydobywczy obejmuje spółki GK LOTOS Petrobaltic S.A. (za wyjątkiem spółki Energobaltic Sp. z o.o.).

Ocena wyników danego segmentu dokonywana jest na podstawie przychodów ze sprzedaży, wyniku EBIT i EBITDA. EBIT stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą).

EBITDA stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą) przed uwzględnieniem amortyzacji.

Segmentowe przychody ze sprzedaży oraz wyniki segmentów określono przed dokonaniem tzw. korekt międzysegmentowych.

Informacje finansowe dotyczące segmentów operacyjnych wykorzystywane w celu ich oceny przez członków kluczowego personelu odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji operacyjnych przedstawia nota 8.

7.31 Zobowiązania i aktywa warunkowe

Zgodnie ze stosowanymi przez Grupę zasadami określonymi standardem MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, przez zobowiązania warunkowe rozumie się:

- możliwy obowiązek, który powstanie na skutek przeszłych zdarzeń, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, lub
- obecny obowiązek, który powstaje na skutek przeszłych zdarzeń, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu ponieważ:
  - (i) nie jest prawdopodobnie, aby wypełnienie obowiązku spowodowało konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne, bądź
  - (ii) kwoty obowiązku (zobowiązania) nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie.

Zobowiązania warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o zobowiązaniu warunkowym, chyba że prawdopodobieństwo wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest znikome.

Stosując się do zasad MSSF, Grupa definiuje warunkowy składnik aktywów jako możliwy składnik aktywów, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych zdarzeń przyszłych, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki.

Należności warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o należności warunkowej, jeżeli wpływ środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest prawdopodobny.

Przykładem aktywów i zobowiązań warunkowych są zobowiązania lub należności wynikające z prowadzonych sporów sądowych, których przyszły wynik nie jest przez jednostkę znany, ani w pełni kontrolowany. Grupa przedstawiła informacje na temat prowadzonych spraw sądowych w nocie 35.1 oraz informacje na temat pozostałych zobowiązań warunkowych w nocie 35.2.

7.32 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂) są przez Grupę prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z metodą zobowiązań netto. Oznacza to, że w swoim sprawozdaniu finansowym Grupa rozpoznaje tylko zobowiązania wynikające z przekroczenia przez Grupę przyznanego limitu praw do emisji. Grupa analizuje przyznane limity w okresach rocznych. Zobowiązanie jest rozpoznawane dopiero w momencie przekroczenia przyznanego przez Grupę limitu. Przychody z tytułu sprzedaży niewykorzystanych przez Grupę praw do emisji ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w momencie sprzedaży.

Zakupione dodatkowo uprawnienia do emisji wyceniane są w koszcie nabycia pomniejszonym o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości, uwzględniając wartość rezydualną tych praw i prezentowane jako aktywa niematerialne.

W przypadku wykorzystania zakupionych praw w celu pokrycia nimi niedoboru zaistniałego na dzień rozliczenia rocznego limitu, wykorzystane prawa według wartości księgowej rozliczane są ze zobowiązaniem wykazanim uprzednio na pokrycie niedoboru.

8. Segmenty działalności

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
w tysiącach złotych					
za rok zakończony 31 grudnia 2015					
Przychody ze sprzedaży:	698.898	22.369.102	15.712	(374.270)	22.709.442
<i>między segmentami</i>	322.632	43.014	8.624	(374.270)	-
<i>poza Grupę Kapitałową</i>	376.266	22.326.088	7.088	-	22.709.442
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT)	(57.278)	448.970	(637)	32.343	423.398
Amortyzacja	242.944	466.330	6.974	(1.680)	714.568
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji (EBITDA)	185.666	915.300	6.337	30.663	1.137.966

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
w tysiącach złotych					
31 grudnia 2015					
Aktywa razem	4.382.325	16.099.172	101.004	(1.413.169)	19.169.332
w tym:					
- aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	462.126	-	-	-	462.126
- aktywa z tytułu zagospodarowania i wydobycia zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	2.316.381	-	-	-	2.316.381

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Korekty konsolidacyjne	Skonsolidowane
w tysiącach złotych					
za rok zakończony 31 grudnia 2014					
Przychody ze sprzedaży:	906.279	28.157.947	25.535	(587.874)	28.501.887
<i>między segmentami</i>	523.278	47.559	17.037	(587.874)	-
<i>poza Grupę Kapitałową</i>	383.001	28.110.388	8.498	-	28.501.887
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) (EBIT)	(624.120)	(774.492)	6.914	(1.310)	(1.393.008)
Amortyzacja	344.141	459.449	7.137	(1.786)	808.941
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji (EBITDA)	(279.979)	(315.043)	14.051	(3.096)	(584.067)
w tysiącach złotych					
31 grudnia 2014					
Aktywa razem	3.944.812	16.028.893	112.330	(1.138.878)	18.947.157
w tym:					
- aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	241.445	-	-	-	241.445
- aktywa z tytułu zagospodarowania i wydobycia zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	1.331.027	-	-	-	1.331.027

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o. w likwidacji, LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

Struktura geograficzna sprzedaży

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
w tysiącach złotych				
za rok zakończony 31 grudnia 2015				
Sprzedaż krajowa:	3.165	17.167.087	7.088	17.177.340
<i>produkty i usługi</i>	2.781	15.913.529	7.088	15.923.398
<i>towary i materiały</i>	384	1.253.558	-	1.253.942
Sprzedaż zagraniczna:	373.101	5.159.001	-	5.532.102
<i>produkty i usługi</i>	372.986	4.952.310	-	5.325.296
<i>towary i materiały</i>	115	206.691	-	206.806
Razem	376.266	22.326.088	7.088	22.709.442

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
w tysiącach złotych				
za rok zakończony 31 grudnia 2014				
Sprzedaż krajowa:	3.921	19.019.321	8.498	19.031.740
<i>produkty i usługi</i>	3.719	18.315.224	8.498	18.327.441
<i>towary i materiały</i>	202	704.097	-	704.299
Sprzedaż zagraniczna:	379.080	9.091.067	-	9.470.147
<i>produkty i usługi</i>	378.404	8.673.940	-	9.052.344
<i>towary i materiały</i>	676	417.127	-	417.803
Razem	383.001	28.110.388	8.498	28.501.887

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o. w likwidacji, LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

Struktura asortymentowa sprzedaży

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
w tysiącach złotych				
za rok zakończony 31 grudnia 2015				
Benzyny	-	3.649.735	-	3.649.735
Benzyna surowa	-	880.530	-	880.530
Oleje napędowe	-	11.163.813	-	11.163.813
Paliwo bunkrowe	-	129.511	-	129.511
Lekki olej opałowy	-	565.411	-	565.411
Ciężki olej opałowy	-	1.432.389	-	1.432.389
Paliwo lotnicze	-	1.170.250	-	1.170.250
Oleje smarowe	-	286.666	-	286.666
Oleje bazowe	-	519.654	-	519.654
Asfalty	-	711.251	-	711.251
Gazy płynne	-	444.376	-	444.376
Ropa naftowa	133.781	254.234	-	388.015
Gaz ziemny	230.560	-	-	230.560
Reformat	-	25.163	-	25.163
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	-	456.983	-	456.983
Pozostałe produkty, towary i materiały	512	350.921	7.047	358.480
Usługi	11.413	367.649	41	379.103
<i>Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych</i>	-	(82.448)	-	(82.448)
Razem	376.266	22.326.088	7.088	22.709.442

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

	Segment wydobywczy	Segment produkcji i handlu	Pozostałe ⁽¹⁾	Skonsolidowane
w tysiącach złotych				
za rok zakończony 31 grudnia 2014				
Benzyny	-	4.660.642	-	4.660.642
Benzyna surowa	-	750.974	-	750.974
Oleje napędowe	-	13.608.087	-	13.608.087
Paliwo bunkrowe	-	108.467	-	108.467
Lekki olej opałowy	-	757.506	-	757.506
Ciężki olej opałowy	-	2.349.680	-	2.349.680
Paliwo lotnicze	-	2.044.246	-	2.044.246
Oleje smarowe	-	345.702	-	345.702
Oleje bazowe	-	580.307	-	580.307
Asfalty	-	1.055.843	-	1.055.843
Gazy płynne	-	629.750	-	629.750
Ropa naftowa	156.103	-	-	156.103
Gaz ziemny	218.843	-	-	218.843
Reformat	-	28.689	-	28.689
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	-	553.505	-	553.505
Pozostałe produkty, towary i materiały	881	320.948	8.457	330.286
Usługi	7.174	324.034	41	331.249
<i>Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych</i>	-	(7.992)	-	(7.992)
Razem	383.001	28.110.388	8.498	28.501.887

⁽¹⁾ Zawiera spółki: LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o. w likwidacji, LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, Energobaltic Sp. z o.o.

W 2015 ani w 2014 roku Grupa Kapitałowa LOTOS nie posiadała żadnego odbiorcy, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył znacząco 10%.

9. Przychody i koszty

9.1 Koszty według rodzaju

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Amortyzacja	8	714.568	808.941
Zużycie materiałów i energii ⁽¹⁾		16.860.134	24.734.942
Usługi obce		1.434.003	1.280.200
Podatki i opłaty		408.976 ⁽²⁾	179.710
Koszty świadczeń pracowniczych	9.2	685.254	681.865
Pozostałe koszty rodzajowe		222.462	344.315
Wartość sprzedanych towarów i materiałów		1.336.113	978.764
Razem koszty według rodzaju		21.661.510	29.008.737
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		331.484	67.003
Razem		21.992.994	29.075.740
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		20.249.028	27.466.614
Koszty sprzedaży		1.284.846	1.162.071
Koszty ogólnego zarządu		459.120	447.055

⁽¹⁾ W tym kwota 11.107 tys. zł dodatnich różnic kursowych dotyczących działalności operacyjnej, ujętych w koszcie własnym sprzedaży (w roku 2014: 65.110 tys. zł ujemnych różnic kursowych), patrz nota 31.3.

⁽²⁾ Zwiększenie poziomu kosztów z tytułu podatków i opłat w 2015 roku w stosunku do okresu porównywalnego dotyczy głównie Jednostki Dominującej i wynika z wprowadzenia od dnia 1 stycznia 2015 roku obowiązkowej opłaty zapasowej tj. opłaty ponoszonej przez producentów paliw na rzecz państwowej Agencji Rezerw Materiałowych w celu pokrycia kosztów tworzenia i finansowania państwowych zapasów ropy naftowej i produktów naftowych. W 2015 roku poniesione przez Jednostkę Dominującą koszty z tytułu opłaty zapasowej wyniosły 219.928 tys. zł.

9.2 Koszty świadczeń pracowniczych

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Koszty bieżących wynagrodzeń		531.551	491.466
Koszty ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń pracowniczych		148.628	144.793
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia	29.2	5.075	45.606
Razem koszty świadczeń pracowniczych	9.1	685.254	681.865
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(152)	(20.579)
Razem		685.102	661.286
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		396.122	388.563
Koszty sprzedaży		34.384	30.301
Koszty ogólnego zarządu		254.596	242.422

9.3 Pozostałe przychody

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		5.215	3.521
Dotacje	30.2	7.353	1.889
Odwrocenie straty z tytułu utraty wartości należności:	18.1; 31.3	1.927	-
- odwrócenie odpisów		10.021	-
- odpisy		(8.094)	-
Odszkodowania ⁽¹⁾		16.870	14.025
Zysk ze sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa	17	2.834	-
Zwrot akcyzy ⁽²⁾		6.846	896
Pozostałe		7.246	6.376
Razem		48.291	26.707

⁽¹⁾ W roku 2015 głównie kwota 12.764 tys. zł z tytułu kar za niezrealizowane gwarantowane umowy odbioru dostaw, natomiast w roku 2014 kwota 7.927 tys. zł odszkodowania z tytułu przestoju produkcyjnego na złożu Atia (pakiet aktywów Heimdal).

⁽²⁾ Zwroty podatku akcyzowego nienależnie zapłaconego w poprzednich okresach oraz odliczenia z tytułu zużycia komponentów lub dodatków do produkcji wyrobów gotowych, od których podatek akcyzowy został rozliczony na wcześniejszych etapach obrotu.

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.4 Pozostałe koszty

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Strata z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych:		85.817	806.141
Odpisy z tytułu utraty wartości:		88.296	806.562
• rzeczowych aktywów trwałych związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: <i>Polska: obszar Słupsk, złoża B-27, B-28</i>	13.1.1	1.836	31.853
• rzeczowych aktywów trwałych związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: <i>Norwegia: złożo YME</i>	13.1.1	1.485	578.448
• rzeczowych aktywów trwałych związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: <i>- Norwegia: obszar Heimdal</i>	13.1.1	6.314	48.562
<i>- Litwa</i>	13.1.3	-	45.854
	13.1.3	6.314	2.708
• aktywów niematerialnych związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: <i>- Norwegia: obszar Heimdal, licencje PL498, PL497</i>	15.1	10.262	14.439
<i>- Litwa</i>	15.1.1	-	14.439
<i>- Polska: obszar Słupsk</i>	15.1.1	10.027	-
	15.1.1	235	-
• aktywów niematerialnych związanych z poszukiwaniem oraz zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: <i>Litwa</i>	15.1.2	52.419	100.604
• rzeczowych aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych: <i>- stacje paliw</i>	13.2	15.980	32.656
	13.2	10.228	15.765
<i>- instalacja produkcji asfaltu (Oddział LOTOS Asfalt w Jaśle)</i>	13.2	-	15.893
<i>- statki</i>	13.2	4.499	-
<i>- pozostałe aktywa</i>		1.253	998
Odwrócenie odpisów z tytułu utraty wartości:		(2.479)	(421)
• rzeczowych aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych: <i>- stacje paliw</i>	13.2	(2.479)	(421)
<i>- pozostałe aktywa</i>		(63)	(421)
Strata z tytułu zaniechanych inwestycji	13.1.1; 13.1.3; 15.1.1	27.395	11.935
<i>- Norwegia: obszar Heimdal (złożo Fulla - PL362, PL035B), licencja PL503</i>	15.1.1	14.846	-
<i>- Polska: obszar Sambia</i>	13.1.1; 15.1.1	12.378	5.937
<i>- Litwa: odwiert Zvaginai</i>	13.1.3	-	5.772
<i>- pozostałe aktywa</i>		171	226
Strata z tytułu utraty wartości aktywów przeznaczonych do sprzedaży	17	36.634	-
Strata z tytułu utraty wartości należności:	18.1; 31.3	-	13.078
<i>- odpisy</i>		-	15.928
<i>- odwrócenie odpisów</i>		-	(2.850)
Rezerwy:		16.072	4.761
<i>- rezerwy na pokrycie niedoboru uprawnień CO₂</i>	34	1.059	1.257
<i>- aktualizacja szacunku rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME</i>	30.1	10.287	-
<i>- pozostałe rezerwy</i>		4.726	3.504
Kary i odszkodowania		1.546	1.512
Szkody majątkowe związane z normalną działalnością		1.718	1.041
Koszty lat ubiegłych		4.908	567
Darowizny na cele społeczne		1.866	1.067
Koszty związane z VAT	35.1	160.909	-
Pozostałe		4.476	5.760
Razem		341.341	845.862

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.5 Przychody finansowe

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Otrzymane dywidendy		1.120	1.103
Odsetki:		20.697	19.096
- od należności z tytułu dostaw i usług	31.3	2.847	6.349
- od środków pieniężnych	31.3	139	1.249
- od lokat	31.3	16.181	9.360
- pozostałe		1.530	2.138
Aktualizacja wartości aktywów finansowych:		78.809	-
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	31.3	290.447	-
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	31.3	(211.638)	-
Pozostałe		11	1.541
Razem		100.637	21.740

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.6 Koszty finansowe

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Odsetki:		284.148	202.503
- od kredytów	31.3	150.364	141.584
- od pożyczek	31.3	7.870	9.576
- od obligacji	31.3	3.819	3.373
- od zobowiązań z tytułu dostaw i usług	31.3	236	87
- od zobowiązań z tytułu leasingu finansowego	31.3	10.152	12.142
- od faktoringu		4.472	7.400
- od pozostałych zobowiązań finansowych	31.3	1.351	-
- dyskonto od rezerw na kopalnie ropy naftowej, na rekultywację i pozostałych rezerw	30.1	22.202	20.426
- koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	29.1; 29.2	5.058	6.354
- od zobowiązań budżetowych	35.1	77.932 ⁽¹⁾	-
- pozostałe		692	1.561
Różnice kursowe:		344.940	307.020
- od kredytów	31.3	175.425	222.455
- z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych ⁽²⁾	31.3	47.750	68.284
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	31.3	108.419	16.530
- od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych ⁽²⁾	31.3	41.975	43.698
- od środków pieniężnych	31.3	(8.874)	(11.564)
- od środków pieniężnych zablokowanych na rachunkach bankowych	31.3	(20.435)	(37.630)
- od zobowiązań inwestycyjnych	31.3	2.529	4.675
- od należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług	31.3	(1.537)	(1.988)
- od pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych	31.3	858	(1.074)
- pozostałe		(1.170)	3.634
Aktualizacja wartości aktywów finansowych, w tym:		-	197.849
- wycena pochodnych instrumentów finansowych		-	191.271
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		-	6.578
Prowizje bankowe		20.978	17.287
Gwarancje bankowe		5.317	2.776
Pozostałe		32.860 ⁽³⁾	547
Razem		688.243	727.982

⁽¹⁾ W tym koszty dotyczące odsetek od zaległości podatkowych Jednostki Dominującej w kwocie 77.873 tys. zł (patrz nota 35.1).

⁽²⁾ Zgodnie z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych” różnice kursowe dotyczące walutowych transakcji wewnątrzgrupowych ujmowane są w wyniku netto Grupy.

⁽³⁾ W tym kwota 29.212 tys. zł z tytułu zawiązania odpisu na skapitalizowane koszty finansowania Projektu B8.

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabelach powyżej.

10. Podatek dochodowy

10.1 Obciążenia podatkowe

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Podatek bieżący		82.052	69.377
Podatek odroczony	10.3	(14.026)	(726.720)
Razem podatek dochodowy wykazany w wyniku netto	10.2	68.026	(657.343)
Obciążenie podatkowe wykazane w innych całkowitych dochodach (netto), w tym z tytułu:			
- zabezpieczeń przepływów pieniężnych	23	(67.620)	(111.099)
- zysków/(strat) aktuarialnych dotyczących świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		1.429	(1.657)

Część bieżąca oraz odroczonego podatku dochodowego ustalona została według stawki równej 19% dla podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym dla podmiotów działających na terenie Polski.

Dla norweskiej spółki zależnej LOTOS Exploration and Production Norge AS marginalna stopa podatkowa wynosi 78% podstawy opodatkowania. Działalność LOTOS Exploration and Production Norge AS podlega opodatkowaniu w ramach dwóch równoległych systemów podatkowych: systemu podatku dochodowego (stawka podatku 27%) oraz systemu podatku naftowego (dodatkowa stawka podatku 51%).

Dla litewskich spółek zależnych z GK AB LOTOS Geonafita podatek w części bieżącej i odroczonej ustalony został według stawki 15%.

10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Strata przed opodatkowaniem	(195.274)	(2.123.715)
Podatek dochodowy według stawki 19%	(37.102)	(403.506)
Różnice trwale:	53.612	3.869
- koszty związane z VAT	35.1	-
- odsetki budżetowe	14.832	29
- inne różnice trwałe	8.027	3.840
Nierozpoznane aktywa z tytułu podatku odroczonego na straty podatkowe rozliczane w czasie	-	60.145
Efekt podatkowy strat podatkowych poniesionych w okresie	(198)	-
Efekt podatkowy strat podatkowych odliczonych w okresie	(5.273)	(1.416)
Efekt podatkowy udziału w zyskach jednostek wycenianych metodą praw własności	5.903	4.648
Korekty wykazane w bieżącym roku w odniesieniu do podatku z lat ubiegłych	(1.588)	454
Różnica wynikająca z opodatkowania spółek stawkami innymi niż 19%:	50.323	(322.100)
- Norwegia	44.900	(322.323)
- Litwa	5.114	968
- Cypr	343	(746)
- Antyle Holenderskie	(34)	1
Pozostałe różnice	2.349	563
Podatek dochodowy	68.026	(657.343)

10.3 Odroczonego podatek dochodowy

w tysiącach złotych	Nota	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Zmiana stanu
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego		924.478	1.488.901	(564.423)
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego		(47.626)	(55.527)	7.901
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	10.3.1	876.852	1.433.374	(556.522)
Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych				54.914
Podatek odroczonego wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach) netto	10.1			(66.191)
Pozostałe różnice:				581.825
- uplift ⁽¹⁾				(4.257)
- efekt podatku odroczonego wykazany w pozostałych przychodach operacyjnych w pozycji <u>Zysk ze zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa</u>				(1.360)
- efekt rozliczenia ceny nabycia aktywów Slepner				587.442
Obciążenie z tytułu podatku odroczonego wykazane w wyniku netto	10.1			14.026

⁽¹⁾ Ulga podatkowa stosowana w Norwegii (tzw. uplift). Wyznaczona stawka ulgi wynosi 5,5% w skali roku. Ulga ta jest kalkulowana na podstawie skapitalizowanych wydatków inwestycyjnych (offshore production installation) i jest rozliczana z przychodem podatkowym w ciągu 4 lat, rozpoczynając w roku, w którym wydatki zostały poniesione. Niewykorzystany w danym okresie uplift może być rozliczony w przyszłości, aż do pełnego wykorzystania - bez limitu czasowego. Niewykorzystany przez spółkę LOTOS Production and Exploration Norge AS uplift powiększył aktywo podatkowe z tytułu straty podatkowej Grupy rozliczanej w czasie bez wpływu na podatek wykazany w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Przewidywany termin wygaśnięcia dodatnich różnic przejściowych przypada na lata 2016 - 2083.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość nierozpoznanych aktywów podatkowych z tytułu strat podatkowych wynosiła 683 tys. zł (31 grudnia 2014: 63.025 tys. zł). Zmniejszenie wartości powyższych nierozpoznanych aktywów wynika z częściowego rozliczenia strat podatkowych których dotyczyły oraz z faktu utraty prawa do odliczenia tych strat podatkowych, ze względu na upływ okresu, w którym straty mogły być rozliczone zgodnie z przepisami podatkowymi.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego

	31 grudnia 2014	Podatek odroczonego wykazany w wyniku netto	Podatek odroczonego wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach)	Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych	Pozostałe różnice	31 grudnia 2015
w tysiącach złotych						
<i>Nota</i>						
Aktywa z tytułu podatku odroczonego						
Świadczenia pracownicze	52.300	2.804	(1.429)	(164)	1.360	54.871
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	86.158	(35.250)	-	4	-	50.912
Odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	310.872	7.340	-	(20.659)	-	297.553
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	19.916	5.678	-	-	-	25.594
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych	380	746	-	102	-	1.228
Odpisy aktualizujące wartość należności	17.425	(532)	-	-	-	16.893
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	24.333	15.040	-	-	-	39.373
Rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu oraz rekultywację terenu	275.558	9.980	-	(16.566)	-	268.972
Aktywa z tytułu niezrealizowanej marży	9.164	(5.685)	-	-	-	3.479
Straty podatkowe rozliczane w czasie	1.320.293	82.737	-	(38.099)	(583.185)	781.746
Pozostałe rezerwy	11.148	526	-	2	-	11.676
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych	96.787	-	67.620	-	-	164.407
Pozostałe	26.667	(5.880)	-	(102)	-	20.685
Razem	2.251.001	77.504	66.191	(75.482)	(581.825)	1.737.389
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego						
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	719.907	25.168	-	(20.368)	-	724.707
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	-	37.921	-	-	-	37.921
Rezerwa z tytułu nabytych litewskich koncesji poszukiwawczo - wydobywczych	29.627	(10.600)	-	(199)	-	18.828
Naliczone odsetki	56.905	10.672	-	(1)	-	67.576
Pozostałe	11.188	317	-	-	-	11.505
Razem	817.627	63.478	-	(20.568)	-	860.537
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	1.433.374	14.026	66.191	(54.914)	(581.825)	876.852

11. Strata netto przypadająca na jedną akcję

	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Strata netto przypisana akcjonariuszom Jednostki Dominującej w tys. zł (A)	(263.263)	(1.466.326)
Średnia ważona liczba akcji w tys. sztuk (B)	184.873	145.027
Strata netto na jedną akcję (w zł) (A/B)	(1,42)	(10,11)

Strata przypadająca na jedną akcję dla każdego okresu sprawozdawczego jest obliczona poprzez podzielenie straty netto za dany okres sprawozdawczy przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym. Do średniej ważonej liczby akcji z dniem 12 grudnia 2014 roku włączone zostały akcje nowej emisji Grupy LOTOS S.A. (seria D, patrz nota 21).

W związku z emisją praw poboru do akcji serii D oraz przydziałem akcji oferowanych w ramach wykonania praw poboru, Spółka dokonała zgodnie z wymogami MSR 33 „Zysk przypadający na jedną akcję”, kalkulacji wskaźnika zysku przypadającego na jedną akcję uwzględniając efekt praw poboru (emisja premiowa po cenie 18,10 zł za akcję w stosunku do wówczas obowiązującej ceny akcji Spółki na poziomie 25,95 zł).

Rozwodniona strata netto na jedną akcję jest równa stracie podstawowej, ponieważ nie występują instrumenty rozładniające.

12. Dywidendy

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend. Ograniczenia wynikały z zapisów zawartej w dniu 27 czerwca 2008 roku umowy kredytowej związanej z finansowaniem Programu 10+. Umowa kredytowa ogranicza możliwość wypłaty dywidendy przez Grupę LOTOS S.A. a jej wysokość może być uzależniona od spełnienia określonych warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

W dniu 1 czerwca 2015 roku Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. podjęło uchwałę w sprawie pokrycia straty netto Spółki za rok 2014. Zgodnie z treścią uchwały strata netto za rok 2014 w wysokości 1.285.910 tys. zł zostanie pokryta z zysków lat przyszłych.

Do dnia publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Zarząd Spółki nie podjął uchwały w sprawie pokrycia straty netto Spółki za rok 2015 w kwocie 37.102 tys. zł.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE ORAZ AKTYWA NIEMATERIALNE

13. Rzeczowe aktywa trwałe

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (dane przekształcone)
Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem, zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		
Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	118.759	44.769
Rzeczowe aktywa trwałe związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	522.350
Rzeczowe aktywa trwałe związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	2.182.903	600.390
Razem	2.301.662	1.167.509
Rzeczowe aktywa trwałe rafineryjne i pozostałe		
Grunty	501.778	475.666
Budynki, budowle	3.055.277	3.151.731
Urządzenia techniczne i maszyny	3.662.822	3.851.578
Środki transportu, pozostałe	649.623	569.425
Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	397.260	265.974
Razem	8.266.760	8.314.374
Razem	10.568.422	9.481.883

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

13.1 Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną oraz zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

w tysiącach złotych	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Rzeczowe aktywa trwałe związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Rzeczowe aktywa trwałe związane z wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Litwa	Razem	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015		91.930	-	91.930	578.046	1.535.085	2.113.131	497.119	582.851	136.105	1.216.075	3.421.136
Zakup		27.372	-	27.372	304.332	-	304.332	2.194	3.903	8.290	14.387	346.091
Nabycie aktywów Sleipner ⁽¹⁾		-	-	-	-	-	-	-	394.956	-	394.956	394.956
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	(84.158)	(84.158)	-	(87.469)	122	(87.347)	(171.505)
Utworzenie aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	13.1.4	-	-	-	-	-	-	-	605.423 ⁽¹⁾	-	605.423	605.423
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	13.1.4	-	-	-	10.054	1.485	11.539	(304)	5.480	(250)	4.926	16.465
Przeklasyfikowanie aktywów trwałych w toku budowy na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	30.857	-	30.857	-	-	-	-	30.857
Przeklasyfikowanie aktywów trwałych w toku budowy na aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		60.577	-	60.577	-	-	-	-	-	-	-	60.577
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne		-	-	-	(865.348)	-	(865.348)	865.348	-	-	865.348	-
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży ⁽²⁾		-	-	-	(45.011)	-	(45.011)	-	-	-	-	(45.011)
Rozwiązanie aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	30.1	-	-	-	(2.750)	-	(2.750)	-	-	-	-	(2.750)
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	(12.123) ⁽³⁾	-	(12.123)	-	-	-	-	-	-	-	(12.123)
Pozostałe		-	-	-	(10.180)	-	(10.180)	4.599	(7.941)	(286)	(3.628)	(13.808)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015		167.756	-	167.756	-	1.452.412	1.452.412	1.368.956	1.497.203	143.981	3.010.140	4.630.308
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015		-	-	-	55.696	-	55.696	312.353	199.741	50.873	562.967	618.663
Amortyzacja		-	-	-	2.427	-	2.427	20.294	129.831	19.065	169.190	171.617
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	-	-	-	(19.307)	336	(18.971)	(18.971)
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne		-	-	-	(58.123)	-	(58.123)	58.123	-	-	58.123	-
Pozostałe		-	-	-	-	-	-	(144)	-	(286)	(430)	(430)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		-	-	-	-	-	-	390.626	310.265	69.988	770.879	770.879
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015		47.161	-	47.161	-	1.535.085	1.535.085	-	43.415	9.303	52.718	1.634.964
Utworzenie	9.4	1.836 ⁽⁴⁾	-	1.836	-	1.485	1.485	-	-	6.314 ⁽⁵⁾	6.314	9.635
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	(84.158)	(84.158)	-	(2.786)	114	(2.672)	(86.830)
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	-	-	-	-	-	-	(2)	-	(2)	(2)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		48.997	-	48.997	-	1.452.412	1.452.412	-	40.627	15.731	56.358	1.557.767
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015		118.759	-	118.759	-	-	-	978.330	1.146.311	58.262	2.182.903	2.301.662

⁽¹⁾ Nabycie pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (kwota 846.818 tys. NOK rzeczowych aktywów trwałych oraz kwota 1.298.076 tys. NOK aktywa na likwidację, transakcję szerzej opisano w nocie 13.1.3).

⁽²⁾ W związku ze zmianą koncepcji technicznej przebudowy platformy wiertniczej „Petrobaltic” na centrum produkcyjne na złożu B-8, Grupa dokonała reklasyfikacji aktywów na zagospodarowanie złoża związanych z tym projektem do aktywów przeznaczonych do sprzedaży (patrz nota 17). Aktywa te, stanowiły wartość poniesionych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. nakładów na elementy nóg rurowych platformy, które zostały objęte odpisem z tytułu utraty wartości w kwocie 36.634 tys. zł (patrz nota 9.4) i zakwalifikowane do aktywów trwałych (lub grup do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży w wartości 8.377 tys. zł, stanowiącej w ocenie Zarządu, możliwą do uzyskania cenę sprzedaży netto nóg rurowych (zgodnie z analizą przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. aktualnych cen u dostawców stali na rynku krajowym oraz zagranicznym).

⁽³⁾ Likwidacja nakładów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów obszaru Sambia E.

⁽⁴⁾ Aktywa związane z obszarem Słupsk.

⁽⁵⁾ Złoża Liziai i Ablinga.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Rzeczowe aktywa trwałe związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Rzeczowe aktywa trwałe związane z wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Litwa	Razem	Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2014		224.532	617	225.149	196.741	1.572.207	1.768.948	527.959	563.107	112.881	1.203.947	3.198.044
Zakup		70.756	10.061	80.817	209.388	349	209.737	5.751	6.385	14.902	27.038	317.592
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	7	7	-	(71.001)	(71.001)	-	(27.286)	3.473	(23.813)	(94.807)
Utworzenie aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	13.1.4	-	-	-	642	-	642	-	-	1.074	1.074	1.716
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	13.1.4	-	-	-	-	27.743	27.743	(36.396)	33.455	(844)	(3.785)	23.958
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne ⁽¹⁾		(176.425) ⁽²⁾	(10.685) ⁽³⁾	(187.110)	176.425 ⁽²⁾	-	176.425	-	-	10.685 ⁽³⁾	10.685	-
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji		(33.097) ⁽⁴⁾	-	(33.097)	-	-	-	-	-	(5.772) ⁽⁵⁾	(5.772)	(38.869)
Sprzedaż		-	-	-	-	(2.504)	(2.504)	-	-	(75)	(75)	(2.579)
Pozostałe		6.164	-	6.164	(5.150)	8.291	3.141	(195)	7.190	(219)	6.776	16.081
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2014		91.930	-	91.930	578.046	1.535.085	2.113.131	497.119	582.851	136.105	1.216.075	3.421.136
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2014		-	-	-	52.007	-	52.007	284.532	-	33.532	318.064	370.071
Amortyzacja		-	-	-	3.579	-	3.579	28.505	210.962	16.208	255.675	259.254
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	-	-	-	(11.221)	1.210	(10.011)	(10.011)
Sprzedaż		-	-	-	-	-	-	-	-	(75)	(75)	(75)
Pozostałe		-	-	-	110	-	110	(684)	-	(2)	(686)	(576)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2014		-	-	-	55.696	-	55.696	312.353	199.741	50.873	562.967	618.663
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2014		42.468	-	42.468	-	1.035.345	1.035.345	-	-	6.383	6.383	1.084.196
Utworzenie		31.853	-	31.853	-	578.447	578.447	-	45.854	2.708	48.562	658.862
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	(76.203)	(76.203)	-	(2.439)	224	(2.215)	(78.418)
Wykorzystanie/Rozwiązanie		(27.160)	-	(27.160)	-	(2.504)	(2.504)	-	-	(12)	(12)	(29.676)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2014		47.161	-	47.161	-	1.535.085	1.535.085	-	43.415	9.303	52.718	1.634.964
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2014		44.769	-	44.769	522.350	-	522.350	184.766	339.695	75.929	600.390	1.167.509

⁽¹⁾ Aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

⁽²⁾ Złoże B-8.

⁽³⁾ Złoże Ablinga i odwiert na strukturze Zvaginai.

⁽⁴⁾ Likwidacja odwiertu B-28 oraz nakładów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów obszaru Sambia W.

⁽⁵⁾ Likwidacja odwiertu na strukturze Zvaginai.

13.1.1 Rzeczowe aktywa trwale związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Grupa zalicza rzeczowe aktywa trwale do aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu, gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania odkrytych zasobów.

Polska

Na dzień 31 grudnia 2015 roku rzeczowe aktywa trwale związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego obejmowały głównie nakłady poniesione na złoża B-21, B-23, B-27 oraz B-101 na obszarze Morza Bałtyckiego.

Ponadto Grupa posiada udziały w spółce celowej Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k. („Baltic Gas”, patrz nota 2 i nota 16), będącej wspólnym przedsięwzięciem prowadzonym ze spółką CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w ramach dalszego prowadzenia działań na strukturach gazokondensatowych B-4 i B-6 na Morzu Bałtyckim.

W 2015 roku Grupa poniosła nakłady na złoża B-21, B-27 oraz B-101 w kwocie 27.372 tys. zł. Nakłady w roku 2014 w kwocie 70.756 tys. zł dotyczyły złóż B-21, B-27 oraz B-28. Wartość przepływów pieniężnych z tego tytułu stanowiła kwotę 32.943 zł (w roku 2014: 64.761 tys. zł), natomiast pozostała do rozliczenia kwota zobowiązań inwestycyjnych na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 2.693 tys. zł (31 grudnia 2014: 8.110 tys. zł).

W związku z zaniechaniem inwestycji i wygaśnięciem górniczego prawa użytkowania dla obszaru Sambia E, na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała spisania nakładów na poszukiwania i ocenę zasobów węglowodorów tego obszaru w kwocie 12.123 tys. zł, patrz nota 9.4 (31 grudnia 2014: 5.937 tys. zł, spisanie nakładów dotyczących obszaru Sambia W).

W 2014 roku, w związku z bardzo niskim wolumenem potencjalnych zasobów wydobywalnych, Grupa podjęła decyzję o dokonaniu odpisu aktualizującego nakłady poniesione w 2014 roku na odwiert B-27 w wysokości 29.914 tys. zł (patrz nota 9.4 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2014) oraz na nakłady poniesione na strukturę i odwiert B-28 w wysokości 1.939 tys. zł (patrz nota 9.4). Łączna kwota dokonanych odpisów wyniosła 31.853 tys. zł (patrz nota 9.4 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2014).

Grupa zdecydowała także o całkowitej likwidacji odwiertu na złożu B-28. Spisując w 2014 roku zaniechane inwestycje Grupa wykorzystwała wcześniej dokonane odpisy w kwocie 27.160 tys. zł, przez co zdarzenie nie miało wpływu na skonsolidowany wynik za rok 2014.

Ponadto, w związku z zaniechaniem inwestycji i wygaśnięciem górniczego prawa użytkowania dla obszaru Sambia W, na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa dokonała spisania nakładów na poszukiwania i ocenę zasobów węglowodorów tego obszaru w kwocie 5.937 tys. zł (patrz nota 9.4).

13.1.2 Rzeczowe aktywa trwale związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Polska

Złoże B-8

Nakłady na zagospodarowanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego Grupy obejmowały nakłady ponoszone na znajdujące się na Morzu Bałtyckim, położone około 70 km na północ od Jastarni złoża B-8 (w pobliżu złoża B-3).

W 2015 roku nakłady Grupy na zagospodarowanie złoża B-8 wynosiły 304.332 tys. zł (w roku 2014: 209.388 tys. zł) i dotyczyły głównie wykonania odwiertów wydobywczych i zawodniających oraz przebudowy platformy Petrobaltic i infrastruktury rurociągów przesyłowych.

W związku z uruchomieniem we wrześniu 2015 roku eksploatacji złoża B-8, Grupa dokonała reklasyfikacji nakładów na tę inwestycję do pozycji Rzeczowych aktywów trwałych związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość aktywów produkcyjnych związanych ze złożem B8 wynosiła 807.225 tys. zł.

Norwegia

Złoże YME

Grupa posiada 20% udział w dwóch koncesjach obejmujących złoża YME, położone 120 km na południowy zachód od wybrzeża Norwegii (Egersund), w południowej części Morza Północnego, z którego Grupa nie rozpoczęła dotąd produkcji wobec wad technicznych platformy wydobywczej MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku rzeczowe aktywa trwale związane z zagospodarowaniem złoża YME obejmują nakłady spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) na zakup udziałów w koncesjach wydobywczych oraz nakłady na zagospodarowanie złoża w kwocie 1.452 mln zł (3.278 mln NOK).

W poprzednich latach w związku ze znaczącymi opóźnieniami w realizacji projektu YME, przekroczeniem zakładanych nakładów inwestycyjnych i wadliwością platformy MOPU przeznaczanej do eksploatacji złoża, Grupa dokonywała testów na utratę wartości aktywów YME skutkujących odpisami aktualizującymi z tego tytułu. Szczegółowe informacje na temat dokonanych w poprzednich latach testów oraz wynikających z nich odpisów wartości aktywów projektu YME przedstawiane były w sprawozdaniach finansowych za poprzednie lata (2012, 2013, 2014, patrz nota 13).

Jak przedstawiono w nocie 35.1 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2014, w marcu 2013 roku ówczesny operator złoża YME - spółka Talisman Energy Norge AS („Talisman”, „Operator”) i dostawca platformy MOPU przeznaczanej do eksploatacji złoża YME - spółka Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie usunięcia wadliwej i ewakuowanej od połowy lipca 2012 roku platformy ze złoża YME oraz zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych pomiędzy stronami umów i porozumień w związku z realizacją tego projektu.

W związku z przedłużającym się wyborem koncepcji zagospodarowania złoża oraz brakiem decyzji partnerów konsorcjum YME co do nowego wariantu planu zagospodarowania złoża YME, Grupa w 2014 roku dokonała ponownej analizy realizowalności aktywów YME i w konsekwencji kolejnej aktualizacji wartości księgowej tej inwestycji, tym razem do wartości zerowej. W analizie uwzględniono następujące fakty:

- trwającą niepewność i ryzyka wynikające z przedłużającego się wyboru koncepcji zagospodarowania złoża YME (tzw. „PDO”, ang. „Plans for Development and Operation”), dotychczas przewidzianego w harmonogramie koncesji na koniec I kwartału 2014 roku,
- brak decyzji co do scenariusza zagospodarowania złoża YME,
- brak zatwierdzonej wersji budżetu na dalsze zagospodarowanie złoża YME,
- opóźnienie szacowanego terminu rozpoczęcia wydobycia z tego złoża.

W związku z powyższymi argumentami, w dniu 30 czerwca 2014 roku dokonano odpisania całości nakładów inwestycyjnych związanych z projektem YME. Oznacza to, że zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za rok 2014 wartość odpisów aktualizujących, z uwzględnieniem efektu różnic kursowych, wyniosła 1.551 mln zł (3.275 mln NOK). Wartość odpisów aktualizujących dotyczących nakładów inwestycyjnych związanych z projektem YME uwzględniła zarazem objęcie odpisem aktualizującym przyrostu wartości aktywa likwidacyjnego w związku ze wskazaną przez Operatora zaktualizowaną wartością szacunku kosztów likwidacji infrastruktury wydobywczej na złożu YME, skutkującą jednoczesnym zwiększeniem wartości aktywa likwidacyjnego i odpisem w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych skonsolidowanego sprawozdania z całkowitych dochodów w kwocie 28 mln zł (55 mln NOK). W związku z powyższym strata operacyjna z tytułu odpisów wartości aktywów YME, z uwzględnieniem aktualizacji szacunków rezerwy likwidacyjnej wykazana w sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2014 wyniosła 578 mln zł (1.157 mln NOK), natomiast wpływ na wynik finansowy netto, po uwzględnieniu efektu podatku odroczonego, wyniósł 196 mln zł (392 mln NOK).

Ze względu na charakter obowiązującej umowy Joint Operating Agreement pomiędzy partnerami projektu YME oraz gwarancjami wystawionymi przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. dla rządu norweskiego za działania spółki LOTOS E&P Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobycia na Norweskim Szelfie Kontynentalnym nie wyklucza się ponoszenia dalszych nakładów inwestycyjnych na złożo YME oraz konieczności aktualizacji wartości oczekiwanych kosztów związanych z likwidacją, w szczególności po dokonaniu wyboru koncepcji likwidacji złoża YME i uzyskaniu stosownych akceptacji przez władze norweskie dla przyjętego planu likwidacji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zgodnie z decyzją większościowych przedstawicieli konsorcjum, zatwierdzoną przez Ministerstwo ds. Ropy i Energii listem z dnia 30 czerwca 2015 roku, obecnie w trakcie opracowywania jest plan całkowitej likwidacji infrastruktury złoża YME, który ma być zatwierdzony przez władze norweskie do dnia 30 czerwca 2016 roku. Intencja operatora jest przedłużenie wcześniej wspomnianego terminu do końca 2016 roku celem możliwości sprawdzenia realizowalności alternatywnego scenariusza likwidacji. Wstępnie zakłada się, iż zakończenie procesu likwidacji YME nastąpi do 2019 roku.

W ocenie LOTOS E&P Norge AS, wartość wykazanej w niniejszym sprawozdaniu finansowym rezerwy na likwidację infrastruktury związanej ze złożem YME (patrz nota 30.1), odzwierciedla niezbędny poziom zaangażowania LOTOS E&P Norge AS w fazie ewentualnej realizacji scenariusza pełnej likwidacji infrastruktury do 2019 roku. Jest to konsekwencja realizowanej aktualnie fazy opracowywania planu likwidacji infrastruktury związanej ze złożem YME, przyjętej przez Konsorcjum głosami większości konsorcjantów i odzwierciedlonej w zatwierdzanym budżecie projektu, uwzględniając jednocześnie obniżenie szacunku kosztów likwidacji w latach 2016 - 2019, w związku z rynkowym obniżeniem poziomu kosztów usług serwisowych dla tego typu prac w Norwegii na skutek spadków rynkowych cen węgłowodorów.

Ponadto kontynuowane są prace związane z usunięciem wadliwej platformy ze złoża YME, na które partnerzy pozyskali środki finansowe w ramach ww. porozumienia zawartego z SBM. Planowany termin dokonania operacji usunięcia platformy MOPU uległ zmianie (obecnie czerwiec 2016 roku), natomiast poziom spodziewanych, w większości już zakontraktowanych kosztów tej operacji został właściwie odzwierciedlony w niniejszym sprawozdaniu finansowym poprzez zaktualizowanie stosownych rezerw według aktualnej najlepszej wiedzy Zarządu Spółki na dzień sporządzenia sprawozdania (patrz nota 30.1).

Ze względu na dokonane odpisy aktualizujące wartość nakładów inwestycyjnych na złożo YME oraz poniesione straty i uzyskane z tego tytułu korzyści podatkowe możliwe do rozliczenia w przyszłości, na dzień 31 grudnia 2015 roku, Grupa prezentuje w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Łączna kwota aktywów podatkowych związanego z działalnością Grupy w Norwegii wyniosła na dzień 31 grudnia 2015 roku 677 mln zł (1.528 mln NOK). Biorąc pod uwagę norweskie przepisy podatkowe, które nie ograniczają czasowo realizacji uzyskanych wcześniej korzyści podatkowych możliwych do rozliczenia w przyszłości, a także fakt nabycia w dniu 30 grudnia 2013 roku udziałów w aktywach Heimdal oraz nabycia w dniu 30 grudnia 2015 roku udziałów w aktywach Sleipner, w tym udziałów w złożach produkcyjnych, z których Grupa osiąga przychody, Zarząd uważa, iż rozpoznane na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są w pełni realizowalne w wartości wykazanej w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

13.1.3 Rzeczowe aktywa trwale związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Polska

Morska kopalnia ropy naftowej i gazu ziemnego na złożu B-3

Rzeczowe aktywa trwale związane z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego w Polsce obejmują aktywa morskiej kopalni na złożu B-3, zlokalizowanym w obszarze Morza Bałtyckiego, około 70 km na północ od przylądka Rozewie. Należąca do spółki LOTOS Petrobaltic S.A. infrastruktura wydobywcza na tym złożu obejmuje platformę eksploatacyjną „Baltic Beta” oraz bezzałogową platformę głowicową „PG-1”, a także podwodne instalacje węzłów B3-6 i B3-9. Urządzenia te obsługują łącznie kilkanaście otworów eksploatacyjnych i zatłaczających.

Wydobywana ze złoża ropa naftowa (tzw. ropa Rozewie) przesyłana jest rurociągiem na tankowiec zacumowany do boi cumowniczo – przelewowej, a następnie w całości sprzedawana do Spółki. Wydobywany wraz z ropą gaz ziemny (kopalina towarzysząca) tłoczony jest gazociągiem podmorskim do elektrociepłowni lądowej we Władysławowie należącej do spółki Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.). W 2015 roku nakłady na morską kopalnię ropy na złożu B-3 wyniosły 2.194 tys. zł (w roku 2014: 5.751 tys. zł) i związane były głównie z okresowymi przeglądami budowlanymi platform „PG-1” oraz „Baltic Beta”.

W ocenie Zarządu, na dzień 31 grudnia 2015 roku nie było przesłanek na przeprowadzenie testu na utratę wartości aktywów morskiej kopalni ropy na złożu B-3. Prognozowane wydobycie ropy naftowej ze złoża B-3 (ok. 1 mln ton) w okresie do roku 2026 pozwala na przyjęcie założenia, iż przychody ze sprzedaży surowca wygenerują nadwyżki cenowe pozwalające na rozliczenie pozostałej do zamortyzowania wartości aktywów złoża (171.105 tys. zł). Stabilny poziom wydobycia oraz planowane wiercenie jeszcze jednego odwiertu eksploatacyjnego, w ocenie Zarządu, w pełni uzasadnia realizowalność aktywów B-3 w pełnej wysokości.

Złoże B-8

W związku z podjęciem przez Grupę decyzji o realizacji zagospodarowania złoża B-8 w formule finansowania projektu (ang. project finance), w grudniu 2013 roku utworzona została w strukturach Grupy odrębna spółka celowa - B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC spółka komandytowo-akcyjna („Spółka Celowa B8”). Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. wniosła w 2014 roku do Spółki Celowej B8 prawo użytkowania górniczego, prawo do korzystania z informacji geologicznej oraz rzeczowy majątek trwały związany z realizacją projektu, w tym platformę wiertniczą „Petrobaltic”. Zadaniem Spółki Celowej B8 jest przeprowadzenie dalszych prac związane z zagospodarowaniem złoża, w tym przygotowanie infrastruktury podwodnej i inne zadania związane z przygotowaniem złoża do eksploatacji. W sierpniu 2014 roku Spółka Celowa B8, Polskie Inwestycje Rozwojowe S.A., Bank Gospodarstwa Krajowego i Bank Pekao S.A. zawarły umowy na finansowanie projektu B-8 w formie programu emisji obligacji. W związku z istotnym spadkiem cen ropy nastąpiła zmiana koncepcji realizacji projektu i dokumentacji projektowej przebudowy platformy oraz nie spełnienie warunków zawieszających emisję. Na dzień 31 grudnia 2015 roku finansowanie nie zostało jeszcze uruchomione. Aktualnie Spółka prowadzi rozmowy z instytucjami finansowymi na temat dostosowania warunków finansowania projektu B8 do zmienionego otoczenia makroekonomicznego oraz koncepcji realizacji projektu.

W 2015 roku nakłady Grupy na zagospodarowanie B-8 wyniosły 304.332 tys. zł i dotyczyły głównie przebudowy platformy „Petrobaltic”, infrastruktury rurociągów przesyłowych oraz odwiertów zawadniających. Łączna wartość aktywów związanych z zagospodarowaniem złoża B-8 na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 807.225 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości ww. aktywów i ustaliła ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwalnej testowanych rzeczowych aktywów trwałych były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średniowazonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 9,70% po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 19%,
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem aktualnej informacji geologicznej,
- wolumeny sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z aktualnymi prognozami dotyczącymi złoża B-8.

Na potrzeby szacunków przyjęto następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy, ang. barrel of oil equivalent):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnymi w scenariuszu,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przeprowadzone testy aktywów związanych z zagospodarowaniem złoża B-8 w 2015 roku nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałyby obniżyć ich wartość.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów związanych z tym złożem.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/PLN +/- 15%.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisów aktualizujących aktywów związanych ze złożem B-8 na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących (w tysiącach złotych)	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%.	-	- 107.154
wolumen produkcji	+/- 15%.	-	- 100.299
kurs USD/PLN	+/- 15%.	-	-
stopa dyskonta	+/- 0,5%.	-	-

Norwegia

Działalność wydobywcza w Norwegii prowadzona jest przez spółkę LOTOS Production and Exploration Norge (LOTOS E&P Norge AS, GK LOTOS Petrobaltic S.A.) w obszarze Norweskiego Szelfu Kontynentalnego.

Informacja dotycząca nabycia udziałów w norweskich licencjach pola gazowego Sleipner

30 października 2015 roku spółka należąca do grupy kapitałowej GK LOTOS Petrobaltic S.A. - LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) zawarła umowę z ExxonMobil Exploration and Production Norway AS („Exxon”, „Sprzedający”), w sprawie nabycia pakietu aktywów na polu gazowym Sleipner zlokalizowanym na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. W grudniu 2015 roku spółka LOTOS E&P Norge AS otrzymała wszystkie wymagane zgody organów administracyjnych w Norwegii na finalizację transakcji.

W dniu 30 grudnia 2015 roku („dzień nabycia”) spełnione zostały wszelkie warunki zawieszające wykonanie umowy i nastąpiło przeniesienie na LOTOS E&P Norge AS wszystkich korzyści i ryzyk związanych z prawem własności do nabytych aktywów Sleipner.

Pakiet aktywów Sleipner obejmuje udziały w licencjach na następujących złożach w centralnej części Morza Północnego:

Złoża	Status	Licencje	Udziały
Sleipner Ost	wydobycie	PL046 Inside	15%
Sleipner Vest	wydobycie	PL046 Outside, PL 029	15%
Gungne	wydobycie	PL046 Outside	15%
Loke	wydobycie	PL046 Outside	15%
Alfa Sentral	przygotowanie do zagospodarowania	PL046 E, F	28%
PL046 D	poszukiwanie	PL046D	28%

Sleipner stanowi jeden z kluczowych hubów gazowych (tzn. centrów dystrybucji) na Norweskim Szelfie Kontynentalnym i jest połączony systemem gazociągów m.in. z Niemcami i Wielką Brytanią.

Operatorem na wszystkich ww. złożach produkcyjnych jest koncern Statoil. Udziałowcami w tych złożach, oprócz LOTOS E&P Norge AS, są koncerny Total E&P Norge AS i ExxonMobil E&P Norway AS. Na wydobycie na przejętych złożach w 70% składa się gaz ziemny, a w 30% kondensat, czyli lekka ropa naftowa, przeznaczona m.in. do produkcji benzyn i gazu LPG. Rezerwy wydobywalne złóż produkcyjnych, przypadające na przejęte przez LOTOS Norge udziały, w kategorii rezerw 2P kształtują się na poziomie 20,8 mln boe (baryłek ekwiwalentu ropy, ang. barrel of oil equivalent).

Nabyty przez LOTOS E&P Norge AS udział w złożu Alfa Sentral jest w fazie przygotowania do zagospodarowania. Operatorem koncesji Alfa Sentral jest Statoil a udziałowcem (oprócz LOTOS E&P Norge AS) spółka Total E&P Norge AS. Zasoby wydobywalne 2C (warunkowe) przypisane udziałom LOTOS E&P Norge AS w złożu Alfa Sentral wynoszą 10,3 mln boe. Zgodnie z planami wielkość wydobycia dla udziałów przypisanych LOTOS Norge wyniesie 4 tys. boe/d (baryłek ekwiwalentu ropy dziennie). Rozpoczęcie produkcji z tego złoża planowane jest na koniec 2019 roku.

Cena umowna udziałów w koncesjach w ramach transakcji Sleipner została określona przez strony na poziomie 160 mln USD, na dzień 1 stycznia 2015 roku, który umownie określa się jako tzw. efektywną, ekonomiczną datę transakcji, co jest zgodne z brzmieniem obowiązujących w Norwegii przepisów prawa podatkowego. Zakup i sprzedaż udziałów w licencjach na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, w ramach których zaangażowanych jest wielu inwestorów, wymaga zatwierdzenia przez norweskie Ministerstwo ds. Ropy i Energii oraz Ministerstwo Finansów - w zakresie konsekwencji podatkowych. Wymóg taki nakładają ustawy o opodatkowaniu ropy naftowej, które dla stron umowy skutkują między innymi tym, że za tzw. efektywną datę transakcji dla celów podatkowych uznaje się dzień 1 stycznia oraz, że poza uzgodnioną ceną zakupu, zapłata obejmuje odpowiedni udział w kapitale obrotowym oraz kwotę rozliczeń między dotychczasowymi partnerami działania na licencjach, którego udziały są zbywane. Okres pomiędzy 1 stycznia (efektywną datą ekonomiczną transakcji), a datą faktycznego rozliczenia transakcji określa się mianem okresu przejściowego.

Po sfinalizowaniu transakcji kupujący płaci uzgodnioną cenę nabycia i odbywa się także tzw. rozliczenie pro & contra, w ramach którego strony umowy rozliczają między sobą kapitał obrotowy, kwoty rozrachunków z tytułu rozliczeń z partnerami wspólnego przedsięwzięcia na dzień 1 stycznia oraz odpowiedni udział w pieniężnych przepływach netto z tytułu licencji dokonanych w okresie przejściowym.

Zakup aktywów Sleipner według ceny umownej 160 mln USD sfinansowano i rozliczono w ramach opisanego wyżej mechanizmu pro & contra, tj. z przejętych przez LOTOS E&P Norge AS przepływów pieniężnych wygenerowanych między efektywną datą umowną zakupu (1 stycznia 2015 roku), a rzeczywistą datą finalizacji transakcji (datą nabycia, tj. 30 grudnia 2015 roku). W efekcie zastosowania tego mechanizmu LOTOS E&P Norge AS otrzymał zwrot nadwyżki rozliczenia nad ceną nabycia w wysokości 26,3 mln USD.

W związku z wysokim poziomem aktywa z tytułu podatku odroczonego w księgach LOTOS E&P Norge AS, w roku 2015 nie wystąpi konieczność zapłaty podatku dochodowego od ww. przepływów pieniężnych, a transakcja pozostaje bez wpływu na wynik finansowy Grupy w związku ze specyfiką systemu podatkowego w Norwegii.

Zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym łączna wartość nabytych aktywów Sleipner wynosi 1.129,4 mln zł (2.548,9 mln NOK) i uwzględnia wartość aktywa likwidacyjnego w kwocie 575,2 mln zł (1.298 mln NOK). Efekt rozliczenia transakcji nabycia pakietu aktywów Sleipner w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zaprezentowano w tabeli poniżej:

Pozycja sprawozdawcza	w mln NOK	w mln PLN
I. Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	846,8	375,2
II. Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	404,1	179,0
Wartość nabytych aktywów Sleipner po uwzględnieniu pro & contra z uwzględnieniem aktywowanych kosztów transakcji i szacunkowych przyszłych płatności warunkowych (I+II)	1.250,9	554,2
III. Aktywa na likwidację związane z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	1.298,0	575,2
IV. Pozostałe aktywa i zobowiązania netto	82,6	36,6
Razem (I+II+III+IV)	2.631,5	1.166,0
<i><u>Rozliczenie ceny nabycia (A+B):</u></i>	<i><u>1.030,9</u></i>	<i><u>456,7</u></i>
A. Otrzymana kwota po uwzględnieniu rozliczenia pro & contra (160 mln - 186,3 mln USD)	(228,6)	(101,3)
B. Wynikająca z pro & contra kwota podatku dotycząca przepływów pieniężnych wygenerowanych w okresie przejściowym (kwota zapłacona przez Exxon, rozliczona z aktywem z tytułu podatku odroczonego LOTOS E&P Norge A.S.)	1.259,5	558,0
<i><u>Aktywowane koszty związane z transakcją (C+D):</u></i>	<i><u>302,6</u></i>	<i><u>134,1</u></i>
C. Kwota warunkowych przyszłych płatności wg umowy	285,5	126,5
D. Aktywowane koszty transakcyjne	17,1	7,6
E. Rezerwa rekultywacyjna	1.298,0	575,2
Razem (A+B+C+D+E)	2.631,5	1.166,0

Nabyte rzeczowe aktywa trwałe obejmują urządzenia infrastruktury wydobywczej (urządzenia techniczne i maszyny), natomiast pozostałe nabyte aktywa zaliczono do aktywów niematerialnych z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych. W ramach rzeczowych aktywów trwałych Grupa ujmuje aktywo na przyszłe koszty likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej w kwocie 575.177 tys. zł (1.298.076 tys. NOK). Wartość tego aktywa zależy od aktualizacji szacunku rezerwy utworzonej z tego samego tytułu.

Kwota ujętej przez Grupę rezerwy rekultywacyjnej stanowi najlepszy możliwy szacunek przyszłych kosztów związanych z rekultywacją terenu i została ujęta w sprawozdaniu finansowym zgodnie z wymogami MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” oraz realizacją obowiązku wynikającego z międzynarodowych wymogów dotyczących rekultywacji terenu. Szacowany okres rekultywacji w przypadku złóż objętych transakcją będzie miał miejsce w latach 2016 - 2033, w związku z czym kwota przyszłych kosztów została ustalona przez Grupę przy zastosowaniu 4% stopy dyskonta i 2% stopy inflacji. Informacje na temat rezerw na kopalnie ropy naftowej i gazu na Morzu Północnym zaprezentowano w nocie 30.1.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa dokonała analizy wrażliwości wartości aktywów pakietu Sleipner na zmiany kluczowych czynników makroekonomicznych, co zaprezentowano w poniższej tabeli:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących (w tysiącach złotych)	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%.	-	- 109.231
wolumen produkcji	+/- 15%.	-	- 120.934
kurs USD/PLN	+/- 15%.	-	-
stopa dyskonta	+/- 0,5%.	-	-

Morska kopalnia gazu ziemnego i kondensatu Heimdal Złóża Skirne/Byggve, Atla i Vale

Aktywa wydobywcze Grupy zlokalizowane na obszarze Heimdal obejmują udziały w złożach gazokondensatowych: Skirne/Byggve (30%), Atla (20%) oraz Vale (25,75%) nabyte wraz z udziałem w centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Heimdal, tzw. hub (5%) w grudniu 2013 roku.

Całość wydobytego przez Grupę gazu ziemnego i kondensatu z ww. złóż sprzedawana jest poza Grupę za pośrednictwem systemów rurociągów do różnych punktów odbioru w Wielkiej Brytanii i Europie kontynentalnej.

Infrastruktura produkcyjna morskiej kopalni Heimdal obejmuje stacjonarną platformę eksploatacyjną „Heimdal” wraz z infrastrukturą towarzyszącą (centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Heimdal - tzw. hub) oraz zagłowiczone podwodnie otwory produkcyjne.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości ww. aktywów i ustaliła ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych złóż z obszaru Heimdal.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych rzeczowych aktywów trwałych były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 7,33% po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatorów danego złoża.

Na potrzeby testów na utratę wartości na dzień 31 grudnia 2015 roku w szacunkach Zarządu zostały uwzględnione dodatkowe korzyści, które zmaterializowały się w 2015 roku lub ich realizacja jest wysoce prawdopodobna, a nie były brane pod uwagę przy sporządzaniu testów na utratę wartości na dzień 31 grudnia 2014 roku:

- Heimdal hub – W okresie od grudnia 2015 roku do lutego 2016 roku operator platformy Heimdal (Statoil Petroleum AS) przeprowadził wiercenie nowego otworu produkcyjnego, którego eksploatacja zgodnie z prognozami operatora powinna rozpocząć się w 1 kwartale 2016 roku. Wielkość zasobów wynikająca z posiadanego przez Grupę udziału w platformie Heimdal wynosi blisko 0.3 mln boe (baryłek ekwiwalentu ropy, ang. barrel of oil equivalent).
- Złoże Atla - Zaobserwowano znaczące wydłużenie okresu fizycznej produkcji ze złoża. Poprzednie prognozy wskazywały na zakończenie fizycznej produkcji w roku 2015 podczas, gdy złoże nadal produkuje, a zakończenie fizycznej eksploatacji nastąpi najwcześniej w 2 kwartale 2016 roku.
- Złoże Skirne – Zgodnie z założeniami przekazanymi przez operatora złoża (Total E&P Norge AS) prognozuje się uzyskanie wyższego wolumenu produkcji węglowodorów.
- Złoże Vale – W profilu produkcji uwzględniono produkcję niskociśnieniową czyli tzw. LPP (ang. Low Pressure Production) - zarówno budżet licencji na rok 2016, jak i prognoza wieloletnia dla tego złoża przygotowana przez operatora (Centrica Resources (Norge) AS), zakłada poniesienie w 2016 roku wydatków inwestycyjnych, które umożliwią realizację produkcji niskociśnieniowej, a tym samym wydobyć dodatkowego wolumenu węglowodorów. Udział Grupy w dodatkowych zasobach wynikających z produkcji niskociśnieniowej wynosi około 1.1 mln boe.

Powyżej wymienione dodatkowe korzyści miały na tyle istotny pozytywny wpływ na szacunki Zarządu, że zminimalizowały wpływ negatywnych zmian cen ropy i gazu.

Na potrzeby szacunków przyjęto następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji,

- dla gazu ziemnego w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przyjęty na potrzeby testu na utratę wartości kurs USD/NOK jest kursem krzyżowym skalkulowanym na podstawie krzywych forward dla par walutowych EUR/USD oraz EUR/NOK. Zauważalne wyraźne osłabienie NOK wobec USD oraz EUR to kolejny czynnik powodujący minimalizację niekorzystnych zmian cenowych.

Przeprowadzone testy aktywów z obszaru Heimdal w 2015 roku nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałby obniżyć wartość rzeczowych aktywów trwałych związanych z wydobyciem węgłowodórów.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej i gazu ziemnego, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów LOTOS E&P Norge.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/NOK +/- 15%.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisów aktualizujących aktywów LOTOS E&P Norge w obszarze Heimdal na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących (w tysiącach złotych)	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	-	- 25.317
wolumen produkcji	+/- 15%	-	- 25.393
kurs USD/NOK	+/- 15%	-	- 25.393
stopa dyskonta	+/- 0,5%	-	- 6.309

Na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości ww. aktywów i ustaliła ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych złóż.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych rzeczowych aktywów trwałych były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średniowazonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 7,5% po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatorów danego złoża.

Na potrzeby szacunków przyjęto następujące założenia cenowe:

- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2015 – 2018 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnymi rynkowych scenariuszy,
- od roku 2019 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2018 skorygowany o indeks inflacji.

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):

- na lata 2015 – 2020 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnymi rynkowych scenariuszy, a od roku 2021 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2020 skorygowany o indeks inflacji.

W wyniku przeprowadzonych testów dokonano odpisu aktualizującego wartość rzeczowych aktywów trwałych związanych z wydobyciem węgłowodórów: Heimdal, Vale, Skirne, Atla w łącznej wysokości 45.854 tys. zł (91.690 tys. NOK), patrz nota 9.4 skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2014.

Ponadto w wyniku opisanych wyżej testów dokonano odpisu aktualizującego wartość niematerialnych aktywów trwałych pakietu Heimdal, związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów węgłowodórów złoża Rind w kwocie 13.823 tys. zł (27.640 tys. NOK), patrz nota 15.1.1 oraz nota 9.4 skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2014.

Litwa

Lądowe kopalnie ropy naftowej

Działalność wydobywcza na Litwie prowadzona jest przez grupę kapitałową AB LOTOS Geonafta (GK AB LOTOS Geonafta) w skład, której wchodzi spółki: AB LOTOS Geonafta, UAB Genciu Nafta, UAB Manifoldas. Grupa posiada także udziały we wspólnym przedsięwzięciu prowadzonym w formie spółki UAB Minijos Nafta.

Grupa posiada udziały w 17 lądowych złożach ropy naftowej na Litwie na 7 lądowych obszarach koncesyjnych (Plunge, Kłajpeda, Girkalai, Kretinga, Nausodis, Genciu oraz Gargzdai), z których 13 jest eksploatowanych.

Kluczowe aktywa ww. spółek obejmują złoża: Genciai (UAB Genciu Nafta), Girkalai, Kretinga, Nausodis (AB LOTOS Geonafta), Ablinga, Liziai, Siaures Vezaiciai, Auksoras (UAB Manifoldas), Agluonenai, Degliai, Pietu Siupariai, Pociai, Sakuciai, Siupariai, Uoksai, Vilkyciai (UAB Minijos Nafta). Na złożach Siaures Vezaiciai, Auksoras oraz Uoksai produkcja została zawieszona.

Rzeczowe aktywa trwałe związane z działalnością wydobywczą na Litwie obejmują lądowe zakłady wydobywcze należące do spółek GK AB LOTOS Geonafra, na które składają się elementy infrastruktury wydobywczej powierzchniowej i wglębnej, obejmującej między innymi: otwory wydobywcze, pompy, rurociągi i zbiorniki na przechowywanie ropy naftowej i wody złożowej oraz z systemu separacji gazu ziemnego. Odwierty produkcyjne wyposażone są w pompy napowierzchniowe i pompy wglębne. Transport w obrębie zakładu górniczego odbywa się poprzez system rurociągów do centrum magazynującego, skąd wydobyta ropa naftowa transportowana jest drogą lądową do terminalu morskiego w Lipawie na Łotwie, a następnie tankowcem do Gdańska, skąd sprzedawana jest Spółce.

W 2015 roku Grupa poniosła nakłady na rzeczowe aktywa trwałe związane z infrastrukturą wydobywczą na złożach litewskich w kwocie 8.290 tys. zł, natomiast w roku 2014 było to 14.902 tys. zł.

W wyniku przeprowadzonego na dzień 31 grudnia 2015 roku testu na utratę wartości lądowych kopalń ropy naftowej na Litwie, Grupa dokonała odpisu z tytułu utraty wartości infrastruktury wydobywczej związanej ze złożami Ablinga i Liziai w łącznej kwocie 6.314 tys. zł (w roku 2014: 2.708 tys. zł na złożu Ablinga), patrz nota 9.4. Metoda i założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwalnej tych aktywów były zbieżne z tymi, które zastosowano do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych na dzień 31 grudnia 2015 roku litewskich koncesji wydobywczych, jak opisano w notce 15.1.2.

Ponadto w 2014 roku Grupa dokonała likwidacji nakładów na rzeczowe aktywa trwałe związane z odwiertem na strukturze Zvaginai w kwocie 5.772 tys. zł (patrz nota 9.4).

13.1.4 Aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	24.573
Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	706.029	178.162
Razem	706.029	202.735

Grupa w ramach aktywów produkcyjnych związanych z wydobyciem i zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego wykazuje aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowanych metodą naturalną. Aktywa te ujmowane są równolegle z tworzeniem i aktualizacją rezerw na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015		28.571	129.699	158.270	72.558	266.534	2.298	341.390	499.660
<i>Utworzenie</i>	13.1; 30.1	-	-	-	-	605.423 ⁽¹⁾	-	605.423	605.423
<i>Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego</i>	13.1; 30.1	10.054	1.485	11.539	(304)	5.480	(250)	4.926	16.465
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	(8.401)	(8.401)	-	(47.631)	(6)	(47.637)	(56.038)
<i>Rozwiązanie aktywa z tytułu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego</i>	13.1; 30.1	(2.750)	-	(2.750)	-	-	-	-	(2.750)
<i>Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne</i>		(35.875)	-	(35.875)	35.875	-	-	35.875	-
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015		-	122.783	122.783	108.129	829.806	2.042	939.977	1.062.760
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015		3.998	-	3.998	72.217	90.069	942	163.228	167.226
<i>Amortyzacja</i>		316	-	316	37	41.810	393	42.240	42.556
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	-	-	-	(7.869)	6	(7.863)	(7.863)
<i>Przeklasyfikowanie aktywów związanych z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne</i>		(4.314)	-	(4.314)	4.314	-	-	4.314	-
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		-	-	-	76.568	124.010	1.341	201.919	201.919
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015		-	129.699	129.699	-	-	-	-	129.699
<i>Utworzenie</i>	9.4	-	1.485	1.485	-	-	-	-	1.485
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	(8.401)	(8.401)	-	(1.684)	-	(1.684)	(10.085)
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>		-	-	-	-	33.713	-	33.713	33.713
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		-	122.783	122.783	-	32.029	-	32.029	154.812
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015		-	-	-	31.561	673.767	701	706.029	706.029

⁽¹⁾ Nabycie pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (transakcję szerzej opisano w notce 13.1.3).

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2014		27.929	108.194	136.123	108.954	245.671	2.224	356.849	492.972
<i>Utworzenie</i>	13.1; 30.1	642	-	642	-	-	1.074	1.074	1.716
<i>Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego</i>	13.1; 30.1	-	27.743	27.743	(36.396)	33.455	(844)	(3.785)	23.958
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	(6.238)	(6.238)	-	(12.592)	62	(12.530)	(18.768)
<i>Pozostałe</i>		-	-	-	-	-	(218)	(218)	(218)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2014		28.571	129.699	158.270	72.558	266.534	2.298	341.390	499.660
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2014		3.998	-	3.998	67.378	-	725	68.103	72.101
<i>Amortyzacja</i>		-	-	-	4.839	95.129	194	100.162	100.162
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	-	-	-	(5.060)	23	(5.037)	(5.037)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2014		3.998	-	3.998	72.217	90.069	942	163.228	167.226
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2014		-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Utworzenie</i>		-	136.985	136.985	-	-	-	-	136.985
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>		-	(7.286)	(7.286)	-	-	-	-	(7.286)
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>		-	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2014		-	129.699	129.699	-	-	-	-	129.699
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2014		24.573	-	24.573	341	176.465	1.356	178.162	202.735

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

13.2 Rzeczowe aktywa trwale rafinerijne i pozostałe

w tysiącach złotych	Nota	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwale w toku budowy	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)		493.495	4.488.657	5.607.338	1.020.064	279.575	11.889.129
Zakup		-	-	1.287	5.004	462.888	469.179
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy		29.645	91.742	53.844	63.165	(238.396)	-
Koszty finansowania zewnętrznego	13.3	-	-	-	-	1.331	1.331
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	2	987	17.178	93	18.260
Szacunek kosztów demontażu, rekultywacji terenu i usunięcia zanieczyszczeń ⁽¹⁾		-	(2.095)	(142)	-	-	(2.237)
Sprzedaż		(1.892)	(7.217)	(11.447)	(2.484)	(262)	(23.302)
Likwidacja		(18)	(1.974)	(9.902)	(34.854) ⁽²⁾	(41)	(46.789)
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	-	-	-	-	(171)	(171)
Leasing finansowy		-	-	24	97.344	-	97.368
Przeklasyfikowanie aktywów trwałych w toku budowy na aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ⁽³⁾		-	-	-	-	(60.577)	(60.577)
Przeklasyfikowanie aktywów trwałych w toku budowy na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ⁽⁴⁾		-	-	-	-	(30.857)	(30.857)
Pozostałe		365	1.862	(1.017)	(6.087)	(2.628)	(7.505)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015		521.595	4.570.977	5.640.972	1.159.330	410.955	12.303.829
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)		16.762	1.299.460	1.750.284	447.678	-	3.514.184
Amortyzacja		1.897	177.529	240.036	83.133	-	502.595
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	2	707	14.080	-	14.789
Sprzedaż		-	(5.570)	(10.185)	(2.435)	-	(18.190)
Likwidacja		-	(1.139)	(9.520)	(34.359) ⁽²⁾	-	(45.018)
Leasing finansowy		-	-	-	(7.344)	-	(7.344)
Pozostałe		-	1.007	535	1.035	-	2.577
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		18.659	1.471.289	1.971.857	501.788	-	3.963.593
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)		1.067	37.466	5.476	2.961	13.601	60.571
Utworzenie	9.4	-	9.991	976	4.881 ⁽⁵⁾	132	15.980
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	7	118	3	128
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	(3.951)	(166)	(41)	(41)	(4.199)
Pozostałe		91	905	-	-	-	996
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		1.158	44.411	6.293	7.919	13.695	73.476
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015		501.778	3.055.277	3.662.822	649.623	397.260	8.266.760

⁽¹⁾ Szacunek kosztów na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń oraz demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.).

⁽²⁾ W tym likwidacja zużytych części zamiennych w kwocie 19.513 tys. zł.

⁽³⁾ Dotyczy prac na obszarach koncesyjnych Gaz Południe, Gotlandia, Łeba, Rozewie, które zgodnie z decyzją kierownictwa w segmencie wydobywczym, będą kontynuowane w roku 2016. Dla koncesji Łeba i Rozewie zostały złożone wnioski o przekształcenie w koncesje łączne, tj. koncesje na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego.

⁽⁴⁾ Dotyczy zaliczek inwestycyjnych na nakłady związane z zagospodarowaniem złoża B-8.

⁽⁵⁾ W tym kwota 4.499 tys. zł dotycząca odpisu z tytułu utraty wartości statków eksploatowanych w GK LOTOS Petrobaltic S.A.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	472.934	4.392.014	5.532.666	699.067	260.389	11.357.070
<i>Zakup</i>	-	47	1.202	20.029	585.101	606.379
<i>Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy</i>	23.039	107.813	101.346	323.335	(555.533)	-
<i>Koszty finansowania zewnętrznego</i>	-	-	-	-	2.693	2.693
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	50	1.131	21.010	(255)	21.936
<i>Szacunek kosztów demontażu, rekultywacji terenu i usunięcia zanieczyszczeń⁽¹⁾</i>	-	(762)	-	-	-	(762)
<i>Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży⁽²⁾</i>	(764)	(6.771)	(6.010)	(27.639)	-	(41.184)
<i>Sprzedaż</i>	(1.881)	(1.362)	(12.890)	(2.279)	(4.050)	(22.462)
<i>Likwidacja</i>	-	(1.782)	(11.985)	(6.964)	-	(20.731)
<i>Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji</i>	-	-	-	-	(226)	(226)
<i>Pozostałe</i>	167	(590)	1.878	(6.495)	(8.544)	(13.584)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	493.495	4.488.657	5.607.338	1.020.064	279.575	11.889.129
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	15.499	1.134.001	1.531.793	387.626	-	3.068.919
<i>Amortyzacja</i>	1.530	171.185	243.783	76.004	-	492.502
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	8	810	16.515	-	17.333
<i>Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży⁽²⁾</i>	(24)	(2.601)	(4.278)	(23.614)	-	(30.517)
<i>Sprzedaż</i>	(121)	(583)	(12.541)	(2.077)	-	(15.322)
<i>Likwidacja</i>	-	(1.630)	(10.529)	(6.471)	-	(18.630)
<i>Pozostałe</i>	(122)	(920)	1.246	(305)	-	(101)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	16.762	1.299.460	1.750.284	447.678	-	3.514.184
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	1.045	16.021	480	1.795	13.624	32.965
<i>Utworzenie</i>	150	24.918	6.014	1.565	5	32.652
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>	(13)	(1.968)	(1.015)	(36)	(28)	(3.060)
<i>Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży⁽²⁾</i>	(115)	(1.505)	(3)	(363)	-	(1.986)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	1.067	37.466	5.476	2.961	13.601	60.571
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	475.666	3.151.731	3.851.578	569.425	265.974	8.314.374

⁽¹⁾ Szacunek kosztów na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń oraz demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.).

⁽²⁾ Oddziały w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach, stanowiące wyodrębnione, zorganizowane części przedsiębiorstwa w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach, patrz nota 17.

Rzeczowe aktywa trwałe rafineryjne i pozostałe obejmują głównie składniki majątkowe Grupy związane z jej działalnością produkcyjną i handlową oraz pomocniczą. Należą do nich przede wszystkim sieć stacji paliw, tabor kolejowy, bazy magazynowe, obiekty oraz infrastruktura Rafinerii, na których między innymi znajdują się zakłady, instalacje produkcyjne, rurociągi oraz budynki administracyjno - biurowe. W grupie tej prezentowane są także pozostałe aktywa segmentu wydobywczego, w tym statki oraz wielozadaniowa mobilna platforma wiertnicza.

W 2015 roku Grupa ponosiła nakłady inwestycyjne na rzeczowe aktywa trwałe rafineryjne i pozostałe w kwocie 469.179 tys. zł. Nakłady związane były głównie z rozbudową sieci stacji paliw, flotą cystern, budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (WOW), instalacją opóźnionego koksowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą (EFRA) oraz remontami klasowymi morskich jednostek pływających. W 2014 roku Grupa ponosiła nakłady inwestycyjne na rzeczowe aktywa trwałe rafineryjne i pozostałe w kwocie 606.379 tys. zł. Nakłady związane były głównie z rozbudową bazy paliw w Poznaniu, budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (WOW), rozbudową sieci stacji paliw oraz nabyciem wielozadaniowej platformy „LOTOS Petrobaltic”.

Odpisy z tytułu utraty wartości rafineryjnych i pozostałych rzeczowych aktywów trwałych

W 2015 roku Grupa dokonała aktualizacji wartości rafineryjnych i pozostałych rzeczowych aktywów trwałych. Odpisy z tytułu utraty wartości wynosiły ogółem 15.980 tys. zł (w roku 2014: 32.652 tys. zł), patrz nota 9.4.

W 2015 roku spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. dokonała odpisu z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących stacji paliw w łącznej kwocie 7.812 tys. zł (w roku 2014: 15.765 tys. zł), patrz nota 9.4. Wartość odzyskiwalną aktywów trwałych sieci stacji paliw ustalono w oparciu o wartości użytkowe pojedynczych stacji stosując metodę zdyskontowanych przepływów finansowych. Wyliczenie dotyczące przyszłych przepływów pieniężnych zostało dokonane na podstawie prognoz przepływów pieniężnych na okres 5 lat, przygotowanych w oparciu o projekcje budżetowe na rok 2016 (w roku 2014: na rok 2015) oraz plan wpływów i wypływów środków pieniężnych w latach następnych w oparciu o strategię rozwoju do roku 2018. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Zastosowano ekstrapolację dotyczącą przepływów pieniężnych wykraczających poza okres 5 lat przy użyciu stałej stopy wzrostu w wysokości 2,79% (w roku 2014: 1 %) w oparciu o ilościową prognozę dynamiki wzrostu konsumpcji paliw w Polsce w latach 2014 – 2020. Średni ważony koszt kapitału WACC netto według struktury finansowania dla spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. przyjęto na poziomie 7,3% (w roku 2014: 6,13%). Indywidualnie wyliczone dla każdego ośrodka wypracowującego środki pieniężne zdyskontowane przepływy zostały ubruttowione.

Obliczenie wartości użytkowej ośrodków generujących środki pieniężne jest najbardziej wrażliwe na następujące zmienne:

- marża brutto, która bazuje na średnich wartościach marż jednostkowych w okresie poprzedzającym okres budżetowy (przyjęto średni spadek marży w stosunku do roku poprzedzającego o 6%),
- stopy dyskontowe, które odzwierciedlają ryzyka typowe dla ośrodka generującego przepływy pieniężne (przyjęto medianę kwotowań 5 letnich obligacji w PLN z listopada 2015 roku),
- wolumeny bazujące na dynamice wzrostu konsumpcji paliw (założono wzrost o 4%),
- udział w rynku w okresie budżetowym (przyjęto stabilny udział w rynku),
- stopa wzrostu zastosowana do szacowania przepływów pieniężnych poza okres budżetowy, która bazuje na ilościowej prognozie dynamiki konsumpcji paliw w Polsce w latach 2014 – 2020 opartej na raportach POPIHN, GUS, NBP i JBC w przypadku benzyn i na konsensusie prognoz rynkowych PKB. W przypadku oleju napędowego wykorzystano również konsensus prognoz rynkowych PKB i jego składowych z różnych źródeł (IBNGR, BZWBK, MILLENIUM, NBP, MG, EBOIR, WFM, OECD, KE, ERSTE GROUP).

W przypadku oszacowania wartości użytkowej stacji paliw Zarząd jest przekonany, że żadna racjonalnie możliwa zmiana jakiegokolwiek kluczowego założenia określonego powyżej nie spowoduje, iż wartość bilansowa znacząco przekroczy ich wartość odzyskiwalną.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. dokonała testu na utratę wartości aktywów dotyczących zakładów w Jaśle i Czechowicach. W wyniku testu spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. dokonała odpisu z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących zakładu w Jaśle w kwocie 15.893 tys. zł (patrz nota 9.4). Podstawą dokonania odpisu było założenie restrukturyzacji działalności asfaltowej po uruchomieniu Projektu EFRA, w tym zawieszenie funkcjonowania infrastruktury produkcyjnej Jasła i Czechowic, przy jednoczesnym utrzymaniu produkcji w Gdańsku. Test na utratę wartości przeprowadzono metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Analizie poddane zostały planowane przepływy w latach 2015 - 2017. Test przeprowadzono przy założeniach wzrostu wolumenu sprzedaży w latach 2016 - 2017 w związku wykorzystywaniem środków na rozbudowę infrastruktury drogowej z nowego budżetu UE do 2020 roku (o około 27% w roku 2016 w porównaniu z rokiem 2015 oraz o dalsze 9% w roku 2017 w porównaniu do roku 2016). Zakładany wzrost sprzedaży w roku 2016 wynika z nowej perspektywy budżetowej UE i harmonogramu zadań inwestycyjnych PBDK 2014 - 2020, gdzie przewiduje się znaczne nakłady na infrastrukturę drogową. Spółka uwzględniła negatywny wpływ technologii cementowej na dynamikę sprzedaży, jednak ze względu na zaawansowany proces technologiczny budowania dróg z tego materiału kumulacja robót betonowych powinna nastąpić po 2018 roku. W latach 2016 - 2017 założono utrzymanie marżowości na poziomie zbliżonym do budżetowanej na 2015 rok, średni ważony koszt kapitału WACC netto przyjęto na poziomie 9%, założono stały poziom kosztów stałych oraz stały poziom jednostkowych kosztów sprzedaży (w których skład wchodzi głównie transport), wyliczenia przeprowadzono w cenach stałych (eliminacja inflacji zarówno z przychodów/kosztów oraz stopy dyskontowej).

13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych

w tysiącach złotych	Rzeczowe aktywa trwale użytkowane na podstawie leasingu finansowego	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wartość księgową brutto	334.209	198.557
Skumulowane umorzenie	93.403	47.328
Wartość księgową netto	240.806	151.229

Grupa na podstawie umów leasingu finansowego użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym (segment produkcji i handlu), patrz też nota 27.4.

W poniższej tabeli przedstawiono pozycje, w których ujęto amortyzację rzeczowych aktywów trwałych:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Koszt własny sprzedaży	590.267	654.683
Koszty sprzedaży	68.197	63.030
Koszty ogólnego zarządu	20.302	17.128
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	(4.554)	16.915
Razem	674.212	751.756

W roku 2015 Grupa aktywowała w wartości rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy kwotę 1.331 tys. zł kosztów finansowych (w roku 2014: 2.693 tys. zł), patrz nota 13.2. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania w ramach rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy wynosiła 5.050 tys. zł (31 grudnia 2014: 5.655 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku nie ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące nakładów na rzeczowe aktywa trwale wynosiły 1.768.229 tys. zł i dotyczyły głównie Projektu EFRA, realizacji projektu zagospodarowania złoża B-8 (Projekt B8), rozbudowy Rafinerii o instalację Węzła Odzysku Wodoru (WOW) oraz rozbudowy sieci stacji paliw.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku nie ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące nakładów na rzeczowe aktywa trwale wynosiły 808.860 tys. zł i dotyczyły głównie przebudowy platformy wiertniczej na wydobywczą w spółce LOTOS Petrobaltic S.A., projektu instalacji opóźnionego koksowania (tzw. Projekt EFRA), rozbudowy Rafinerii o instalację Węzła Odzysku Wodoru (WOW) oraz rozbudowy sieci stacji paliw.

Przyszłe zobowiązania umowne Grupy wynikają z realizacji „Programu Efektywność i Rozwój 2013-2015”.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rzeczowych aktywów trwałych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 6.402.952 tys. zł (31 grudnia 2014: 7.038.347 tys. zł).

14. Wartość firmy

Wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne, co przedstawia poniższa tabela:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wartość firmy powstała przy nabyciu zorganizowanej części przedsiębiorstwa przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o.:		
- LOTOS Gaz S.A. (hurtowa sprzedaż paliw)	10.009	10.009
- sieci stacji paliw ESSO	31.759	31.759
- sieci stacji paliw Sloznaft Polska	1.932	1.932
Razem	43.700	43.700
Wartość firmy powstała w wyniku nabycia jednostek:		
- LOTOS Partner Sp. z o.o.	1.862	1.862
- Energobaltic Sp. z o.o.	1.126	1.126
Razem	2.988	2.988
Razem wartość firmy	46.688	46.688

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których alokowana była wartość firmy i testy te nie wykazały konieczności dokonywania odpisów.

Grupa określa możliwą do odzyskania wartość ośrodków wypracowujących środki pieniężne na podstawie wartości użytkowej, obliczonej przy wykorzystaniu prognozowanych przepływów pieniężnych na okres 5 lat. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Zastosowana została ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres 5 lat przy użyciu stałej stopy wzrostu w wysokości 2,79% (w roku 2014: 1%), w oparciu o ilościową prognozę dynamiki wzrostu konsumpcji paliw w Polsce w latach 2014-2020. Stopa dyskontowa przyjęta do kalkulacji odzwierciedla średni ważony koszt kapitału WACC (ang. „Weighted Average Cost of Capital”) netto na poziomie 7,3% (w roku 2014: 6,13%). Indywidualnie wyliczone dla każdego ośrodka wypracowującego środki pieniężne zdyskontowane przepływy pieniężne zostały ubruttwione.

Najbardziej istotnymi czynnikami wpływającymi na szacunek wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne były: marża brutto, stopa dyskonta, prognoza wolumenów, założenia dotyczące udziału w rynku w okresie budżetowym oraz szacowana stopa wzrostu po okresie prognozy.

W przekonaniu Grupy żadna racjonalna zmiana kluczowych parametrów określonych powyżej nie spowoduje utraty wartości firmy.

15. Pozostałe aktywa niematerialne

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014 (dane przekształcone)
<i>Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem, zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego</i>		
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	343.367	196.676
Koncesje związane z zagospodarowaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	133.478	208.287
Razem	476.845	404.963
<i>Pozostałe aktywa niematerialne</i>		
Licencje, patenty, koncesje, znaki towarowe	97.017	101.251
Pozostałe	34.047	47.473
Aktywa niematerialne w realizacji	9.822	3.771
Razem	140.886	152.495
Razem	617.731	557.458

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

15.1 Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną oraz zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

w tysiącach złotych	Nota	Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Koncesje związane z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem	
		Polska	Norwegia	Litwa	Razem	Polska	Litwa		Razem
Wartość księgową brutto 1 stycznia 2015		13.012	314.806	10.213	338.031	15.721	492.231	507.952	845.983
Zakup		15	8.100	-	8.115	-	-	-	8.115
Nabycie aktywów Sleipner ⁽¹⁾		-	188.471	-	188.471	-	-	-	188.471
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(29.291)	(2)	(29.293)	-	(74)	(74)	(29.367)
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	(3.149) ⁽²⁾	(14.846) ⁽³⁾	-	(17.995)	-	-	-	(17.995)
Wartość księgową brutto 31 grudnia 2015		9.878	467.240	10.211	487.329	15.721	492.157	507.878	995.207
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015		7.277	-	-	7.277	4.948	169.511	174.459	181.736
Amortyzacja		3.663	-	-	3.663	2.810	18.255	21.065	24.728
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	-	309	309	309
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	9.4	(2.894) ⁽²⁾	-	-	(2.894)	-	-	-	(2.894)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015		8.046	-	-	8.046	7.758	188.075	195.833	203.879
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015		-	134.078	-	134.078	-	125.206	125.206	259.284
Utworzenie	9.4	235 ⁽⁴⁾	-	10.027 ⁽⁵⁾	10.262	-	52.419 ⁽⁶⁾	52.419	62.681
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(8.608)	184	(8.424)	-	942	942	(7.482)
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015		235	125.470	10.211	135.916	-	178.567	178.567	314.483
Wartość księgową netto 31 grudnia 2015		1.597	341.770	-	343.367	7.963	125.515	133.478	476.845

⁽¹⁾ Licencje Alfa Sentral i PL046 nabyte w ramach pakietu aktywów Sleipner w Norwegii (kwota 404.096 tys. NOK, transakcję szerzej opisano w nocie 13.1.3).

⁽²⁾ Nakłady związane z poszukiwaniem i oceną zasobów obszaru Sambia E.

⁽³⁾ Nakłady związane z aktywami Heimdal na licencji Fulla (PL362 i PL035B) oraz PL503.

⁽⁴⁾ Aktywa związane z obszarem Słupsk.

⁽⁵⁾ Nakłady na badania sejsmiczne.

⁽⁶⁾ Aktywa związane ze złożami Kretinga, Nausodis, Girkalai, Vezaiciai i Liziai.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Koncesje związane z zagospodarowaniem i wydobywaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem
	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	Polska	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2014	9.608	297.589	11.645	318.842	6.459	477.207	483.666	802.508
<i>Zakup</i>	5.119	27.278	39	32.436	3.183	-	3.183	35.619
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(14.801)	293	(14.508)	-	13.260	13.260	(1.248)
<i>Przeklasyfikowanie aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego na aktywa produkcyjne⁽¹⁾</i>	-	-	(1.764) ⁽²⁾	(1.764)	-	1.764 ⁽²⁾	1.764	-
<i>Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji</i>	(1.172) ⁽³⁾	-	-	(1.172)	-	-	-	(1.172)
<i>Pozostałe</i>	(543)	4.740	-	4.197	6.079	-	6.079	10.276
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2014	13.012	314.806	10.213	338.031	15.721	492.231	507.952	845.983
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2014	7.215	-	-	7.215	3.566	124.828	128.394	135.609
<i>Amortyzacja</i>	1.777	-	-	1.777	164	40.517	40.681	42.458
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	-	-	-	-	4.166	4.166	4.166
<i>Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji</i>	(1.172) ⁽³⁾	-	-	(1.172)	-	-	-	(1.172)
<i>Pozostałe</i>	(543)	-	-	(543)	1.218	-	1.218	675
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2014	7.277	-	-	7.277	4.948	169.511	174.459	181.736
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2014	-	125.951	-	125.951	-	22.235	22.235	148.186
<i>Utworzenie</i>	-	14.439	-	14.439	-	100.604	100.604	115.043
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(6.312)	-	(6.312)	-	2.367	2.367	(3.945)
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2014	-	134.078	-	134.078	-	125.206	125.206	259.284
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2014	5.735	180.728	10.213	196.676	10.773	197.514	208.287	404.963

⁽¹⁾ Aktywa z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych dla których potwierdzono techniczną wykonalność i ekonomiczną zasadność wydobywania.

⁽²⁾ Prace sejsmiczne na złożu Ablinga.

⁽³⁾ Koncesje i prawo użytkowania górniczego obszaru Sambia W.

15.1.1 Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Grupa klasyfikuje aktywa niematerialne z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania tych zasobów.

Polska

Nakłady poniesione przez Grupę w 2015 roku na przedłużenie koncesji i związanych z nimi praw użytkowania górniczego wyniosły 15 tys. zł (2014: 5.119 tys. zł). Wartość przepływów pieniężnych z tego tytułu stanowiła kwotę 3.754 tys. zł (w roku 2014: 24 tys. zł), natomiast pozostała do rozliczenia kwota zobowiązań inwestycyjnych na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 1.356 tys. zł (31 grudnia 2014: 5.095 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wygasła koncesja oraz prawo użytkowania górniczego obszaru Sambia E. Wartość zlikwidowanych nakładów na aktywa niematerialne związane z tym obszarem wynosiła 3.149 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku wygasła koncesja oraz prawo użytkowania górniczego obszaru Sambia W. Wartość zlikwidowanych nakładów na aktywa niematerialne związane z tym obszarem wynosiła 1.172 tys. zł.

Norwegia

Nakłady na aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów mineralnych w Norwegii w 2015 roku wynosiły 196.571 tys. zł i dotyczyły nabycia pakietu aktywów na polu gazowym Sleipner (188.471 tys. zł, patrz nota 13.1.3) oraz inwestycji w aktywa Heimdal (4.308 tys. zł) i pozostałe złoża norweskie (3.792 tys. zł). Nabycie aktywów pakietu Sleipner odbyło się na zasadach pro & contra (patrz nota 13.1.3), co umożliwiło rozliczenie całej ceny transakcji poprzez wykorzystanie aktywa podatkowego spółki LOTOS E&P Norge AS, bez wypływu środków pieniężnych. Natomiast rozliczenia z tytułu prowadzonych wspólnie z innymi udziałowcami prac na złożach obszaru Heimdal odbywały się między operatorem a konsorcjantami na zasadzie przedpłat (ang. „cash calls”), które były następnie rozliczane za pomocą rachunków operatora (ang. „billings”) w ślad za zrealizowaniem kolejnych działań i w związku z tym na dzień kończący okres sprawozdawczy poczynione w roku 2015 nakłady były opłacone i nie występowały żadne zobowiązania inwestycyjne z tego tytułu.

W ramach nabycia pakietu aktywów złożowych w polu gazowym Sleipner Grupa nabyła udział w złożu PL046D oraz w złożu Alfa Sentral, które jest w fazie przygotowania do zagospodarowania. Rozpoczęcie produkcji z tego złoża planowane jest na 2020 rok.

Nakłady na poszukiwania i ocenę zasobów węglowodorów w ramach koncesji Heimdal wyniosły w 2014 roku 21.518 tys. zł i dotyczyły głównie licencji Trell (PL 102FG).

Na dzień 31 grudnia 2014 roku dokonano odpisu aktualizującego aktywa niematerialne związane ze złożem Rind w łącznej wysokości 13.823 tys. zł (27.640 tys. NOK), patrz nota 9.4.

Ponadto w roku 2014 Grupa dokonała odpisu z tytułu utraty wartości skapitalizowanych kosztów badań wykonanych w ramach koncesji poszukiwawczych PL 498 oraz PL 497 na Morzu Północnym. Wartość odpisu z tytułu utraty wartości tych koncesji wyniosła 616 tys. zł (1.231 tys. NOK), patrz nota 9.4.

Litwa

W wyniku przeprowadzonych testów, na dzień 31 grudnia 2015 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość nakładów na badania sejsmiczne na złożach spółki UAB Manifoldas w wysokości 10.027 tys. zł (patrz nota 9.4).

15.1.2 Koncesje związane z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Litwa

Grupa posiada udziały w 17 lądowych złożach ropy naftowej na Litwie na 7 lądowych obszarach koncesyjnych (Plunge, Kłajpeda, Girkalai, Kretinga, Nausodis, Genciu oraz Gargzdai, z których 13 jest eksploatowane).

Działalność wydobywcza realizowana jest przez spółki GK AB LOTOS Geonafta (AB LOTOS Geonafta, UAB Genciu Nafta, UAB Manifoldas). Ponadto Grupa posiada udziały we wspólnym przedsięwzięciu UAB Minijos Nafta.

Kluczowe aktywa ww. spółek obejmują złoża: Genciai (UAB Genciu Nafta), Girkalai, Kretinga, Nausodis (AB LOTOS Geonafta), Ablinga, Liziai, Siaures Vezaiciai, Auksoras (UAB Manifoldas), Agluonenai, Degliai, Pietu Siupariai, Pociai, Sakuciai, Siupariai, Uoksai, Vilkyčiai (UAB Minijos Nafta). Na złożach Siaures Vezaiciai, Auksoras oraz Uoksai produkcja została zawieszona.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku przeprowadzono testy na utratę wartości poszczególnych licencji produkcyjnych w spółkach GK AB LOTOS Geonafta: AB LOTOS Geonafta (złoża Girkalai, Kretinga, Nausodis) oraz UAB Manifoldas (złoża Vėžaičiai, Ližiai, Ablinga).

Grupa ustaliła wartość odzyskiwalną testowanych aktywów na poziomie ich wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych aktywów niematerialnych na Litwie na dzień 31 grudnia 2015 roku były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 10,1%,
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem aktualnej informacji geologicznej,
- poziom nakładów inwestycyjnych odpowiada prognozowanej wielkości produkcji.

Na potrzeby szacunków przyjęto następujące założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2016 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnymi rynkowych scenariuszy,
- od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

W wyniku przeprowadzonych testów, na dzień 31 grudnia 2015 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość koncesji wydobywczych związanych ze złożami: Kretinga, Nausodis, Girkalai, Vezaiciai oraz Liziai w wysokości 52.419 tys. zł oraz odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych infrastruktury wydobywczej związanej ze złożami Ablinga oraz Liziai w łącznej kwocie 6.314 tys. zł, patrz nota 13.1.3.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów GK AB LOTOS Geonafta.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/EUR +/- 15%.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisów aktualizujących aktywa GK AB LOTOS Geonafta na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących (w tysiącach złotych)	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	+ 39.969	- 40.011
wolumen produkcji	+/- 15%	+ 48.449	- 48.551
kurs USD/EUR	+/- 15%	+ 45.313	- 45.406
stopa dyskonta	+/- 0,5%	- 3.448	+ 3.567

Na dzień 31 grudnia 2014 roku przeprowadzono testy na utratę wartości poszczególnych licencji produkcyjnych w spółkach GK AB LOTOS Geonafta: AB LOTOS Geonafta (złoża Girkalai, Kretinga, Nausodis) oraz UAB Manifodas (złoża Vėžaičiai, Ližiai, Ablinga).

Grupa ustaliła wartość odzyskiwalną testowanych aktywów na poziomie ich wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych aktywów niematerialnych na Litwie na dzień 31 grudnia 2014 roku były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 10%,
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem aktualnej informacji geologicznej,
- poziom nakładów inwestycyjnych odpowiada prognozowanej wielkości produkcji.

Na potrzeby szacunków przyjęto następujące założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):

- na lata 2015 – 2018 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnymi rynkowego scenariusza,
- od roku 2019 ceny ropy naftowej przyjęto scenariusz braku zmienności notowań kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2018 skorygowany o indeks inflacji.

W wyniku przeprowadzonych testów, na dzień 31 grudnia 2014 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość koncesji wydobywczych związanych ze złożami: Girkalai, Kretinga, Vėžaičiai, Ližiai, Ablinga w łącznej wysokości 100.604 tys. zł oraz odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych infrastruktury wydobywczej związanej ze złożem Ablinga w kwocie 2.708 tys. zł, patrz nota 13.1.3 i nota 9.4.

15.2 Pozostałe aktywa niematerialne

w tysiącach złotych	Patenty, znaki towarowe, koncesje i licencje	Pozostałe	Aktywa niematerialne w realizacji	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)	192.477	73.369	12.804	278.650
<i>Zakup</i>	-	155	12.210	12.365
<i>Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji</i>	5.721	458	(6.179)	-
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(1.158)	-	(1.158)
<i>Koszty finansowania zewnętrznego</i>	-	-	52	52
<i>Sprzedaż</i>	-	-	(30)	(30)
<i>Likwidacja</i>	(154)	(7.790) ⁽¹⁾	-	(7.944)
<i>Pozostałe</i>	(137)	(368)	(2)	(507)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2015	197.907	64.666	18.855	281.428
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)	91.219	25.888	-	117.107
<i>Amortyzacja</i>	9.816	5.812	-	15.628
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(485)	-	(485)
<i>Likwidacja</i>	(152)	(627)	-	(779)
<i>Pozostałe</i>	-	6	-	6
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2015	100.883	30.594	-	131.477
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2015 (dane przekształcone)	7	8	9.033	9.048
<i>Utworzenie</i>	-	17	-	17
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2015	7	25	9.033	9.065
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2015	97.017	34.047	9.822	140.886

⁽¹⁾ W tym likwidacja uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) w kwocie 7.163 tys. zł, zużytych na własne potrzeby.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Patenty, znaki towarowe, koncesje i licencje	Pozostałe	Aktywa niematerialne w realizacji	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	175.733	67.118	19.143	261.994
<i>Zakup</i>	-	2.440	15.341	17.781
<i>Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji</i>	17.048	4.742	(21.790)	-
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(837)	-	(837)
<i>Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży⁽¹⁾</i>	(114)	-	-	(114)
<i>Koszty finansowania zewnętrznego</i>	-	-	110	110
<i>Sprzedaż</i>	-	4	-	4
<i>Likwidacja</i>	(40)	(38)	-	(78)
<i>Pozostałe</i>	(150)	(60)	-	(210)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	192.477	73.369	12.804	278.650
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	82.123	20.615	-	102.738
<i>Amortyzacja</i>	9.222	5.505	-	14.727
<i>Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych</i>	-	(267)	-	(267)
<i>Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży⁽¹⁾</i>	(86)	-	-	(86)
<i>Sprzedaż</i>	-	4	-	4
<i>Likwidacja</i>	(40)	(21)	-	(61)
<i>Pozostałe</i>	-	52	-	52
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	91.219	25.888	-	117.107
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2014 (dane przekształcone)	3	26	9.033	9.062
<i>Utworzenie</i>	4	-	-	4
<i>Wykorzystanie/Rozwiązanie</i>	-	(18)	-	(18)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	7	8	9.033	9.048
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2014 (dane przekształcone)	101.251	47.473	3.771	152.495

⁽¹⁾ Oddziały w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach, stanowiące wyodrębnione, zorganizowane części przedsiębiorstwa w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach, patrz nota 17.

Pozostałe aktywa niematerialne obejmują licencje dotyczące procesów technologicznych, w tym licencje na korzystanie z rozwiązań technologicznych używanych w Rafinerii, koncesje na wytwarzanie, magazynowanie oraz obrót paliwami, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe oraz nabyte prawa do emisji dwutlenku węgla CO₂.

15.3 Pozostałe informacje dotyczące aktywów niematerialnych

W poniższej tabeli przedstawiono pozycje, w których ujęto amortyzację aktywów niematerialnych:

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Koszt własny sprzedaży	21.565	42.570
Koszty sprzedaży	572	530
Koszty ogólnego zarządu	18.420	14.447
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	(201)	(362)
Razem	40.356	57.185

W 2015 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania zewnętrznego w aktywach niematerialnych w realizacji wynosiła 52 tys. zł (w roku 2014: 110 tys. zł). Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania zewnętrznego w aktywach niematerialnych w realizacji wynosiła 114 tys. zł (31 grudnia 2014 roku: 64 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość aktywów niematerialnych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 135.528 tys. zł (31 grudnia 2014: 155.525 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku nie ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące nakładów na aktywa niematerialne wynosiły 5.585 tys. zł i dotyczyły opłaty za oprogramowanie systemu sterowania wsparcia technicznego. Na dzień 31 grudnia 2014 roku przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące nakładów na aktywa niematerialne wynosiły 552 tys. zł i dotyczyły licencji komputerowych.

16. Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności

Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności, do których należą:

- Umowa joint venture Grupy LOTOS S.A. z BP Europe SE na prowadzenie działalności w zakresie dostaw paliwa lotniczego przez spółkę **LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.**
- Umowa współpracy spółek LOTOS Petrobaltic S.A. oraz CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w zakresie zagospodarowania i eksploatacji złóż gazokondensatowych B-4 i B-6 na Morzu Bałtyckim realizowana poprzez spółki celowe **Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. oraz Baltic Gas Sp. z o.o.** (Komplementariusz).
- Wspólne przedsięwzięcie w zakresie działalności poszukiwawczo-wydobywczej ropy naftowej na terytorium Litwy realizowane w formie spółki **UAB Minijos Nafta**.

Podstawowe informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności opisano w nocie 2.

	Procentowy udział Grupy we własności jednostek		Wartość bilansowa udziałów (w tysiącach złotych)	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Segment produkcji i handlu				
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	50,00%	50,00%	16.274	14.551
Segment wydobywczy (GK LOTOS Petrobaltic S.A.)				
Baltic Gas Sp. z o.o.	49,99%	49,99%	11	12
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. ⁽¹⁾	43,96%	62,40%	54.460	51.433
UAB Minijos Nafta	49,99%	49,99%	-	33.603
Razem			70.745	99.599

⁽¹⁾ Udział we własności jednostki ustalono na podstawie wartości wkładów wniesionych przez poszczególnych wspólników do sumy wszystkich wkładów na dzień 31 grudnia 2015 roku:

- Baltic Gas Sp. z o.o. (Komplementariusz) 0,001%, (31 grudnia 2014: 0,001%),
- LOTOS Petrobaltic S.A. (Komandytariusz) 43,968% (31 grudnia 2014: 62,403%),
- CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. („CalEnergy”) (Komandytariusz) 56,031% (31 grudnia 2014: 37,596%).

Procentowy udział Grupy we własności jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k. pośrednio wspólnie kontrolowanej wynosi 43,96% (31 grudnia 2014: 62,40%).

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Udział Grupy w wynikach netto jednostek	
	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Segment produkcji i handlu		
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	1.755	185
Segment wydobywczy (GK LOTOS Petrobaltic S.A.)		
Baltic Gas Sp. z o.o.	(21)	(25)
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. ⁽¹⁾	(644)	(711)
UAB Minijos Nafta	(32.156) ⁽²⁾	(23.914) ⁽²⁾
Razem	(31.066)	(24.465)

⁽¹⁾ W umowie spółki określono uczestniczenie wspólników w zyskach i stratach spółki Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k. w następujący sposób:

- Baltic Gas Sp. z o.o. posiada 0,001% udziału w zyskach i 100% w stratach,
- LOTOS Petrobaltic S.A. posiada 50,9995% udziału w zyskach
- CalEnergy posiada 48,9995% udziału w zyskach.

W związku z powyższym, w rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem wspólnie kontrolowanym (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11) przez Grupę.

⁽²⁾ W tym wartość odpisu aktualizującego udziały w spółce UAB Minijos Nafta w kwocie 28.457 tys. zł (w roku 2014: 21.983 tys. zł), patrz nota 16.1.

16.1 Zmiana stanu udziałów we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności

Segment produkcji i handlu

LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o. w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	14.551	14.419
Udział w zysku/(stracie) netto	1.755	185
Udział w innych całkowitych dochodach/(stratach) netto (straty aktuarialne z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia)	16	(30)
Udział w stratach z tytułu transakcji wewnątrzgrupowych	(48)	(23)
Stan na koniec okresu	16.274	14.551

Segment wydobywczy (GK LOTOS Petrobaltic S.A.)

Baltic Gas Sp. z o.o. w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	12	7
Podwyższenie kapitału	20	30
Udział w stracie netto	(21)	(25)
Stan na koniec okresu	11	12

Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k. w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	51.433	51.796
Podwyższenie wniesionych wkładów	3.671	348
Udział w stracie netto	(644)	(711)
Stan na koniec okresu	54.460	51.433

W 2015 roku wydatki z tytułu wniesionych wkładów pieniężnych do spółki Baltic Gas Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. wyniosły łącznie 3.878 tys. zł, z czego kwota 207 tys. zł dotyczyła wniesionych wkładów w roku 2014 (w roku 2014: 309 tys. zł). Wydatki z tytułu ww. wkładów wykazano w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności inwestycyjnej w pozycji *Wniesienie wkładów pieniężnych – wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności*.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

UAB Minijos Nafta w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	33.603	63.576
Wypłata dywidendy	(837)	(7.280)
Udział w stracie netto:	(32.156)	(23.914)
- udział w stracie netto wspólnego przedsięwzięcia	(3.699)	(1.931)
- odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości udziałów we wspólnym przedsięwzięciu	(28.457)	(21.983)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(610)	1.221
Stan na koniec okresu	-	33.603

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku przeprowadzono testy na utratę wartości udziałów spółki UAB Minijos Nafta (GK AB LOTOS Geonafta). Grupa ustaliła wartość odzyskiwalną testowanych aktywów na poziomie ich wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych aktywów są zbieżne z założeniami przyjętymi do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku poszczególnych licencji produkcyjnych związanych z koncesjami litewskimi w spółkach GK AB LOTOS Geonafta, patrz nota 15.1.2.

W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości Grupa dokonała w roku 2015 oraz 2014 odpisu aktualizującego udziały spółki UAB Minijos Nafta. W 2015 roku odpis aktualizujący wynosił 28.457 tys. zł (w roku 2014: 21.983 tys. zł) i skorygował wartość inwestycji do zera. W skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów dokonane odpisy z tytułu utraty wartości udziałów zostały ujęte w pozycji *Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności*.

16.2 Skrócone informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015			
Przychody ze sprzedaży	221.388	-	-	31.658
Koszt własny sprzedaży	(197.125)	-	(626)	(33.124)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	24.263	-	(626)	(1.466)
Koszty sprzedaży	(15.175)	-	-	(824)
Koszty ogólnego zarządu	(4.476)	(42)	(730)	(5.144)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	(159)	-	-	45
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	4.453	(42)	(1356)	(7.389)
Przychody i koszty finansowe (netto)	(101)	-	68	(164)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	4.352	(42)	(1.288)	(7.553)
Podatek dochodowy	(842)	-	-	2
Zysk/(Strata) netto	3.510	(42)	(1.288)	(7.551)
Inne całkowite dochody/(straty) netto	32	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	3.542	(42)	(1.288)	(7.551)
<i>Amortyzacja</i>	(820)	-	(626)	(9.882)

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
w tysiącach złotych				
za rok zakończony 31 grudnia 2014				
Przychody ze sprzedaży	478.279	-	-	57.212
Koszt własny sprzedaży	(457.504)	-	(626)	(47.228)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	20.775	-	(626)	9.984
Koszty sprzedaży	(15.849)	-	-	(1.088)
Koszty ogólnego zarządu	(4.347)	(50)	(615)	(14.488)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	56	-	(123)	(148)
Strata operacyjna	635	(50)	(1.364)	(5.740)
Przychody i koszty finansowe (netto)	(137)	-	(58)	289
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	498	(50)	(1.422)	(5.451)
Podatek dochodowy	(129)	-	-	1.076
Strata netto	369	(50)	(1.422)	(4.375)
Inne całkowite dochody/(straty) netto	(60)	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	309	(50)	(1.422)	(14.995)
<i>Amortyzacja</i>	<i>(779)</i>	<i>-</i>	<i>(626)</i>	<i>(10.900)</i>

Sprawozdanie z sytuacji finansowej		LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
w tysiącach złotych					
<i>Nota</i>		31 grudnia 2015			
Aktywa trwałe		10.698	1	125.589	66.077
Aktywa obrotowe, w tym:		29.232	31	8.700	15.025
<i>Środki pieniężne i ich ekwiwalenty</i>		<i>12.790</i>	<i>5</i>	<i>6.359</i>	<i>6.946</i>
Aktywa razem		39.930	32	134.289	81.102
Zobowiązania długoterminowe		4.228	-	-	18.274
Zobowiązania krótkoterminowe		16.487	11	9.918	4.860
Zobowiązania razem		20.715	11	9.918	23.134
Aktywa netto		19.215	21	124.371	57.968
		50%	49,99%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		9.608	11	54.460	28.978
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości udziałów		-	-	-	28.978
Wycena do wartości godziwej		6.736 ⁽¹⁾	-	-	-
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(70)	-	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	16	16.274	11	54.460	-

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Sprawozdanie z sytuacji finansowej		LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2014			
Aktywa trwałe		11.598	1	97.869	122.455
Aktywa obrotowe, w tym:		37.046	25	7.596	13.401
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		6.220	9	3.375	2.791
Aktywa razem		48.644	26	105.465	135.856
Zobowiązania długoterminowe		5.081	-	-	18.031
Zobowiązania krótkoterminowe		27.888	2	23.859	5.889
Zobowiązania razem		32.969	2	23.859	23.920
Aktywa netto		15.675	24	81.606	111.936
		50%	49,99%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		7.838	12	51.433	55.968
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości udziałów		-	-	-	(22.365)
Wycena do wartości godziwej		6.736 ⁽¹⁾	-	-	-
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(23)	-	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	16	14.551	12	51.433	33.603

* W rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem współkontrolowanym (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11) przez Grupę (patrz nota 16, powyżej).

⁽¹⁾ Kwota zysku z wyceny zachowanej inwestycji w poprzednio kontrolowanej przez Grupę jednostce do jej wartości godziwej na dzień utraty kontroli w wysokości 6.736 tys. zł.

Informacje o transakcjach ze wspólnymi przedsięwzięciami, w których Grupa posiada udziały przedstawiono w nocie 36.1.

17. Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Segment wydobywczy	8.377	1.661
Segment produkcji i handlu	-	8.774
Razem	8.377	10.435

Segment wydobywczy

Wykazana na dzień 31 grudnia 2015 roku kwota 8.377 tys. zł aktywów przeznaczonych do sprzedaży dotyczy elementów rurowych, na które Grupa ponosiła nakłady w związku z zagospodarowaniem złoża B-8 (patrz nota 13.2). Wartość nakładów na ten cel, poniesionych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. w łącznej wysokości 45.011 tys. zł, uwzględniających skapitalizowane koszty z tytułu rekompensaty (cancellation fee) dla producenta prefabrykatów rurowych, została skorygowana o dokonany w 2015 roku odpis z tytułu utraty wartości tych nakładów w kwocie 36.634 tys. zł (patrz nota 9.4) w wyniku zmiany koncepcji przebudowy platformy wiertniczej „Petrobaltic” na centrum produkcyjne na złożu. W ocenie Zarządu wartość wykazanych na dzień 31 grudnia 2015 roku aktywów przeznaczonych do sprzedaży w kwocie 8.377 tys. zł stanowi możliwą do uzyskania cenę sprzedaży netto nóg rurowych (zgodnie z analizą przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. aktualnych cen u dostawców stali na rynku krajowym oraz zagranicznym).

Na dzień 31 grudnia 2014 ujęte przez Grupę aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży obejmowały dwa śmigłowce, które zostały zbyte przez Grupę w 4 kwartale 2015 roku. Wpływy pieniężne z tytułu sprzedaży w 2015 roku wynosiły 3.700 tys. zł i zostały zaprezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji *Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych*.

Segment produkcji i handlu

Na dzień 31 grudnia 2014 roku do grup do zbycia Grupa zaliczyła wyodrębnione zorganizowane części przedsiębiorstwa w Jaśle i Czechowicach-Dziedzicach, prowadzące działalność usługową w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego, automatyki, remontów oraz badań i analiz technicznych, które zostały zbyte w trakcie 2015 roku.

18. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa finansowe			
Długoterminowe aktywa finansowe			
Pozostałe aktywa finansowe:	31.1	145.991	71.102
<i>Należności z tytułu kaucji</i>		20.458	20.631
<i>Należności z tytułu leasingu finansowego</i>	18.2	11.018	9.111
<i>Udziały</i>		9.752	9.752
<i>Fundusz likwidacji zakładu górniczego ⁽¹⁾</i>	32.4.1	31.794	30.911
<i>Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME ⁽²⁾</i>	32.3.1.; 32.4.1.	69.453	-
<i>Depozyt zabezpieczający</i>	32.4.1	3.176	-
<i>Pozostałe należności</i>		340	697
Razem		145.991	71.102
Krótkoterminowe aktywa finansowe			
Należności z tytułu dostaw i usług	31.1	1.550.900	1.406.501
- w tym od jednostek powiązanych	36.1	12.219	23.318
Pozostałe aktywa finansowe:	31.1	672.466	1.260.931
<i>Należności z tytułu kaucji</i>		7.761	10.085
<i>Lokaty</i>	32.4.1	85.519	31.432
<i>Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA</i>	32.4.1	438.329	-
<i>Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME ⁽²⁾</i>	32.3.1.; 32.4.1.	39.087	179.377
<i>Środki pieniężne przeznaczone na realizację pozostałych zakontraktowanych zobowiązań inwestycyjnych</i>	32.4.1.	10.620	-
<i>Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) ⁽³⁾</i>		15.431	26.100
<i>Depozyty zabezpieczające związane z korzystaniem z systemu dystrybucji i przesyłu paliwa gazowego</i>		13.952	7.342
<i>Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - emisja akcji</i>		-	996.939
<i>Należności z tytułu rozliczenia swap towarowego</i>		49.208	-
<i>Należności z kart płatniczych (stacje paliw)</i>		4.426	3.134
<i>Pozostałe należności</i>		8.133	6.522
Razem		2.223.366	2.667.432
Razem aktywa finansowe		2.369.357	2.738.534
Aktywa niefinansowe			
Długoterminowe aktywa niefinansowe			
Prowizje związane z finansowaniem projektu B8		-	23.839
Koszty związane z finansowaniem projektu EFRA		48.568	-
Pozostałe		6.449	12.347
Razem		55.017	36.186
Krótkoterminowe aktywa niefinansowe			
Należności z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)		95.753	71.262
Ubezpieczenia majątkowe i inne		28.294	16.729
Przedpłaty na leasing lokomotyw		-	2.336
Akcyza od przesunięć międzymagazynowych		31.015	36.661
Zaliczki na dostawy i usługi		13.607	9.457
Przedpłaty na usługi informatyczne		7.141	4.617
Pozostałe		8.060	17.543
Razem		183.870	158.605
Razem aktywa niefinansowe		238.887	194.791
Razem		2.608.244	2.933.325
<i>w tym:</i>			
<i>część długoterminowa</i>		201.008	107.288
<i>część krótkoterminowa:</i>		2.407.236	2.826.037
- z tytułu dostaw i usług		1.550.900	1.406.501
- pozostałe		856.336	1.419.536

⁽¹⁾ Środki pieniężne gromadzone na koncie bankowym Funduszu likwidacji zakładu górniczego (tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku) w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalni ropy naftowej, patrz nota 30.1.

⁽²⁾ Środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionym rachunku escrow w wyniku zawarcia porozumienia między stronami zaangażowanymi w realizację projektu YME w Norwegii (porozumienie szerzej opisano w nocie 35.1, patrz też nota 30.1 i nota 13.1.2).

⁽³⁾ Należności spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrolbaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku na pozycję *Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - emisja akcji* składały się środki pieniężne z emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A. ulokowane na wydzielonym rachunku bankowym Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. (patrz nota 21), do dnia rejestracji podwyższenia kapitału.

Środki z emisji Spółka wykorzystuje na realizację celów emisji wskazanych w Prospekcie Emisyjnym zatwierdzonym przez Komisję Nadzoru Finansowego w dniu 7 listopada 2014 roku (Prospekt), do których należą projekt budowy instalacji opóźnionego koksovania wraz z infrastrukturą towarzyszącą (Projekt EFRA) oraz projekt zagospodarowania złóż gazowych B-4 i B-6 realizowany przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. we współpracy ze spółką CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. (patrz rozdział „Wykorzystanie wpływów z oferty” Prospektu).

Wpływy z tytułu emisji akcji serii D Spółki, po uwzględnieniu poniesionych w 2015 roku kosztów emisji, wyniosły 981,3 mln zł i zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji *Wpływy z tytułu emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A.*

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że zgodnie z umową w sprawie udzielenia wsparcia niebędącego pomocą publiczną zawartą z Ministrem Skarbu Państwa, reprezentującym Skarb Państwa, Spółka zobowiązała się do wykorzystania środków z Funduszu Restrukturyzacji Przedsiębiorców w kwocie 535,0 mln zł, które zostały przeznaczone na opłacenie przez Skarb Państwa Ceny Emisyjnej Akcji Oferowanych objętych przez Skarb Państwa w wykonaniu prawa poboru, na sfinansowanie Projektu EFRA. Na dzień 31 grudnia 2015 roku środki te zaprezentowano w pozycji *Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA*. Środki te zostały ulokowane na wyodrębnionym rachunku bankowym, co zostało odzwierciedlone w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji *Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA* w ramach przepływów z działalności inwestycyjnej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku na pozycję *Lokaty* składały się lokaty Jednostki Dominującej przeznaczone na planowany w 2017 roku remont postojowy rafinerii, lokaty na zabezpieczenie spłaty odsetek od kredytów zaciągniętych na finansowanie Programu 10+ oraz na refinansowanie i finansowanie zapasów o których mowa w nocie 27.1.

Okres spłaty należności z tytułu dostaw i usług związany z normalnym tokiem sprzedaży wynosi 7 - 35 dni.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku na należnościach ustanowiono cesję z tytułu zabezpieczenia zobowiązań Grupy w wysokości 20.845 tys. zł (31 grudnia 2014: 31.676 tys. zł).

Charakterystyka instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.23. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 32.

Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 32.3.1. Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 32.4.1.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych została przedstawiona w nocie 32.6.

18.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	177.694	175.293
Utworzenie	8.599	18.077
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	12
Wykorzystanie	(3.766)	(11.222)
Rozwiązanie	(10.920)	(4.604)
Pozostałe	33	138 ⁽¹⁾
Stan na koniec okresu	171.640	177.694

⁽¹⁾ Dodatkowe kwoty zasądzone w toku postępowania sądowego.

Utworzenie i rozwiązanie odpisów aktualizujących wartość należności prezentowane jest w pozostałej działalności operacyjnej w zakresie należności głównych oraz w działalności finansowej w zakresie odsetek za nieterminową płatność. W sprawozdaniu z całkowitych dochodów odpisy z tytułu utraty wartości należności i ich odwrócenie prezentowane są przez Grupę jednostronnie (netto) w pozycjach: Pozostałe przychody/koszty (zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych stosując regulacje MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” pkt. 34 i pkt. 35).

Na pozycję *Utworzenie* składa się kwota 8.094 tys. zł dotycząca należności głównych (w 2014 roku: 15.928 tys. zł) oraz kwota 505 tys. zł dotycząca odsetek (w 2014 roku: 2.149 tys. zł).

Na pozycję *Rozwiązanie* składa się kwota 10.021 tys. zł dotycząca należności głównych (w roku 2014: 2.850 tys. zł) oraz kwota 899 tys. zł dotycząca odsetek (w 2014 roku: 1.754 tys. zł).

W roku 2015 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych kosztach w kwocie 1.927 tys. zł na którą składały się kwoty: 8.094 tys. zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 10.021 tys. zł z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.3).

W roku 2014 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych kosztach w kwocie 13.078 tys. zł, na którą składały się kwoty: 15.928 tys. zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 2.850 tys. zł z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.4).

Analiza wiekowania należności przeterminowanych nieobjętych odpisem aktualizującym przedstawia się następująco:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Do 1 miesiąca	26.123	41.973
Od 1 do 3 miesięcy	707	5.752
Od 3 do 6 miesięcy	359	956
Od 6 miesięcy do 1 roku	1.262	385
Powyżej 1 roku	358	24
Razem	28.809	49.090

Należności przeterminowane nie zostały objęte odpisem aktualizującym ponieważ podlegają one zabezpieczeniu przed ryzykiem kredytowym w postaci hipoteki, zastawu, ubezpieczenia, gwarancji bankowej lub poręczenia.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku i 31 grudnia 2014 roku udział należności z tytułu dostaw i usług pięciu największych odbiorców Grupy na koniec okresu sprawozdawczego wynosił odpowiednio 32% i 25% salda tych należności ogółem (indywidualnie od 1% do 11%). W ocenie Grupy, w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług, z wyjątkiem należności od ww. odbiorców, nie występuje istotna koncentracja ryzyka kredytowego. Maksymalna ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe na dzień kończący okres sprawozdawczy jest najlepiej reprezentowana przez wartość księgową tych instrumentów.

18.2 Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa opracowała i wdrożyła System Partnerstwa Handlowego "Rodzina LOTOS", który określa sposób prowadzenia stacji paliw. Grupa zawarła umowy partnerstwa handlowego z podmiotami, nazywanymi Partnerami, prowadzącymi stacje paliw na własne ryzyko i rachunek. Należności z tytułu umów partnerskich dotyczą nakładów poniesionych na wizualizację na stacjach paliw, które zostały oddane do użytkowania na podstawie umów zawieranych na okres 5–10 lat.

w tysiącach złotych	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Nie dłużej niż jeden rok ⁽¹⁾	5.608	4.429	5.568	4.394
Od 1 roku do 5 lat	10.940	8.951	10.862	8.881
Powyżej 5 lat	157	232	156	230
Razem	16.705	13.612	16.586	13.505
Minus niezrealizowane przychody finansowe	(120)	(107)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	16.585	13.505	16.586	13.505
<i>w tym:</i>				
część długoterminowa			11.018	9.111
część krótkoterminowa			5.568	4.394

⁽¹⁾ Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych wykazana jest w pozycji Należności z tytułu dostaw i usług.

19. Zapasy

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wyroby gotowe	863.428	1.184.960
Półprodukty i produkty w toku	319.533	556.424
Towary	116.801	223.540
Materiały	1.936.054	1.952.205
Razem	3.235.816	3.917.129
<i>w tym zapasy wycenione według:</i>		
kosztu wytworzenia lub ceny nabycia	493.696	469.201
ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania	2.742.120	3.447.928

Zapasy wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących tę wartość do poziomu ceny sprzedaży netto możliwej do realizacji pomniejszonej o koszty sprzedaży, jeśli cena ta jest niższa.

W związku ze zmianą notowań cen ropy naftowej i produktów rafineryjnych w 2015 roku, Grupa w 1 półroczu dokonała rozwiązań utworzonych w 4 kwartale 2014 roku odpisów aktualizujących wartość zapasów, natomiast w 3 i 4 kwartale 2015 roku zawiązano odpis doprowadzający wartość zapasów do poziomu cen sprzedaży netto możliwych do uzyskania, zgodnie z MSR 2 (patrz nota 19.1).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań z tytułu kredytów wynosiła 2.734.698 tys. zł (31 grudnia 2014: 3.330.652 tys. zł).

19.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	453.409	2.919
Utworzenie	267.840	451.551
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	21	1
Wykorzystanie	(328)	(892)
Rozwiązanie	(453.247)	(170)
Stan na koniec okresu	267.695	453.409
<i>w tym:</i>		
Wyroby gotowe	62.906	200.340
Półprodukty i produkty w toku	28.712	40.913
Towary	34.089	5.834
Materiały	141.988	206.322

Efekt aktualizacji wartości zapasów prezentowany jest w koszcie własnym sprzedaży.

19.2 Zapasy obowiązkowe

Grupa utrzymuje zapasy obowiązkowe zgodnie z następującymi aktami prawnymi:

- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. Nr 52, poz. 343, z dnia 23 marca 2007 roku z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 roku w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. nr 39, poz. 338 z późn. zm.).

Powyższe przepisy regulują zasady tworzenia, utrzymywania oraz finansowania zapasów ropy naftowej, produktów naftowych oraz paliw w przedsiębiorstwach energetycznych.

Zapasy obowiązkowe w Grupie obejmują ropę naftową, produkty naftowe (paliwa ciekłe), gaz płynny LPG, węgiel kamienny. Zapasy obowiązkowe utrzymywane są w segmencie produkcji i handlu, głównie przez Jednostkę Dominującą. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość bilansowa zapasów obowiązkowych wynosiła 1.881.494 tys. zł (31 grudnia 2014: 2.243.655 tys. zł).

20. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki pieniężne w banku	858.003	345.493
Środki pieniężne w kasie	542	400
Inne środki pieniężne	1.154	2.322
Razem środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	859.699	348.215
Kredyty w rachunku bieżącym	(581.629)	(514.902)
Razem środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	278.070	(166.687)

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym. Lokaty krótkoterminowe są zakładane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych dla nich stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa dysponowała niewykorzystanymi przyznanymi środkami kredytowymi w wysokości 505.299 tys. zł (31 grudnia 2014: 676.138 tys. zł) związanymi z kredytami obrotowymi (w tym przyznany kredyt obrotowy Konsorcjum banków (4) - patrz nota 27.1), w odniesieniu do których wszystkie warunki zawieszające zostały spełnione.

Wartość środków pieniężnych na rachunkach bankowych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 3.399 tys. zł (31 grudnia 2014: 3.197 tys. zł).

21. Kapitał podstawowy

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	184.873	129.873
Emisja akcji serii D	-	55.000
Stan na koniec okresu	184.873	184.873
<i>W tym:</i>		
<i>Akcje serii A</i>	<i>78.700</i>	<i>78.700</i>
<i>Akcje serii B</i>	<i>35.000</i>	<i>35.000</i>
<i>Akcje serii C</i>	<i>16.173</i>	<i>16.173</i>
<i>Akcje serii D</i>	<i>55.000</i>	<i>55.000</i>

Zarząd Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. uchwałą nr 1396/2014 z dnia 11 grudnia 2014 roku postanowił wprowadzić z dniem 12 grudnia 2014 roku w trybie zwykłym do obrotu giełdowego na rynku podstawowym 55.000.000 praw do akcji zwykłych na okaziciela serii D Spółki o wartości nominalnej 1 złoty każda oznaczonych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. kodem PLLOTOS00074.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał podstawowy składał się z 184.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł za każdą akcją mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym, w tym wprowadzone do obrotu w roku 2014 akcje serii D w liczbie 55.000.000 oraz akcje serii A, B, C łącznie w liczbie 129.873.362 z poprzednich emisji. Jedna akcja jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu i posiada prawo do dywidendy.

W dniu 9 stycznia 2015 roku zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego Grupy LOTOS S.A. z kwoty 129.873.362 zł do kwoty 184.873.362 zł. Ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Grupę LOTOS S.A. akcji po zarejestrowaniu zmiany wysokości kapitału zakładowego w Krajowym Rejestrze Sądowym wynosi 184.873.362 głosy.

22. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji

Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji obejmuje nadwyżkę ceny emisyjnej akcji serii B, C i D nad ich wartością nominalną z uwzględnieniem kosztów bezpośrednio związanych z emisją akcji.

31 grudnia 2015	Seria B	Seria C	Seria D	Razem
w tysiącach złotych				
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	980.000	340.773	940.500	2.261.273
Koszty bezpośrednio związane z emisją akcji	(9.049)	(376)	(23.538)	(32.963)
Razem	970.951	340.397	916.962	2.228.310

31 grudnia 2014	Seria B	Seria C	Seria D	Razem
w tysiącach złotych				
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	980.000	340.773	940.500	2.261.273
Koszty bezpośrednio związane z emisją akcji	(9.049)	(376)	(22.222)	(31.647)
Razem	970.951	340.397	918.278	2.229.626

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	2.229.626	1.311.348
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji serii D	-	940.500
Koszty bezpośrednio związane z emisją akcji serii D	(1.316)	(22.222)
Stan na koniec okresu	2.228.310	2.229.626

23. Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych obejmuje zmiany wyceny kredytów w walutach obcych wykorzystywanych, jako instrumenty zabezpieczające do zabezpieczenia przepływów pieniężnych, pomniejszone o wpływ podatku dochodowego.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie ujmują się w kapitale rezerwowym z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych, natomiast część nieefektywną zalicza się do przychodów/kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu		(412.535)	61.019
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne:	31.3	(355.973)	(584.653)
- część skuteczna		(356.477)	(584.731)
- część nieskuteczna ⁽¹⁾		504	78
Podatek dochodowy dotyczący wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	10.1	67.620	111.099
Stan na koniec okresu		(700.888)	(412.535)

⁽¹⁾ Część stanowiąca nieefektywne zabezpieczenie ujęta w kosztach finansowych.

24. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się kapitały tworzone i wykorzystywane według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich oraz wyniki bieżącego okresu sprawozdawczego.

Ponadto Grupa prezentuje w zyskach zatrzymanych zyski/straty aktuarialne z wyceny określonych świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia z uwzględnieniem efektu podatkowego, które w sprawozdaniu z całkowitych dochodów ujmowane są w pozycji *Inne całkowite dochody/(straty) netto*.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend, szerzej opisane w nocie 12.

24.1 Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend

W latach 2015 i 2014 w Grupie Kapitałowej LOTOS wystąpiły ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Grupie LOTOS S.A. w postaci dywidend, które wynikały z następujących okoliczności:

- Zapisy umów kredytowych ograniczają wartość nadwyżki gotówki wypracowanej w roku obrotowym przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z przeznaczeniem na wypłatę dywidend od spełnienia określonych wskaźników.
- W spółce AB LOTOS Geonafta występują ograniczenia w wypłacie dywidend wynikające z zawartych umów kredytowych, które ograniczają taką wypłatę od uzyskania wcześniejszej zgody banku.
- W spółce LOTOS Exploration and Production Norge AS występują ograniczenia w wypłacie dywidend wynikające z zawartych umów kredytowych, które ograniczają wypłatę dywidend od uzyskania wcześniejszej zgody banku.

Powyższe ograniczenia obowiązywały na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku.

Ponadto na dzień 31 grudnia 2015 roku występowało ograniczenie do wypłaty dywidendy przez spółkę LOTOS Asfalt Sp. z o.o. wynikające z zapisów umowy kredytowej na finansowanie Projektu EFRA, która dopuszcza wypłatę dywidendy nie wcześniej niż po dokonaniu spłaty pierwszej raty kredytu, przewidzianej na dzień 21 grudnia 2018 roku. Wypłata dywidendy z generowanych środków operacyjnych uzależniona jest od spełnienia ustalonych w umowie warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

25. Różnice kursowe z przeliczenia

Na pozycję *Różnice kursowe z przeliczenia* składają się różnice kursowe związane z przeliczeniem na złote polskie sprawozdań finansowych zagranicznych jednostek i grup kapitałowych.

26. Udziały niekontrolujące

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu	175	289
<i>Udział w wynikach</i>	(37)	(46)
<i>Udział w innych całkowitych dochodach/(stratach) netto</i>	-	5
Udział w całkowitych dochodach/(stratach) ogółem	(37)	(41)
Zmiana udziału w aktywach netto spółki LOTOS Petrobaltic S.A.	-	10
Sprzedaż akcji spółki LOTOS Petrobaltic S.A. Jednostce Dominującej	-	(83)
Stan na koniec okresu	138	175

27. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kredyty bankowe:	27.1	6.481.034	6.215.612
- celowe kredyty inwestycyjne		4.744.306	4.650.868
- kredyty obrotowe		883.818	784.214
- kredyty na refinansowanie i finansowanie zapasów		1.170.728	1.052.449
- środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych		(317.818)	(271.919)
Pożyczki	27.2	92.146	102.783
Obligacje	27.3	218.100	213.479
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	208.028	131.794
Razem		6.999.308	6.663.668
<i>w tym:</i>			
część długoterminowa		4.454.460	4.495.562
część krótkoterminowa		2.544.848	2.168.106

27.1 Kredyty bankowe

Kredyty bankowe według waluty finansowania i terminu wymagalności

31 grudnia 2015 w tysiącach złotych	Waluta kredytu udzielonego Grupie			Razem
	EUR	USD	PLN	
2016	9.620	1.672.960	601.446	2.284.026
2017	-	670.378	49.935	720.313
2018	-	803.858	50.536	854.394
2019	-	669.037	43.089	712.126
2020	-	594.802	43.764	638.566
po 2020	-	1.135.397	136.212	1.271.609
Razem	9.620	5.546.432	924.982	6.481.034

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

31 grudnia 2014 w tysiącach złotych	Waluta kredytu udzielonego Grupie			Razem
	EUR	USD	PLN	
2015	9.550	1.687.928	419.909	2.117.387
2016	-	724.077	34.304	758.381
2017	-	464.917	34.872	499.789
2018	-	549.642	35.473	585.115
2019	-	591.468	28.029	619.497
po 2019	-	1.535.223	100.220	1.635.443
Razem	9.550	5.553.255	652.807	6.215.612

Zabezpieczenie spłaty powyższych kredytów stanowią:

- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bankowymi,
- zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych,
- zastaw rejestrowy na zapasach,
- zastaw rejestrowy na ruchomościach istniejących i przyszłych,
- zastaw na udziałach spółek zależnych,
- hipoteka,
- przewłaszczenie rzeczowych aktywów trwałych,
- cesja z umów ubezpieczenia zapasów,
- cesja z umów na przechowywanie zapasów,
- cesja praw do odszkodowania od Skarbu Państwa w przypadku obowiązku sprzedaży zapasów obowiązkowych poniżej ich ceny rynkowej,
- cesja z umów ubezpieczeniowych,
- cesja z umów licencyjnych,
- cesja z umów sprzedaży produktów,
- cesja z umów projektowych,
- cesja praw z kontraktów sprzedaży ropy naftowej,
- akcje i udziały w spółkach zależnych,
- cesja praw z umowy pożyczki warunkowej,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
- weksle in blanco,
- gwarancje bankowe.

Oprocentowanie kredytów jest oparte o:

- dla kredytów zaciągniętych w USD - LIBOR USD 1M, 3M lub 6M w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego,
- dla kredytów zaciągniętych w EUR – EURIBOR 1M lub 3M,
- dla kredytów zaciągniętych w PLN – WIBOR ON, 1M lub 3M.

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów mieszczą się w przedziale 0,3 pp. – 4,0 pp.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku efektywna stopa procentowa kredytów uwzględniająca fakt finansowania w USD i EUR kształtuje się na średnim poziomie około 2,55 % (31 grudnia 2014: 2,42 %). Efektywna stopa procentowa dla kredytów w PLN z wyłączeniem kredytów konsorcjalnych Jednostki Dominującej kształtuje się na średnim poziomie około 3,59 % (31 grudnia 2014: 3,88 %).

Analiza wrażliwości kredytów na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 32.3.1 oraz 32.4.1.

Analiza kontraktowych terminów zapadalności kredytów została przedstawiona w notce 32.5.

Podział kredytów i pożyczek według instytucji udzielających finansowania

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pekao S.A.	33.284	20.315
PKO BP S.A.*	505.618	677.184
Bank Millennium S.A.	47.507	-
Nordea Bank Litwa	84.450	33.619
Bank Ochrony Środowiska S.A.	-	4.844
Konsorcjum banków (1)	1.170.728	1.052.449
Konsorcjum banków (2)	2.956.633	2.974.259
Konsorcjum banków (3)	1.091.873	1.092.447
Konsorcjum banków (4)	560.469	428.209
Konsorcjum banków (5)	125.018	141.696
Konsorcjum banków (6)	-	62.509
Konsorcjum banków (7)	92.503	-
Konsorcjum instytucji finansowych (8)	130.769	-
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych**	(317.818)	(271.919)
Razem	6.481.034	6.215.612
<i>w tym:</i>		
część długoterminowa	4.197.008	4.098.225
część krótkoterminowa	2.284.026	2.117.387

Konsorcjum banków (1): Pekao S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A., Société Générale S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A., Bank Zachodni WBK S.A.

Konsorcjum banków (2): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Holland) N.V., Pekao S.A., BNP Paribas S.A., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, Credit Agricole CIB (dawniej Calyon), DnB Nor Bank ASA, DnB Nord Polska S.A., ING Bank Śląski S.A., KBC Finance Ireland, Kredyt Bank S.A., Nordea Bank AB, PKO BP S.A., The Royal Bank of Scotland plc, Société Générale S.A., Bank Zachodni WBK S.A., Rabobank Polska S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., Sumitomo Mitsui Banking Corporation Europe Ltd.,

Konsorcjum banków (3): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., BNP Paribas S.A.,

Konsorcjum banków (4): Pekao S.A., PKO BP S.A., BNP Paribas S.A., ING Bank Śląski S.A., Rabobank Polska S.A., Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.,

Konsorcjum banków (5): Pekao S.A., PKO BP S.A.,

Konsorcjum banków (6): Nordea Bank Finland Plc. Lithuania Branch, PKO BP S.A.

Konsorcjum banków (7): Pekao S.A., mBank S.A.

Konsorcjum instytucji finansowych (8): Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Millennium S.A., Pekao S.A., Bank Zachodni WBK S.A., PKO BP S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. oraz Société Générale S.A.

* w tym kredyty udzielone przez Nordea Bank Polska S.A. (przejęty przez PKO BP S.A.)

** Grupa LOTOS S.A. zgodnie z MSR 32 kompensuje składnik aktywów finansowych (środki zabezpieczone na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Gromadzenie środków na spłatę zobowiązań kredytowych wynika wprost z ustaleń zawartych w dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Programu 10+ oraz z kredytem na refinansowanie i finansowanie zapasów. Spółka jest zobowiązana do zabezpieczenia i utrzymywania środków na spłatę rat kapitałowych i odsetek przypadających do spłaty w okresie do 6 miesięcy. Prezentacja netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej służy odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych.

Kredyty bankowe Jednostki Dominującej

Kredyt na refinansowanie i finansowanie zapasów

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wykorzystanie kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów udzielonego przez Konsorcjum banków (1), w kwocie nominalnej wynosi 1.170,3 mln zł (300 mln USD).

Grupa LOTOS S.A. w ramach kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów zobowiązana jest do utrzymywania wskaźnika określonego jako Tangible Consolidated Net Worth (TCNW) na poziomie nie niższym niż zapisany w umowie kredytowej. Dodatkowo Spółka w ramach ww. umowy kredytowej zobowiązana jest do utrzymywania wartości wskaźnika finansowego określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio na poziomie nie wyższym niż określony umową kredytową. Jednostka Dominująca na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku spełniała opisane powyżej wytyczne.

Zmiany w umowie kredytowej na refinansowanie i finansowanie zapasów

W dniu 18 listopada 2015 roku Grupa LOTOS S.A. oraz Konsorcjum banków (1) podpisały umowę zmieniającą do umowy na finansowanie i refinansowanie zapasów, zawartej dnia 10 października 2012 roku, skutkującą przedłużeniem o 12 miesięcy (tzn. do dnia 20 grudnia 2016 roku) kredytu odnawialnego na łączną kwotę 400 mln USD (1.268 mln zł wg kursu średniego NBP na dzień zawarcia umowy tj. 10 października 2012 roku). Pozostałe warunki umowy, w tym również zapisy dotyczące kar nie uległy zmianie i nie odbiegają od powszechnie stosowanych dla tego typu umów.

Kredyty inwestycyjne

Na dzień 31 grudnia 2015 roku kredyty inwestycyjne, udzielone przez Konsorcja banków (2) i (3), wykorzystane były w kwocie nominalnej 4.074,8 mln zł (1.044,5 mln USD). Na dzień 31 grudnia 2014 roku była to kwota 4.102,6 mln zł (1.169,8 mln USD).

W związku z finansowaniem bankowym inwestycji „Programu 10+”, Grupa LOTOS S.A. zobowiązana została do utrzymywania określonego jako Tangible Consolidated Net Worth (TCNW) wskaźnika (kowenantu) na poziomie nie niższym niż zapisany w zawartych na realizację tych inwestycji umowach kredytowych. Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku wymóg ten był przez Spółkę spełniony.

Kredyty obrotowe

Kredyt na finansowanie kapitału obrotowego został udzielony Grupie LOTOS S.A. przez Konsorcjum banków (4), w formie kredytów w rachunkach bieżących i jest wykorzystywany przez Spółkę w miarę bieżącego zapotrzebowania na kapitał obrotowy.

Jednostka Dominująca ma ponadto możliwość korzystania z kredytów obrotowych w łącznej kwocie 400 mln zł w ramach umów zawartych z bankami PKO BP S.A. (umowa z dnia 26 czerwca 2009 roku, z późniejszymi zmianami - na łączną kwotę 300 mln zł) oraz Pekao S.A. (umowa z dnia 16 maja 2012 roku, z późniejszymi zmianami - na łączną kwotę 100 mln zł). Na dzień 31 grudnia 2015 roku ani na dzień 31 grudnia 2014 roku Spółka nie wykazywała zobowiązań z tytułu ww. umów.

Umowa na finansowanie Projektu EFRA

W dniu 30 czerwca 2015 roku spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. i konsorcjum instytucji finansowych (Konsorcjum instytucji finansowych (8)), w którego skład weszły:

- Bank Gospodarstwa Krajowego,
- Bank Pekao S.A.,
- Bank Millennium S.A.,
- Bank Zachodni WBK S.A.,
- Bank PKO BP S.A.,
- Bank Société Générale S.A.,
- Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A.,
- Powszechny Zakład Ubezpieczeń na życie S.A.

podpisały umow  kredytową (wraz z umowami towarzyszącymi), której celem jest uzupełnienie srodków niezbędnych do sfinansowania realizacji Projektu EFRA. Umowa przewiduje udzielenie dwóch kredytów:

- inwestycyjnego – w wysokości do 432 mln USD (1.626 mln zł wg srodkowego kursu NBP na dzień 30 czerwca 2015 roku), którego termin spłaty przypada na dzień 21 grudnia 2024 roku,
- obrotowego – w wysokości do 300 mln zł, którego wypłata nastąpi w dwóch transzach:
  - do 100 mln zł, z terminem spłaty do 30 czerwca 2020 roku,
  - do 200 mln zł, z terminem spłaty do 21 grudnia 2024 roku.

Oprocentowanie kredytu inwestycyjnego oparte jest o stawk  3M lub 6M LIBOR, w zależności od przyjętego okresu odsetkowego, a kredytu obrotowego o stawk  1M WIBOR.

Podstawowymi zabezpieczeniami kredytów są m.in. hipoteka kaucyjna na prawach spółki do nieruchomości, zastawy rejestrowe na zbiorze wszystkich rzeczy i praw (w tym na nowych instalacjach oraz zapasach) nale cych do spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o., zastaw rejestrowy i finansowy na rachunkach bankowych spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o., cesja praw z umów projektowych, ubezpieczeniowych i kontraktów handlowych, pe nnomocnictwo do rachunków bankowych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

Ponadto zabezpieczeniem powyższej umowy kredytowej jest również zastaw rejestrowy i finansowy na udzia ch Grupy LOTOS S.A. w spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o., oświadczenie Grupy LOTOS S.A. o poddaniu się egzekucji oraz cesja praw przysługujących obydwu stronom z tytułu umowy pożyczki zawartej w dniu 30 czerwca 2015 roku pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a sp łk  LOTOS Asphalt Sp. z o.o., w tym także z tytułu weksla stanowiącego zabezpieczenie pożyczki. Umowa dotyczy pożyczki odnawialnej, warunkowej do kwoty 53 mln USD z terminem spłaty do dnia 17 stycznia 2026 roku. Przeznaczeniem pożyczki jest zapewnienie finansowania Projektu EFRA na wypadek niewypracowania przez sp łk  LOTOS Asphalt Sp. z o.o. srodków w snych w zakladanej wysokości, a także zapewnienie spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o. płynności finansowej.

W dniu 7 września 2015 roku zostały podpisane dokumenty zabezpieczeń stanowiące część warunków zawieszających uruchomienie środków z umowy kredytowej, natomiast w dniu 9 października 2015 roku spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. otrzymała potwierdzenie od agenta kredytu o spełnieniu wszystkich warunków zawieszających uruchomienie środków z umowy kredytowej co umożliwi rozpoczęcie wykorzystywania środków z kredytu. W związku z powyższym aktualne umowy kredytów w rachunku bieżącym, z których korzystała do tej pory spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o., do końca października 2015 roku zostaną rozwiązane, a zadłużenie z ich tytułu spłacone z wykorzystaniem środków kredytu obrotowego pozyskanego w związku z realizacją Projektu EFRA.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytowych wynosiła 110 mln zł w przypadku kredytu obrotowego oraz 21,4 mln zł (5,5 mln USD) dla kredytu inwestycyjnego.

Kredyty bankowe pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

Łączna wartość zobowiązań z tytułu kredytów bankowych pozostałych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 888,2 mln zł (31 grudnia 2014: 940,2 mln. zł). Na kwotę tę składały się głównie zobowiązania spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. oraz spółek GK LOTOS Petrobaltic S.A.: LOTOS Exploration and Production Norge AS, SPV Baltic Sp. z o.o., AB LOTOS Geonafta.

Kredyty bankowe spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS

Na dzień 31 grudnia 2015 roku spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS wykazała 234,2 mln zł (60 mln USD) zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego na finansowanie zakupu aktywów Heimdal, udzielonego przez bank PKO BP S.A. (umowa z dnia 11 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2014 roku zobowiązania z tytułu powyższej umowy wynosiły 281,6 mln zł (80 mln USD).

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS korzysta ponadto z kredytu udzielonego przez PKO BP S.A., przeznaczonego na finansowanie bieżącej działalności operacyjnej i inwestycyjnej. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 175,6 mln zł (45 mln USD), natomiast na dzień 31 grudnia 2014 roku było to 206,8 mln zł (58,8 mln USD).

Kredyt bankowy spółki SPV Baltic Sp. z o.o.

W dniu 31 stycznia 2014 roku spółka SPV Baltic Sp. z o.o. zawarła umowę kredytu inwestycyjnego z Nordea Bank Polska S.A. (obecnie PKO BP S.A.) na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej (umowa z dnia 20 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 83,6 mln zł (31 grudnia 2014: 92,6 mln zł).

Kredyty bankowe spółki AB LOTOS Geonafta

W dniu 29 czerwca 2015 roku spółka AB LOTOS Geonafta (segment wydobywczy, GK LOTOS Petrobaltic S.A.) podpisała z Nordea Bank Litwa (Nordea Bank AB Lithuanian Branch) aneks do umowy kredytowej z dnia 27 września 2012 roku, na mocy którego Nordea Bank Litwa udzielił spółce AB LOTOS Geonafta:

- kredytu długoterminowego w wysokości do 20 mln USD,
- kredytu obrotowego w wysokości 10 mln USD,

w celu refinansowania dotychczasowych kredytów.

Termin spłaty kredytu długoterminowego przypada na dzień 30 czerwca 2019 roku. Termin spłaty kredytu obrotowego to 30 czerwca 2016 roku, automatycznie przedłużany na kolejne okresy roczne, maksymalnie do dnia 30 czerwca 2019 roku. Oprocentowanie kredytu długoterminowego oparte jest o indeks 6M LIBOR, a kredytu obrotowego o indeks 1M LIBOR. Zabezpieczenie kredytów stanowią hipoteka, zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw na rachunkach bankowych, cesja praw z umów sprzedaży ropy, zastaw na udziałach jednostek powiązanych UAB Genciu Nafta i UAB Manifaldas oraz rachunkach bankowych tych spółek.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania AB LOTOS Geonafta z tytułu powyższej umowy wynosiły w sumie 84,5 mln zł (21,8 mln USD).

Kredyty bankowe spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o.

Zobowiązania spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z tytułu kredytów bankowych związane są przede wszystkim z kredytami inwestycyjnymi udzielonymi przez bank PKO BP S.A., Pekao S.A. oraz mBank S.A. na refinansowanie i finansowanie zakupu stacji paliw, w tym z tytułu nowej umowy zawartej w styczniu 2015 roku.

W dniu 26 stycznia 2015 roku spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. i konsorcjum banków Pekao S.A. i mBank S.A. (Konsorcjum banków (7)) podpisały umowę kredytową na łączną kwotę 100 mln zł z przeznaczeniem na refinansowanie nakładów inwestycyjnych poniesionych na budowę stacji paliw. Zabezpieczenie kredytu stanowią hipoteki. Termin spłaty kredytu przypada na dzień 31 marca 2025 roku. Oprocentowanie kredytu oparte jest o indeks 3M WIBOR.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytów inwestycyjnych wynosiła łącznie 241,8 mln zł (31 grudnia 2014: 168,9 mln zł).

Ponadto na dzień 31 grudnia 2015 roku LOTOS Paliwa Sp. z o.o. wykazuje zobowiązania z tytułu kredytów obrotowego w banku Pekao S.A. w wysokości 21,2 mln zł (31 grudnia 2014: 4,1 mln zł).

Wpływy i wydatki z tytułu kredytów bankowych

Wpływy z tytułu zaciągniętych w 2015 roku kredytów bankowych Grupy wynosiły 798,2 mln zł (w 2014 roku: 563 mln zł), natomiast wydatki z tytułu spłaty kredytów wynosiły 1.161,5 mln zł (w 2014 roku: 1.030,4 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio w pozycjach: *Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów* oraz *Wydatki z tytułu spłaty kredytów*.

Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów w 2015 roku dotyczyły:

- kredytów spółki LOTOS Asphalt Sp. o.o. (204,2 mln zł),
- kredytów inwestycyjnych spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. (100 mln zł),
- kredytu inwestycyjnego spółki LOTOS Terminale S.A. (50,9 mln zł),
- kredytów obrotowych Jednostki Dominującej (60,1 mln zł),
- kredytów spółki AB LOTOS Geonafta (338,7 mln zł),
- kredytu obrotowego spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (44,3 mln zł).

Wydatki z tytułu spłaty kredytów w 2015 roku dotyczyły głównie:

- kredytów inwestycyjnych Jednostki Dominującej (460 mln zł),
- kredytów obrotowych Jednostki Dominującej (60,1 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki LOTOS Asphalt Sp. z o.o. (65 mln zł),
- kredytów inwestycyjnych spółki LOTOS Paliwa (27,2 mln zł),
- kredytów spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (167,1 mln zł),
- kredytów spółki AB LOTOS Geonafta (362,2 mln zł),
- kredytu inwestycyjnego spółki SPV Baltic Sp. z o.o. (9,1 mln zł).

W 2015 oraz 2014 roku w Grupie nie wystąpiły sytuacje braku spłaty kredytów.

27.2 Pożyczki

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
WFOŚiGW Gdańsk	8.498	10.150
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	83.648	92.633
Razem	92.146	102.783
<i>w tym:</i>		
część długoterminowa	80.966	92.146
część krótkoterminowa	11.180	10.637

Zabezpieczenie spłaty powyższych pożyczek stanowią:

- zastaw rejestrowy na aktywach,
- zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach,
- cesja praw z polis ubezpieczeniowych,
- cesja praw z umów sprzedaży usług,
- weksle in blanco,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
- poręczenia udzielone przez spółki Grupy.

Oprocentowanie pożyczek oparte jest o 1M WIBOR lub stopę redyskonta weksli.

Na dzień 31 grudnia 2015 efektywna stopa procentowa pożyczek kształtowała się na średnim poziomie około 4,59% (31 grudnia 2014: 4,96%).

Analiza wrażliwości pożyczek na ryzyko związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 32.4.1. Analiza kontraktowych terminów zapadalności pożyczek została przedstawiona w nocie 32.5.

Pożyczki wg terminu wymagalności

31 grudnia 2015 w tysiącach złotych	Pożyczki udzielone Grupie w PLN
2016	11.180
2017	11.997
2018	11.349
2019	11.985
2020	12.659
po 2020	32.976
Razem	92.146

31 grudnia 2014 w tysiącach złotych	Pożyczki udzielone Grupie w PLN
2015	10.637
2016	11.180
2017	11.997
2018	11.349
2019	11.985
po 2019	45.635
Razem	102.783

Pożyczki spółek z GK LOTOS Petrobaltic S.A.

W dniu 31 stycznia 2014 roku spółka SPV Baltic Sp. z o.o. zawarła umowę pożyczki na kwotę do 100 mln zł z Agencją Rozwoju Przemysłu S.A., z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej (umowa z dnia 20 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązania z tytułu tej umowy wynosiły 83,6 mln zł (31 grudnia 2014: 92,6 mln zł).

Pożyczki pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

W dniu 16 czerwca 2014 roku spółka LOTOS Kolej Sp. z o.o. zawarła z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku umowę pożyczki na kwotę 6,9 mln zł, z przeznaczeniem na dofinansowanie modernizacji lokomotyw. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązanie z tytułu tej umowy wynosiło 6,2 mln zł (31 grudnia 2014: 6,9 mln zł). Ponadto spółka korzysta z pożyczki uzyskanej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku (umowa z dnia 21 grudnia 2011 roku), z przeznaczeniem na dofinansowanie modernizacji oczyszczalni cystern. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zobowiązanie z tytułu tej umowy wynosiło 2,3 mln zł (31 grudnia 2014: 3,3 mln zł).

Wpływy i wydatki z tytułu pożyczek

W 2015 roku Grupa nie zaciągała pożyczek (w 2014 roku: 106,9 mln zł), natomiast wydatki z tytułu spłaty pożyczek wyniosły 10,8 mln zł (w 2014 roku: 13 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio w pozycjach: *Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek* oraz *Wydatki z tytułu spłaty pożyczek*.

27.3 Obligacje

Obligacje spółek z GK LOTOS Petrobaltic S.A.

W 2013 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. (segment wydobywczy) dokonała emisji obligacji średnioterminowych (obligacje serii: A, B, C, D, E w łącznej wartości nominalnej 65,9 mln USD) na podstawie umowy zawartej z Bankiem Pekao S.A. w dniu 29 października 2013 roku. W ramach umowy spółka LOTOS Petrobaltic S.A. może dokonać emisji obligacji do równowartości w dolarach amerykańskich kwoty 200 mln zł. Nabywcą wyemitowanych obligacji był Bank Pekao S.A.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość zobowiązań z tytułu wyemitowanych obligacji wynosiła 218,1 mln zł (31 grudnia 2014: 213,5 mln zł).

W związku z niespełnieniem jednego z kowenantów związanych z Umową Programu Emisji Obligacji długoterminowa część zobowiązań z tytułu emisji obligacji w kwocie 179,1 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2015, oraz do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, zobowiązania z tytułu obligacji nie zostały postawione przez bank w stan wymagalności.

Wpływy i wydatki z tytułu obligacji

W 2015 roku dokonano wykupu obligacji serii B o wartości nominalnej 5 mln USD. Wydatki z tego tytułu w wysokości 19,4 mln zł zostały zaprezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej Grupy w pozycji *Wykup obligacji*.

W 2014 roku miał miejsce wykup obligacji serii A o wartości nominalnej 5 mln USD, a zaprezentowane z tego tytułu w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej Grupy w pozycji *Wykup obligacji* wydatki wyniosły 17,4 mln zł.

Obligacje wg terminu wymagalności

31 grudnia 2015 w tysiącach złotych	Obligacje Grupy wyemitowane w USD
2016	218.100
2017	-
2018	-
2019	-
2020	-
po 2020	-
Razem	218.100

31 grudnia 2014 w tysiącach złotych	Obligacje Grupy wyemitowane w USD
2015	17.587
2016	35.045
2017	160.847
2018	-
2019	-
po 2019	-
Razem	213.479

Analiza wrażliwości obligacji na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 32.3.1 oraz 32.4.1, natomiast analiza wymagalności w nocie 32.5.

Obligacje pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

Ponadto od lipca 2010 roku do sierpnia 2015 w Grupie funkcjonował program emisji obligacji krótkoterminowych w spółce LOTOS Asphalt Sp. z o.o. W roku 2015 oraz 2014 spółka LOTOS Asphalt Sp. z o.o. nie dokonywała emisji obligacji w ramach tego programu oraz nie wykazywała zobowiązań z tego tytułu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku.

27.4 Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

w tysiącach złotych	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Nie dłużej niż jeden rok	54.648	35.286	31.542	22.495
Od 1 roku do 5 lat	198.708	109.607	145.431	91.178
Powyżej 5 lat	34.135	18.511	31.055	18.121
Razem	287.491	163.404	208.028	131.794
Minus koszty finansowe	(79.463)	(31.610)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	208.028	131.794	208.028	131.794
<i>w tym:</i>				
część długoterminowa			176.486	109.299
część krótkoterminowa			31.542	22.495

Na podstawie umów leasingu finansowego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu leasingu finansowego na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 32.3.1 oraz 32.4.1, natomiast analiza wymagalności w nocie 32.5.

27.4.1 Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów nieodwoływanego leasingu operacyjnego przedstawiały się następująco:

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Nie dłużej niż jeden rok	109.979	107.960
Od 1 roku do 5 lat	350.794	128.309
Powyżej 5 lat	48.171	12.866
Razem	508.944	249.135

Na podstawie umów leasingu operacyjnego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

28. Pochodne instrumenty finansowe

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa finansowe		
Długoterminowe aktywa finansowe		
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	367	-
Forwardy i spoty walutowe	7.024	-
Swap procentowy (IRS)	992	-
Opcje	314	-
Razem	8.697	-
Krótkoterminowe aktywa finansowe		
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	198.224	-
Forwardy i spoty walutowe	7.058	536
Opcje	49	-
Swap walutowy	3.151	3.894
Razem	208.482	4.430
Razem aktywa finansowe	217.179	4.430
Zobowiązania finansowe		
Długoterminowe zobowiązania finansowe		
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	8.548	9.483
Forwardy i spoty walutowe	6	-
Swap procentowy (IRS)	45.752	53.143
Razem	54.306	62.626
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe		
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)	49.507	19.854
Forwardy i spoty walutowe	903	56.365
Swap procentowy (IRS)	26.511	22.341
Swap walutowy	33.924	37.357
Razem	110.845	135.917
Razem zobowiązania finansowe	165.151	198.543

Pochodne instrumenty finansowe z których korzysta Grupa zawierają Grupa LOTOS S.A. oraz LOTOS Asphalt. Charakterystyka pochodnych instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.24. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 32. Klasyfikacja pochodnych instrumentów finansowych według poziomów hierarchii wartości godziwej została przedstawiona w nocie 31.2.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych została przedstawiona w nocie 32.1.1.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 32.3.1.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 32.4.1.

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych została przedstawiona w nocie 32.5.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe pochodnych instrumentów finansowych (aktywa finansowe) została przedstawiona w nocie 32.6.

29. Świadczenia pracownicze

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Długoterminowe zobowiązania			
Świadczenia po okresie zatrudnienia	29.1	38.459	41.510
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	29.1	143.793	143.941
Razem	29.1	182.252	185.451
Krótkoterminowe zobowiązania			
Świadczenia po okresie zatrudnienia	29.1	4.224	3.681
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	29.1	12.184	11.716
Zobowiązania z tytułu premii, nagród i niewykorzystanych urlopów		78.409	51.520
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń		27.384	17.121
Razem		122.201	84.038
Razem zobowiązania		304.453	269.489

29.1 Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia

Grupa wypłaca pracownikom przechodzącym na emerytury kwoty świadczeń po okresie zatrudnienia zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania. Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. W związku z tym Grupa na podstawie wyceny dokonanej przez profesjonalne firmy aktuarialne lub na podstawie własnych szacunków ujmuje zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia na poziomie wartości bieżących. Kwotę tych zobowiązań oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu sprawozdawczego przedstawiono w poniższej tabeli:

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2015		40.359	155.657	196.016
Przeklasyfikowanie do zobowiązań bezpośrednio związanych z aktywami (lub grupami do zbycia) przeznaczonymi do sprzedaży		1.963	7.125	9.088
Koszty bieżącego zatrudnienia		2.488	12.929	15.417
Koszty dyskonta	29.3; 9.6	1.031	4.027	5.058
Koszty przeszłego zatrudnienia		(1.694)	(6.323)	(8.017)
Wyłacone świadczenia		(2.916)	(12.497)	(15.413)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	29.2	-	(4.941)	(4.941)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	29.2	(712)	-	(712)
31 grudnia 2015		40.519	155.977	196.496
<i>w tym:</i>				
<i>część długoterminowa</i>		36.476	143.793	180.267
<i>część krótkoterminowa</i>		4.043	12.184	16.229
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych ⁽¹⁾		2.164	-	2.164
31 grudnia 2015		42.683	155.977	198.660
<i>w tym:</i>				
<i>część długoterminowa</i>		38.459	143.793	182.252
<i>część krótkoterminowa</i>		4.224	12.184	16.408

w tysiącach złotych	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2014		32.808	130.650	163.458
Koszty bieżącego zatrudnienia		1.206	9.289	10.495
Koszty dyskonta	9.6; 29.2	1.251	5.103	6.354
Koszty przeszłego zatrudnienia		47	362	409
Wyłacone świadczenia		(1.840)	(12.575)	(14.415)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	29.2	-	29.953	29.953
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	29.2	8.850	-	8.850
31 grudnia 2014		42.322	162.782	205.104
<i>w tym:</i>				
<i>część długoterminowa</i>		38.723	150.586	189.309
<i>część krótkoterminowa</i>		3.599	12.196	15.795
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych ⁽¹⁾		4.832	-	4.832
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-
Przeklasyfikowanie do zobowiązań bezpośrednio związanych z aktywami (lub grupami do zbycia) przeznaczonymi do sprzedaży		(1.963)	(7.125)	(9.088)
31 grudnia 2014		45.191	155.657	200.848
<i>w tym:</i>				
<i>część długoterminowa</i>		41.510	143.941	185.451
<i>część krótkoterminowa</i>		3.681	11.716	15.397

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafra, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek zostały zaprezentowane odrębnie w pozycji Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych.

29.2 Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Pozycje ujęte w wyniku:		10.133	51.960
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia:	9.2	5.075	45.606
- koszty bieżącego zatrudnienia		15.417	10.495
- koszty przeszłego zatrudnienia		(8.017)	409
- efekt spółek zagranicznych		2.616	4.749
- (zyski)/straty aktuarialne	29.1	(4.941)	29.953
Koszty dyskonta	9.6; 29.1	5.058	6.354
Pozycje ujęte w innych całkowitych dochodach:		654	8.933
(Zyski)/Straty aktuarialne	29.1	(712)	8.850
Efekt spółek zagranicznych		1.366	83
Całkowite dochody ogółem		10.787	60.893

29.3 Założenia aktuarialne

Główne założenia przyjęte przez aktuarium na dzień bilansowy do wyliczenia kwoty zobowiązania są następujące:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stopa dyskontowa (%)	2,90%	2,70%
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)	2,50%	2,50%
Wskaźnik rotacji pracowników (%)	2,33%	2,43%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w kolejnym roku (%)	0,00%	4,00%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w latach następnych (%)	2,50%	2,50%

- Prawdopodobieństwo odejść pracowników przyjęto na podstawie danych historycznych dotyczących rotacji zatrudnienia w Grupie oraz danych statystycznych dotyczących odejść pracowniczych w branży. Wskaźniki rotacji przyjęte przez aktuarium zostały ustalone w podziale na mężczyzn i kobiety oraz na 9 kategorii wiekowych. Obecnie, wskaźnik rotacji pracowników jest prezentowany w wartości uśrednionej.
- Umieralność i prawdopodobieństwo dożycia przyjęto zgodnie z Tablicami Trwania Życia 2014, publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, przyjmując, że populacja zatrudnionych w Grupie odpowiada średniej dla Polski pod względem umieralności (31 grudnia 2014: Tablicami Trwania Życia 2013).
- Uwzględniono zmiany wynikające ze znowelizowanej Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tzw. ustawy emerytalnej), w szczególności zmiany dotyczące ustalenia wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn, w tym wydłużenia tego wieku emerytalnego w zdefiniowanym horyzoncie czasowym do 67 lat zarówno dla kobiet jak i mężczyzn. Nowelizacja ustawy emerytalnej skutkowałą zmianą zasad funkcjonowania poszczególnych programów świadczeń, co spowodowało powstanie kosztów przeszłego zatrudnienia.
- Przyjęto normalny tryb przechodzenia pracowników na emeryturę według szczegółowych zasad zawartych w ustawie emerytalnej, z wyjątkiem tych zatrudnionych, którzy wg informacji dostarczonych przez spółkę spełniają warunki wymagane do przejścia na wcześniejszą emeryturę.
- Na podstawie danych historycznych, przyjęto że statystycznie 60% odpraw pośmiertnych wypłacanych jest w wysokości połowy pełnej kwoty.
- Do dyskontowania przyszłych wypłat świadczeń przyjęto stopę dyskontową w wysokości 2,9%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym (31 grudnia 2014: 2,7%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym).

29.4 Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

Koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy oraz odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji w 2015 roku wynosiły łącznie 6.939 tys. zł (w 2014 roku: 3.363 tys. zł).

Wartość rezerw na koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy w 2015 roku wynosiła łącznie 125 tys. zł (w 2014 roku: 69 tys. zł).

29.5 Analiza wrażliwości

Poniższa tabela przedstawia wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń oraz stopy dyskonta finansowego:

Saldo początkowe zobowiązania

w tysiącach złotych						
Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	143.252	36.185	8.765	8.294	196.496
bazowa + 1%	bazowa	156.497	40.800	9.687	9.890	216.874
bazowa - 1%	bazowa	131.832	32.340	7.968	7.048	179.188
bazowa	bazowa + 0,5%	136.694	34.038	8.319	7.613	186.664
bazowa	bazowa - 0,5%	150.371	38.563	9.250	9.071	207.255

Poniższe tabele przedstawiają wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń i składek na opiekę medyczną oraz stopy dyskonta finansowego.

Prognozowane na rok 2016 koszty bieżącego zatrudnienia

w tysiącach złotych						
Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	11.267	2.071	689	327	14.354
bazowa + 1%	bazowa	12.660	2.471	787	439	16.357
bazowa - 1%	bazowa	10.092	1.751	606	247	12.696
bazowa	bazowa + 0,5%	10.647	1.902	646	285	13.480
bazowa	bazowa - 0,5%	11.946	2.262	736	378	15.322

Prognozowane na rok 2016 koszty dyskonta

w tysiącach złotych						
Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	3.824	933	238	233	5.228
bazowa + 1%	bazowa	4.208	1.066	265	279	5.818
bazowa - 1%	bazowa	3.493	821	215	196	4.725
bazowa	bazowa + 0,5%	4.260	1.020	264	250	5.794
bazowa	bazowa - 0,5%	3.336	829	209	211	4.585

Łącznie prognozowane na rok 2016 koszty bieżącego zatrudnienia i koszty dyskonta

w tysiącach złotych						
Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem ⁽¹⁾
bazowa	bazowa	15.091	3.004	927	560	19.582
bazowa + 1%	bazowa	16.868	3.537	1.052	718	22.175
bazowa - 1%	bazowa	13.585	2.572	821	443	17.421
bazowa	bazowa + 0,5%	14.907	2.922	910	535	19.274
bazowa	bazowa - 0,5%	15.282	3.091	945	589	19.907

⁽¹⁾ Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafte, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek nie zostały uwzględnione w powyższej analizie.

30. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania finansowe			
Długoterminowe zobowiązania finansowe			
Pozostałe zobowiązania finansowe:	31.1	8.906	5.549
<i>Zobowiązania inwestycyjne</i>		8.070	4.539
<i>Pozostałe</i>		836	1.010
Razem		8.906	5.549
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe			
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	31.1	1.232.510	1.692.839
Pozostałe zobowiązania finansowe:	31.1	172.825	191.295
<i>Zobowiązania inwestycyjne</i>		110.710	120.498
<i>Zobowiązania wobec ubezpieczycieli</i>		1.432	19.244
<i>Rozliczenia w ramach działalności prowadzonej na złożach norweskich ⁽¹⁾</i>		43.792	39.668
<i>Pozostałe</i>		16.891	11.885
Razem		1.405.335	1.884.134
Razem zobowiązania finansowe		1.414.241	1.889.683
Zobowiązania niefinansowe			
Długoterminowe zobowiązania niefinansowe			
Rezerwy	30.1	1.269.053	638.209
Dotacje		11.157	12.263
Pozostałe		3.455	1.542
Razem		1.283.665	652.014
Krótkoterminowe zobowiązania niefinansowe			
Rezerwy	30.1	143.291	140.219
Zobowiązania budżetowe inne niż podatek dochodowy ⁽²⁾		1.003.389	723.762
Dotacje		23.924	29.655
Zaliczki na dostawy		3.925	1.553
Zobowiązania z tytułu programu lojalnościowego NAVIGATOR		12.655	13.367
Pozostałe		43.736	37.459
Razem		1.230.920	946.015
Razem zobowiązania niefinansowe		2.514.585	1.598.029
Razem		3.928.826	3.487.712
<i>w tym:</i>			
<i>część długoterminowa</i>		1.292.571	657.563
<i>część krótkoterminowa:</i>		2.636.255	2.830.149
<i>- z tytułu dostaw i usług</i>		1.232.510	1.692.839
<i>- pozostałe</i>		1.403.745	1.137.310

⁽¹⁾ Zobowiązania spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrobaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich

⁽²⁾ W tym 604.528 tys. zł zobowiązań z tytułu akcyzy i opłaty paliwowej (31 grudnia 2014: 586.199 tys. zł).

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług są nieoprocentowane i zazwyczaj rozliczane w terminach w przedziale 7 - 60 dni. Pozostałe zobowiązania są nieoprocentowane, ze średnim 1 miesięcznym terminem płatności. Kwota wynikająca z różnicy pomiędzy zobowiązaniami a należnościami z tytułu podatku od towarów i usług jest płacona właściwym władzom podatkowym w okresach miesięcznych. Zobowiązania z tytułu odsetek są zazwyczaj rozliczane w okresach 1 miesięcznych w ciągu całego roku obrotowego.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 32.3.1.

Analiza wymagalności zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań została przedstawiona w nocie 32.5.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

30.1 Rezerwy

w tysiącach złotych	Nota	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji				Razem	Pozostałe rezerwy	Razem
		Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe			
		Polska	Norwegia	Litwa				
1 stycznia 2015		183.579	497.194	14.302	30.504	725.579	52.849	778.428
Utworzenie		-	610.121 ⁽¹⁾	361	512	610.994	150.353 ⁽³⁾	761.347
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		5.574	17.253	(1.245)	(2.319)	19.263	4.794	24.057
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	4.965	15.943	720	64	21.692	510	22.202
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		469	-	-	-	469	-	469
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(59.326)	(5)	-	(59.331)	(8.587)	(67.918)
Wykorzystanie		-	(94.746) ⁽²⁾	-	(480)	(95.226)	(2.008)	(97.234)
Rozwiązanie		(2.750)	-	-	(2.511)	(5.261)	(3.746)	(9.007)
31 grudnia 2015		191.837	986.439	14.133	25.770	1.218.179	194.165	1.412.344
w tym:								
część długoterminowa		191.837	882.753	14.133	24.142	1.112.865	156.188	1.269.053
część krótkoterminowa		-	103.686	-	1.628	105.314	37.977	143.291

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B-8 oraz fundusz likwidacji zakładu górniczego tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME (w tym rezerwa na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU) oraz kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal oraz Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

⁽¹⁾ Utworzenie rezerwy na likwidację w związku z nabycie pakietu aktywów Sleipner (patrz nota 13.1.3).

⁽²⁾ Wartość dotyczy głównie wykorzystania rezerw na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU oraz demontażu aktywów trwałych na złożu YME w kwocie 62.043 tys. zł. Rezerwa została utworzona w związku z porozumieniem pomiędzy operatorem złoża YME - spółką Talisman i właścicielem platformy wydobywczej - spółką SBM zawartym w marcu 2013 roku (patrz także nota 35 oraz 13.1.2).

⁽³⁾ W tym kwota 133.157 tys. zł (285.500 tys. NOK) dotycząca rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner (patrz nota 13.1.3).

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji					Razem	Pozostałe rezerwy	Razem
		Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe				
		Polska	Norwegia	Litwa					
1 stycznia 2014 (dane przekształcone)		216.666	562.268	13.026	36.128	828.088	27.534	855.622	
Utworzenie		642	-	1.074	685	2.401	29.898 ⁽⁴⁾	32.299	
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		(36.396) ⁽¹⁾	61.198 ⁽²⁾	(844)	(762)	23.196	-	23.196	
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	2.008	17.043	669	274	19.994	432	20.426	
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		659	-	-	-	659	-	659	
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(22.482)	377	-	(22.105)	(1.396)	(23.501)	
Wykorzystanie		-	(120.833) ⁽³⁾	-	(1.257)	(122.090)	(2.752)	(124.842)	
Rozwiązanie		-	-	-	(4.564)	(4.564)	(867)	(5.431)	
31 grudnia 2014		183.579	497.194	14.302	30.504	725.579	52.849	778.428	
w tym:									
część długoterminowa		183.579	384.153	14.302	27.403	609.437	28.772	638.209	
część krótkoterminowa		-	113.041	-	3.101	116.142	24.077	140.219	

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B-8.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME (w tym rezerwa na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU) oraz kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LPTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa dokonała analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej na Morzu Bałtyckim na obszarze górniczym B-3 w związku z otrzymanym w 2014 roku przedłużeniem koncesji wydobywczej B-3 z roku 2016 do roku 2026. W wyniku tej analizy stwierdzono, że niezbędne koszty, które Grupa poniesie przy likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej na tym obszarze, spadły w stosunku do przewidywanych w roku poprzednim o kwotę 36.396 tys. zł.

⁽²⁾ W tym efekt dokonanej przez Grupę aktualizacji szacunku rezerwy na przyszłe koszty likwidacji morskiej kopalni ropy naftowej na złożu YME, który skutkował zwiększeniem wartości aktywa likwidacyjnego i jego jednorazowym odpisem w ciężar kosztów operacyjnych skonsolidowanego sprawozdania z całkowitych dochodów w kwocie 27.743 tys. zł (patrz nota 13.1 oraz 13.1.4).

⁽³⁾ Wartość dotyczy głównie wykorzystania rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU oraz demontażu aktywów trwałych na złożu YME w kwocie 98.611 tys. zł. Rezerwa została utworzona w związku z porozumieniem pomiędzy operatorem złoża YME - spółką Talisman i właścicielem platformy wydobywczej - spółką SBM zawartym w marcu 2013 roku (patrz także nota 35 oraz 13.1.2).

⁽⁴⁾ W tym kwota 21.901 tys. zł aktualizacji wartości rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Heimdal.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego - Norwegia

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni ropy naftowej na złożu YME

Na dzień 31 grudnia 2015 roku rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni na złożu YME zaprezentowana została w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 141.407 tys. zł (319.132 tys. NOK) i odzwierciedla dokonany na podstawie najlepszej wiedzy Grupy aktualny szacunek przyszłych kosztów usunięcia związanej z YME infrastruktury oraz kosztów na rekultywację terenu z tym związanych, przy założeniu likwidacji inwestycji w roku 2031. Na dzień 31 grudnia 2014 roku wartość rezerwy wynosiła 146.816 tys. zł (310.065 tys. NOK).

W ocenie Zarządu Spółki, wartość wykazanej w niniejszym sprawozdaniu finansowym rezerwy na likwidację infrastruktury związanej ze złożem YME i kosztów rekultywacji terenu po likwidacji kopalni, odzwierciedla niezbędny poziom zaangażowania spółki LOTOS E&P Norge AS w fazie ewentualnej realizacji scenariusza wcześniejszej pełnej likwidacji infrastruktury. Jest to konsekwencja realizowanej aktualnie fazy opracowywania planu likwidacji infrastruktury związanej ze złożem YME, przyjętej przez Konsorcjum głosami większości konsorcjantów i odzwierciedlonej w zatwierdzonym na 2016 rok budżecie projektu, uwzględniając jednocześnie obniżenie szacunku kosztów likwidacji w związku z rynkowym obniżeniem kosztów usług serwisowych dla tego typu prac.

Rezerwa związana z usunięciem wadliwej platformy MOPU ze złoża YME

Jak przedstawiono w nocie 35.1, w marcu 2013 roku operator złoża YME - spółka Talisman Energy Norge AS („Talisman”, „Operator”) i dostawca platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”) przeznaczonych do eksploatacji złoża YME - spółka Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie usunięcia wadliwej i ewakuowanej od połowy lipca 2012 roku platformy ze złoża YME oraz zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych pomiędzy stronami umów i porozumień w związku z realizacją projektu YME. W wyniku porozumienia Grupa ujęła rezerwę na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME w wysokości 281.859 tys. zł (526.151 tys. NOK). W kolejnych latach rezerwa była sukcesywnie wykorzystywana. W trakcie roku 2015 dokonano aktualizacji wartości rezerwy w związku z doszacowaniem przyszłych kosztów jej usunięcia o kwotę 10.287 tys. zł (22.057 tys. NOK), patrz nota 9.4. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 39.087 tys. zł (88.213 tys. NOK). W roku 2015 Grupa wykorzystwała rezerwę w kwocie 62.043 tys. zł (133.024 tys. NOK).

Prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2015 roku kwota rezerwy, związana z usunięciem wadliwej platformy ze złoża została ustalona przy uwzględnieniu następujących założeń:

- Platforma MOPU zostanie usunięta ze złoża YME nie później niż w 2016 roku,
- Kwota rezerwy pokrywa całość zatwierdzonego przez partnerów licencji YME pozostałego do wykorzystania na dzień 31 grudnia 2015 roku budżetu na usunięcie platformy MOPU ze złoża.

Informacje na temat projektu YME i szczegóły dotyczące rezerwy na likwidację pozostałej infrastruktury podwodnej związanej ze złożem YME zostały przedstawione także w nocie 13.1.2.

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Heimdal

W związku z akwizycją w 2013 roku pakietu aktywów Heimdal na Norweskim Szelfie Kontynentalnym utworzona została rezerwa na przyszłe koszty likwidacji nabytych aktywów wydobywczych w wysokości 265.709 tys. zł (496.004 tys. NOK). Planowany termin likwidacji aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Heimdal i rekultywacji terenu przypada na lata 2016 - 2035. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 230.767 tys. zł (520.802 tys. NOK). Na dzień 31 grudnia 2014 roku wartość rezerwy wynosiła 256.066 tys. zł (540.794 tys. NOK).

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Sleipner

W związku z akwizycją w 2015 roku pakietu aktywów Sleipner na Norweskim Szelfie Kontynentalnym utworzona została rezerwa na przyszłe koszty likwidacji nabytych aktywów wydobywczych w wysokości 605.423 tys. zł (1.298.076 tys. NOK, patrz nota 13.1.3). Planowany termin likwidacji nowo nabytych aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Sleipner i rekultywacji terenu przypada na lata 2016 - 2033. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 575.178 tys. zł.

Pozostałe rezerwy

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa ujęła rezerwę na zobowiązanie z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Heimdal w kwocie 29.379 tys. zł (66.303 tys. NOK). Na dzień 31 grudnia 2014 roku wartość rezerwy wynosiła 26.010 tys. zł (54.932 tys. NOK).

W roku 2015 została również utworzona rezerwa na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość rezerwy wynosiła 126.506 tys. zł (285.500 tys. NOK).

Ponadto na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa wykazywała rezerwę dotyczącą postępowania sądowego z powództwa WANDEKO, którego stroną jest spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. w kwocie 15.318 tys. zł (szerzej opisano w nocie 35.1).

30.2 Dotacje

w tysiącach złotych	Nota	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Stan na początek okresu		41.918	42.569
Dotacje otrzymane w okresie		516	1.238
Dotacje rozliczone w czasie	9.3	(7.353)	(1.889)
Stan na koniec okresu		35.081	41.918
<i>w tym:</i>			
część długoterminowa		11.157	12.263
część krótkoterminowa		23.924	29.655

Dotacje dotyczą głównie nieodpłatnie otrzymanych licencji oraz dotacji z EkoFunduszu na wykorzystanie gazu odpadowego z morskiej kopalni ropy naftowej do celów grzewczych.

Ponadto Grupa korzysta z pomocy rządowej w rozumieniu MSR 20 „Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej”.

W okresie do 30 kwietnia 2011 roku Grupa była beneficjentem ulgi z tytułu produkcji biokomponentów, która wynikała z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 roku, Nr 74, poz. 397 t.j.) - art. 19a. Pomoc publiczna wynikająca z przytoczonych przepisów została zatwierdzona decyzją Komisji Europejskiej nr N 57/08 z 18 września 2009 roku w sprawie zezwolenia na pomoc operacyjną państwa w zakresie biopaliw. Ulga umożliwiała producentom biopaliw odliczanie od należnego podatku dochodowego kwoty stanowiącej maksymalnie 19% nadwyżki wartości wytworzonych biopaliw nad wartością wytworzonych paliw ciekłych o tej samej wartości kalorycznej, obliczonych według cen średnich. Zgoda Komisji Europejskiej na stosowanie ulgi wygasła 30 kwietnia 2011 roku. Nierozliczona kwota ulgi była rozliczana w bieżących zaliczkach na podatek dochodowy od osób prawnych.

Grupa korzystała z ulgi na nabycie nowych technologii, która wynika z Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011 roku, Nr 74, poz. 397 t.j.) - art. 18b. Ulga umożliwiała odliczenie od podstawy opodatkowania kwoty nie przekraczającej 50% wydatków poniesionych i została rozliczona z końcem 2014 roku.

31. Instrumenty finansowe

31.1 Wartość bilansowa

31 grudnia 2015	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne (1) do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
w tysiącach złotych						
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	28; 31.2	217.179	-	-	-	217.179
Należności z tytułu dostaw i usług	18	-	1.550.900	-	-	1.550.900
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	-	859.699	-	-	859.699
Pozostałe aktywa finansowe	18	-	808.705	9.752	-	818.457
Razem		217.179	3.219.304	9.752	-	3.446.235
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27	-	-	-	6.999.308	6.999.308
Pochodne instrumenty finansowe	28; 31.2	165.151	-	-	-	165.151
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	30	-	-	-	1.232.510	1.232.510
Pozostałe zobowiązania finansowe	30	-	-	-	181.731	181.731
Razem		165.151	-	-	8.413.549	8.578.700

31 grudnia 2014	Kategorie instrumentów finansowych					Razem
	Nota	Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
w tysiącach złotych						
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	28; 31.2	4.430	-	-	-	4.430
Należności z tytułu dostaw i usług	18	-	1.406.501	-	-	1.406.501
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	-	348.215	-	-	348.215
Pozostałe aktywa finansowe	18	-	1.322.281	9.752	-	1.332.033
Razem		4.430	3.076.997	9.752	-	3.091.179
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27	-	-	-	6.663.668	6.663.668
Pochodne instrumenty finansowe	28; 31.2	198.543	-	-	-	198.543
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	30	-	-	-	1.692.839	1.692.839
Pozostałe zobowiązania finansowe	30	-	-	-	196.844	196.844
Razem		198.543	-	-	8.553.351	8.751.894

(1) Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Grupa posiadała udziały w jednostkach pozostałych wyceniane według kosztu historycznego pomniejszonego o utworzone odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych nie odbiega istotnie od ich wartości księgowej.

31.2 Hierarchia wartości godziwej

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
	Poziom 2	
Aktywa finansowe		
Swap towarowy	198.591	-
Opcje towarowe	363	-
Forwardy i spoty walutowe	14.082	536
Swap procentowy (IRS)	992	-
Swap walutowy	3.151	3.894
Razem	217.179	4.430
Zobowiązania finansowe		
Swap towarowy	58.055	29.337
Forwardy i spoty walutowe	909	56.365
Swap procentowy (IRS)	72.263	75.484
Swap walutowy	33.924	37.357
Razem	165.151	198.543

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

31.3 Pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych

za rok zakończony 31 grudnia 2015	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
w tysiącach złotych						
Klasy instrumentów finansowych						
Należności z tytułu dostaw i usług:			34.410	-	-	34.410
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	2.847	-	-	2.847
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	27.835	-	-	27.835
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	1.801	-	-	1.801
Strata z tytułu utraty wartości	9.3	-	1.927	-	-	1.927
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty:			9.013	-	-	9.013
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	139	-	-	139
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych	9.6	-	8.874	-	-	8.874
Pozostałe aktywa finansowe:			61.576	-	-	61.576
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	16.181	-	-	16.181
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych	9.6	-	75.871	-	-	75.871
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych	9.6	-	(50.053)	-	-	(50.053)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych zablokowanych na rachunkach bankowych	9.6	-	20.435	-	-	20.435
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od pozostałych aktywów finansowych	9.6	-	(858)	-	-	(858)
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):		78.809	-	-	-	78.809
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.5	290.447	-	-	-	290.447
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.5	(211.638)	-	-	-	(211.638)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:		-	-	-	(1.010.013)	(1.010.013)
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(172.205)	(172.205)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(82.448)	(82.448)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów	9.6	-	-	-	(175.425)	(175.425)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	9.6	-	-	-	(108.419)	(108.419)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych	9.6	-	-	-	(123.621)	(123.621)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych	9.6	-	-	-	8.078	8.078
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	23	-	-	-	(355.973)	(355.973)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:		-	-	-	(17.228)	(17.228)
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(236)	(236)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	(16.728)	(16.728)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	-	-	(264)	(264)
Pozostałe zobowiązania finansowe:		-	-	-	(3.880)	(3.880)
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(1.351)	(1.351)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od zobowiązań inwestycyjnych	9.6	-	-	-	(2.529)	(2.529)
Razem		78.809	104.999	-	(1.031.121)	(847.313)

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

za rok zakończony 31 grudnia 2014	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				Razem
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	
w tysiącach złotych						
Klasy instrumentów finansowych						
Należności z tytułu dostaw i usług:						
		-	27.055	-	-	27.055
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	6.349	-	-	6.349
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	32.523	-	-	32.523
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	1.261	-	-	1.261
Strata z tytułu utraty wartości	9.4	-	(13.078)	-	-	(13.078)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty:						
		-	12.813	-	-	12.813
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	1.249	-	-	1.249
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych	9.6	-	11.564	-	-	11.564
Pozostałe aktywa finansowe:						
		-	214.449	-	-	214.449
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	9.360	-	-	9.360
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych	9.6	-	146.336	-	-	146.336
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych	9.6	-	19.808	-	-	19.808
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych zablokowanych na rachunkach bankowych	9.6	-	37.630	-	-	37.630
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od pozostałych aktywów finansowych	9.6	-	1.315	-	-	1.315
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):						
		(197.849)	-	-	-	(197.849)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.6	(191.271)	-	-	-	(191.271)
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.6	(6.578)	-	-	-	(6.578)
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:						
		-	-	-	(1.276.431)	(1.276.431)
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(166.675)	(166.675)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(7.992)	(7.992)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów	9.6	-	-	-	(222.455)	(222.455)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	9.6	-	-	-	(16.530)	(16.530)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych	9.6	-	-	-	(214.620)	(214.620)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od obligacji, w tym od wewnątrzgrupowych	9.6	-	-	-	(63.506)	(63.506)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	23	-	-	-	(584.653)	(584.653)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:						
		-	-	-	(96.993)	(96.993)
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(87)	(87)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	(97.633)	(97.633)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w kosztach finansowych	9.6	-	-	-	727	727
Pozostałe zobowiązania finansowe:						
		-	-	-	(4.916)	(4.916)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od zobowiązań inwestycyjnych	9.6	-	-	-	(4.675)	(4.675)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od pozostałych zobowiązań finansowych	9.6	-	-	-	(241)	(241)
Razem		(197.849)	254.317	-	(1.378.340)	(1.321.872)

32. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Grupa narażona jest na ryzyko finansowe obejmujące przede wszystkim:

- ryzyko rynkowe (ryzyko cen surowców i produktów naftowych, ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych),
- ryzyko płynności,
- ryzyko kredytowe związane z transakcjami finansowymi oraz handlowymi.

Funkcjonujące w strukturach organizacyjnych Jednostki Dominującej Biuro Zarządzania Ryzykiem Finansowym koordynuje oraz sprawuje bieżący nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem finansowym Grupy Kapitałowej.

Ponadto powołany przez Zarząd Komitet Ryzyka Cenowego i Tradingu nadzoruje prace nad opracowaniem polityk i procedur oraz monitoruje realizację strategii Grupy w obszarze swoich kompetencji. W szczególności komitet opiniuje i podejmuje kluczowe inicjatywy z zakresu zarządzania ryzykiem cenowym oraz w działalności tradingowej, przedstawia rekomendacje oraz wnioskuje w zakresie działań wymagających zgody Zarządu.

Dodatkowo, w celu efektywnego zarządzania płynnością, strukturą zadłużenia oraz procesem pozyskiwania finansowania zewnętrznego przez spółki Grupy Kapitałowej LOTOS Zarząd powołał Zespół ds. optymalizacji płynności i koordynacji finansowania.

Podstawowymi celami realizowanymi poprzez zarządzanie ryzykiem finansowym są:

- zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji celów budżetowych i strategicznych,
- ograniczenie zmienności przepływów pieniężnych,
- zapewnienie krótkoterminowej płynności finansowej,
- optymalizacja wartości oczekiwanej przepływów pieniężnych i ryzyka,
- wspieranie procesów operacyjnych, inwestycyjnych i finansowych i budowanie wartości firmy w długim okresie czasu.

W związku z realizacją wymienionych wyżej celów Grupa wdrożyła odpowiednie narzędzia i opracowała szereg dokumentów, zatwierdzonych na odpowiednich szczeblach decyzyjnych, które określają ramy konieczne do efektywnego i bezpiecznego funkcjonowania w obszarze finansowym, w tym:

- metodologię wyznaczania ekspozycji w poszczególnych kategoriach ryzyk,
- horyzont czasowy zabezpieczania danego ryzyka,
- dopuszczone instrumenty finansowe,
- sposób oceny zarządzania ryzykiem finansowym,
- limity w zarządzaniu ryzykiem,
- sposób raportowania,
- limity kredytowe,
- standardy dokumentacyjne i operacyjne,
- rozdział odpowiedzialności w zakresie wykonywania transakcji, analizy i kontroli ryzyka oraz dokumentacji i rozliczania transakcji pomiędzy różne komórki organizacyjne.

Jednostka Dominująca monitoruje oraz raportuje w sposób ciągły wszystkie ryzyka rynkowe będące przedmiotem zarządzania. Jednostka Dominująca używa płynnych instrumentów pochodnych, które jest w stanie wycenić za pomocą stosowanych powszechnie modeli wyceny. Wycena instrumentów pochodnych odbywa się na podstawie danych rynkowych otrzymywanych od wiarygodnych dostawców. Nie jest dopuszczone otwieranie pozycji w ramach ryzyk, które nie wynikają z podstawowej działalności Grupy.

W 2015 roku Jednostka Dominująca kontynuowała wdrożone w 2011 oraz 2012 roku zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu inwestycyjnego 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

32.1 Ryzyko cen surowców i produktów naftowych

Szczególne znaczenie dla Grupy ma zarządzanie ryzykiem cen surowców i produktów naftowych.

Spółka identyfikuje następujące czynniki tego ryzyka:

- zmienność marży rafinerijnej, rozumianej jako różnica pomiędzy płynnymi indeksami referencyjnego koszyka produktów naftowych (np. paliwa lotniczego, benzyn, olejów napędowych, olejów opałowych) a płynnym indeksem referencyjnego surowca (np. ropa Ural),
- zmienność poziomu cen w zakresie ilości zapasów surowców i produktów odbiegających od wymaganego poziomu zapasów obowiązkowych i operacyjnych,
- zmienność dyferencjałów pomiędzy indeksami referencyjnymi a indeksami używanymi w kontraktach handlowych (np. dyferencjał Brent / Ural czyli różnica pomiędzy różnymi gatunkami ropy),
- stosowanie niestandardowych formuł cenowych w kontraktach handlowych.

W dniu 16 lutego 2015 roku Zarząd Jednostki Dominującej zatwierdził „Politykę zarządzania ryzykiem cen surowców i produktów naftowych w Grupie LOTOS S.A.” w ramach której wprowadzono systematykę portfeli transakcyjnych i zdefiniowano ich funkcje biznesowe, opisano sposób rozumienia ryzyka i wyznaczania ekspozycji w zakresie portfeli, dopuszczone instrumenty finansowe wraz z ograniczeniami w ich wykorzystywaniu, standardy zawierania transakcji, wytyczne w zakresie kalkulacji wyników na zarządzaniu ryzykiem oraz sposób wyznaczania stosownych limitów. W zakresie objętym niniejszą polityką, Zarząd Grupy LOTOS S.A. ceduje limity transakcyjne na niższe szczeble decyzyjne.

Na bazie zatwierdzonej polityki Spółka utrzymała możliwość oferowania swoim odbiorcom zakupu produktów naftowych po cenach stałych. Zrealizowane w 2015 roku transakcje dotyczyły komponentów asfaltowych i w celu zachowania pierwotnego profilu ryzyka cenowego Grupa zawierała swapy oraz opcje towarowe.

W ramach zatwierdzonej polityki w celu wykorzystania struktury contango na rynku terminowym i zwiększenia marży Grupa zawarła swapy towarowe na indeks Brent (Dtd) z jednoczesnym zakupem i odłożeniem na zapasy dodatkowych ilości ropy.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa (w tys. zł)	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2016 - XI '2017	92.845	22	(58.042)
Swap towarowy	Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA	V '2016 - XI '2017	(2.603)	839	(13)
Swap towarowy	Brent (Dtd)	III - V '2016	(249.931)	197.730	-
			Razem	198.591	(58.055)

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 92.845 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2016 roku do listopada 2017 roku oraz (2.603) tony w oparciu o płynny indeks Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE ARA w okresie od maja 2016 roku do listopada 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych. Transakcje swap na łączną ilość (249.931) ton w oparciu o indeks Brent (Dtd) w okresie od marca do maja 2016 roku były związane z wykorzystaniem struktury contango.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa (w tys. zł)	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	IV '2015 - IX '2017	41.690	-	(29.338)
			Razem	-	(29.338)

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 41.690 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od kwietnia 2015 roku do września 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku otwarte opcje towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wartość godziwa (w tys. zł)	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Opcje towarowe	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2016 – X '2017	27.105	363	-
			Razem	363	-

Wymienione wyżej transakcje opcyjne na łączną ilość 27.105 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2016 roku do października 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

Zarząd Spółki zwraca uwagę, że znaczenie zarządzania ryzykiem cenowym i obszar działań tradingowych w Grupie stale wzrasta. W związku z potrzebą zarządzania nowymi procesami i usprawnienia bieżącego działania w tym obszarze oraz dla podniesienia bezpieczeństwa operacyjnego Grupa w 2014 roku przekazała do użytkowania nowy system informatyczny klasy ETRM (ang. „Energy Trading and Risk Management”).

32.1.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku transakcji finansowych narażonych na ryzyko zmiany cen surowców i produktów naftowych przy założeniu zmiany cen +/- wartość rocznej zmienności implikowanej indeksu bazowego przedstawiała się następująco:

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Wartość	Zmiana procentowa*		Wartość	Zmiana procentowa**	
w tysiącach złotych	bilansowa	+zm. implikowana	-zm. implikowana	bilansowa	+34,22%	-34,22%
Aktywa finansowe ⁽¹⁾	198.954	(93.473)	95.080	-	-	-
Zobowiązania finansowe ⁽¹⁾	(58.055)	27.125	(27.131)	(29.338)	15.325	(15.325)
Razem	140.899	(66.348)	67.949	(29.338)	15.325	(15.325)

⁽¹⁾ Swapy oraz opcje towarowe łącznie.

*Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku do kalkulacji powyższych odchyżeń cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2015 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives. W przypadku indeksu 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam była to zmiana +/- 43.48%, dla Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA +/- 32.9%, zaś dla Brent (Dtd) +/- 35.65%.

**Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2014 roku do kalkulacji powyższych odchyżeń cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2014 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives.

Zbadano wpływ zmian cen indeksów bazowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut.

32.2 Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Zarządzanie ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla w Jednostce Dominującej odbywa się w sposób ciągły zgodnie z założeniami strategii zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) zatwierdzonej przez Zarząd Grupy LOTOS S.A. Grupa podejmuje decyzje co do sposobu zbilansowania przyszłych niedoborów lub nadwyżek uprawnień do emisji CO₂ w zależności od sytuacji rynkowej i w ramach ustalonych limitów. W ramach zatwierdzonej strategii i posiadanych limitów Jednostka Dominująca zawiera transakcje finansowe na jednostki:

- EUA - (ang. „Emission Unit Allowance”) oznacza uprawnienie do emisji jednej tony CO₂,
- CER - (ang. „Certified Emission Reduction Unit”) oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO₂ (tCO₂e). Certyfikat redukcji emisji uzyskiwany jest w związku z realizacją inwestycji w krajach rozwijających się, gdzie nie określono limitów emisji CO₂,
- ERU - (ang. „Emission Reduction Unit”) oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO₂ (tCO₂e). Jest to poświadczona jednostka emisji uzyskiwana w związku z realizacją inwestycji w krajach o niższych kosztach redukcji CO₂.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku szacowany niedobór uprawnień w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 1.095.003 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.715.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 619.997 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

Na dzień 31 grudnia 2014 roku szacowany niedobór uprawnień w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 573.770 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.149.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 575.230 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru nieodpłatnych uprawnień przyznawanych w ramach KPRU.

W razie konieczności, Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na zakup uprawnień do emisji CO₂ poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji CO₂. Wycena transakcji planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich transakcji w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO₂, pozabilansowo.

Otwarte na dzień 31 grudnia 2014 roku transakcje futures EUA, które Grupa uznała za prawdopodobne do rozliczenia poprzez ich fizyczną dostawę na potrzeby własne nie zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym na dzień kończący okres sprawozdawczy, a ich wartość godziwą ujęto wyłącznie pozabilansowo.

Ponadto w 2014 roku Grupa dokonała transakcji zamiany posiadanych na koncie uprawnień ERU w ilości 29 000 ton na jednostki EUA, co było uzasadnione poziomem spreadu między tymi uprawnieniami.

Poniżej zaprezentowano informacje na temat pozycji transakcyjnej na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Faza	Wartość godziwa (w tys. zł)*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2016 - XII '2019	1.715.000	III faza	5.857	(191)
			Razem	5.857	(191)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w okresie	Faza	Wartość godziwa (w tys. zł)*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2015 - XII '2018	1.149.000	III faza	6.062	(402)
			Razem	6.062	(402)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

Informacje na temat uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) zaprezentowano w nocie 34.

32.2.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku Grupa posiadała kontrakty futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂).

Grupa nie przeprowadza analizy wrażliwości dla wartości godziwej kontraktów futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, które posiada na dzień kończący okres sprawozdawczy, jeśli zamierza dokonać rozliczenia tych transakcji poprzez fizyczną dostawę na potrzeby własne pokrycia niedoborów w ramach systemu ograniczania emisji. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wrażliwości posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku instrumentów futures EUA.

32.3 Ryzyko walutowe

W ramach prowadzonej działalności Grupa narażona jest na zmiany kursów walutowych z tytułu:

- handlu surowcami i produktami naftowymi oraz innymi towarami,
- przepływów inwestycyjnych,
- przepływów finansowych w tym lokat i kredytów,
- wyceny instrumentów pochodnych,

indeksowanych do lub denominowanych w walucie innej niż waluta funkcjonalna.

Od dnia 20 sierpnia 2015 roku zarządzanie ryzykiem walutowym w Spółce odbywa się zgodnie z założeniami zawartymi w „Polityce zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS S.A.”. W ramach nowej polityki ekspozycję stanowią istotne pozycje narażone na ryzyko walutowe, które oddziałują na poziom płynności w horyzoncie zarządzania zgodnie z planowanymi terminami płatności. Centralną miarą ryzyka jest Cash-Flow-at-Risk (CFaR), która obliczana jest na bazie metodologii CorporateMetrics™ zaś podstawowymi limitami jest limit na wielkość CFaR i maksymalny współczynnik zabezpieczenia. Horyzont zarządzania ekspozycją jest związany z cyklem prognozowania budżetu Spółki i w zależności od momentu w roku obejmuje od 3 do 5 kolejnych kwartałów.

Grupa aktywnie zarządza swoją ekspozycją walutową, optymalizując wartość oczekiwaną przepływów pieniężnych i ryzyka w ramach obowiązujących limitów i w zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji rynkowej.

Waluta USD jest używana w kwotowaniach cen rynkowych ropy i produktów naftowych. Z tego też względu uznano, że najwłaściwszą walutą do zaciągania i spłaty długoterminowych kredytów na finansowanie Programu 10+ jest USD, ponieważ efektem takiego działania będzie zmniejszenie strukturalnie długiej pozycji i w konsekwencji strategicznego ryzyka walutowego.

Strukturalnie Grupa posiada długą ekspozycję w USD (zyskuje w przypadku wzrostu kursu USD/PLN) ze względu na to, iż wpływy zależne od kursu USD (głównie z tytułu sprzedaży produktów naftowych) przewyższają odpowiednie wypływy (np. z tytułu zakupu ropy, spłaty kredytu).

W ramach projektu EFRA w Grupie zostały zawarte transakcje walutowe EUR/USD mające na celu zabezpieczenie nakładów inwestycyjnych ponoszonych w EUR w stosunku do USD jako głównej waluty finansowania.

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej (w tys.)	Wartość godziwa (w tys. zł)	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Spot walutowy	Kupno	I ' 2016	USD/PLN	13.000	227	-
Spot walutowy	Kupno	I ' 2016	EUR/PLN	500	-	-
Forward walutowy	Kupno	X '2016 - VI ' 2018	EUR/USD	186.700	8.663	(6)
Forward walutowy	Sprzedaż	I - IX '2016	USD/PLN	(128.000)	5.192	(903)
Swap walutowy	Kupno	II ' 2016	USD/PLN	100.000	2.088	-
Swap walutowy	Sprzedaż	I - VII '2016	USD/PLN	(362.000)	1.063	(33.924)
Razem					17.233	(34.833)

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej (w tys.)	Wartość godziwa (w tys. zł)	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Spot walutowy	Kupno	I ' 2015	USD/PLN	14.000	-	(548)
Spot walutowy	Kupno	I ' 2015	EUR/PLN	3.000	-	(76)
Forward walutowy	Kupno	I - II '2015	USD/PLN	16.000	-	(331)
Forward walutowy	Kupno	II ' 2015	EUR/PLN	5.000	253	-
Forward walutowy	Kupno	III ' 2015	EUR/USD	5.000	-	(1.386)
Forward walutowy	Sprzedaż	I - IX '2015	USD/PLN	(251.000)	-	(53.938)
Forward walutowy	Sprzedaż	II ' 2015	EUR/PLN	(5.000)	11	(86)
Forward walutowy	Sprzedaż	III ' 2015	EUR/USD	(3.500)	272	-
Swap walutowy	Kupno	II ' 2015	USD/PLN	16.000	3.894	-
Swap walutowy	Kupno	IV ' 2015	EUR/USD	5.500	-	(672)
Swap walutowy	Sprzedaż	I - VII '2015	USD/PLN	(207.300)	-	(36.685)
Razem					4.430	(93.722)

32.3.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015		USD	USD przeliczone na PLN	EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
w tysiącach	Nota					
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		61.664	240.553	5.917	25.043	265.596
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		33.184	129.511	16.415	69.957	199.468
Obligacje		71.567	279.191	-	-	279.191
Pozostałe aktywa finansowe:		250.322	976.577	43.791	186.604	1.163.181
<i>Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym</i>		200.776	783.232	-	-	783.232
<i>Lokaty</i>		7.750	30.238	42.934	182.965	213.203
<i>Depozyt zabezpieczający</i>		-	-	745	3.176	3.176
<i>Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME</i>	18	27.808	108.540	-	-	108.540
<i>Pozostałe należności</i>		13.988	54.567	112	463	55.030
Razem		416.737	1.625.832	66.123	281.604	1.907.436
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.601.594	6.268.236	2.257	9.620	6.277.856
Obligacje		127.465	497.410	-	-	497.410
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	16.170	68.907	68.907
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		208.414	813.054	7.855	34.100	847.154
Pozostałe zobowiązania finansowe		6.915	26.368	9.472	40.364	66.732
Razem		1.944.388	7.605.068	35.754	152.991	7.758.059

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2014		USD	USD przeliczone na PLN	EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
w tysiącach	Nota					
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		61.228	214.662	5.076	21.652	236.314
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		8.965	33.745	9.990	42.508	76.253
Obligacje		65.418	229.434	-	-	229.434
Pozostałe aktywa finansowe:		317.964	1.137.610	1.454	6.198	1.143.808
<i>Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym</i>		264.274	926.790	1.410	6.010	932.800
<i>Lokaty</i>		8.962	31.432	-	-	31.432
<i>Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME</i>	18	44.725	179.377	-	-	179.377
<i>Pozostałe należności</i>		3	11	44	188	199
Razem		453.575	1.615.451	16.520	70.358	1.685.809
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.869.172	6.575.835	2.241	9.550	6.585.385
Obligacje		126.359	443.978	-	-	443.978
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	18.764	79.976	79.976
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		375.997	1.318.705	8.750	37.255	1.355.960
Pozostałe zobowiązania finansowe		7.985	28.768	4.701	19.988	48.756
Razem		2.379.513	8.367.286	34.456	146.769	8.514.055

Na potrzeby analizy wrażliwości w zaprezentowanej wyżej strukturze walutowej uwzględniono także wrażliwe na zmiany kursów walut wewnętrzgrupowe transakcje walutowe, które mają wpływ na ryzyko walutowe Grupy w związku z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych” w zakresie ujmowania różnic kursowych z tego tytułu w wyniku netto Grupy.

Poza spotami, forwardami i swapami walutowymi Grupa posiadała także wyrażone w walutach obcych pochodne instrumenty finansowe takie jak: swapy towarowe, opcje towarowe, swapy procentowe, oraz kontrakty futures. Grupa stosuje odpowiednie metody ustalania wartości godziwej dla poszczególnych rodzajów instrumentów pochodnych, które jednocześnie determinują technikę ustalenia wpływu zmiany kursów walut na wartość tych instrumentów (metody wyceny pochodnych instrumentów finansowych szerzej opisano w nocie 7.24). Zamieszczone poniżej tabele z analizą wrażliwości instrumentów finansowych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku prezentują także wpływ zmiany kursów walut na wartość bilansową instrumentów pochodnych.

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2015 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% i EUR/PLN o +/- 6,9% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku			
	+10,675%	+6,9%	-10,675%	-6,9%
w tysiącach złotych	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	(58.908)	54.659	59.510	(54.659)
Należności z tytułu dostaw i usług	25.679	1.728	(25.679)	(1.728)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	13.825	4.827	(13.825)	(4.827)
Obligacje	29.804	-	(29.804)	-
Pozostałe aktywa finansowe:	104.250	12.876	(104.250)	(12.876)
<i>Pożyczki udzielone jednostkom powiązanim</i>	83.610	-	(83.610)	-
<i>Lokaty</i>	3.228	12.625	(3.228)	(12.625)
<i>Depozyty zabezpieczające</i>	-	219	-	(219)
<i>Środki pieniężne zablokowane na rachunkach bankowych</i>	11.587	-	(11.587)	-
<i>Pozostałe należności</i>	5.825	32	(5.825)	(32)
Razem aktywa finansowe	114.650	74.090	(114.048)	(74.090)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	177.753 ⁽¹⁾	664	(177.753) ⁽¹⁾	(664)
Obligacje	53.099	-	(53.099)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	4.755	-	(4.755)
Pochodne instrumenty finansowe	173.924	(305)	(173.918)	305
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	86.794	2.353	(86.794)	(2.353)
Pozostałe zobowiązania finansowe	2.815	2.785	(2.815)	(2.785)
Razem zobowiązania finansowe	494.385	10.252	(494.379)	(10.252)
Razem	(379.735)	63.838	380.331	(63.838)

⁽¹⁾ W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (434.990) 434.990 tys. zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 10,675% wynosiłby 4.968 (4.968) tys. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN, a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2015 roku wynoszącej 10,675% dla kursu USD/PLN i 6,9% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2014 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,142% i EUR/PLN o +/- 7,2% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2014	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku			
	+12,142%	+7,2%	-12,142%	-7,2%
w tysiącach złotych	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	6.099	(307)	(6.099)	307
Należności z tytułu dostaw i usług	26.064	1.559	(26.064)	(1.559)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	4.097	3.061	(4.097)	(3.061)
Obligacje	27.858	-	(27.858)	-
Pozostałe aktywa finansowe:	138.128	447	(138.128)	(447)
<i>Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym</i>	112.531	433	(112.531)	(433)
<i>Lokaty</i>	3.816	-	(3.816)	-
<i>Środki pieniężne zablokowane na rachunkach bankowych</i>	21.780	-	(21.780)	-
<i>Pozostałe należności</i>	1	14	(1)	(14)
Razem aktywa finansowe	202.246	4.760	(202.246)	(4.760)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	307.057 ⁽¹⁾	688	(307.057) ⁽¹⁾	(688)
Obligacje	53.908	-	(53.908)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	5.758	-	(5.758)
Pochodne instrumenty finansowe	185.269	(3.374)	(185.269)	3.374
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	160.117	2.682	(160.117)	(2.682)
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.493	1.439	(3.493)	(1.439)
Razem zobowiązania finansowe	709.844	7.193	(709.844)	(7.193)
Razem	(507.598)	(2.433)	507.598	2.433

⁽¹⁾ W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,142% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (498.143) 498.143 tys. zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,142% wyniósłby 6.762 (6.762) tys. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2014 roku wynoszącej 12,142% dla kursu USD/PLN i 7,2% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2014 roku. Zmiana podejścia w ustalaniu procentowej zmiany kursów walut w 2014 roku podyktowana była zamiarem lepszego odzwierciedlenia zmienności kursów walutowych kwotowanych na rynkach finansowych.

32.4 Ryzyko stopy procentowej

Jednostka Dominująca narażona jest na ryzyko zmienności przepływów pieniężnych z tytułu zmian stóp procentowych wynikające z posiadanych aktywów oraz pasywów dla których przychody oraz koszty odsetkowe są uzależnione od zmiennych stóp procentowych, w szczególności z tytułu kredytów inwestycyjnych w ramach programu 10+ i projektu EFRA oraz kredytu na refinansowanie i finansowanie gdzie wysokość odsetek ustalana jest na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD. Jednostka Dominująca zarządza ryzykiem stopy procentowej w ramach przyznaných limitów przy wykorzystaniu swapów stóp procentowych.

W długim horyzoncie efekt częściowego zabezpieczenia został osiągnięty poprzez wybór stałej stopy dla transzy kredytu inwestycyjnego na finansowanie Programu 10+ (jest to kredyt oznaczony jako Konsorcjum banków (3) patrz nota 27.1).

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w tys. USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe (w tys. zł)	Zobowiązania finansowe (w tys. zł)
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - I '2018	200.000	LIBOR 6M	-	(61.260)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - I '2019	50.000	LIBOR 3M	992	(11.003)
Razem				992	(72.263)

W powyższym zestawieniu transakcje IRS zostały zagregowane według waluty nominalu oraz stopy referencyjnej. W kolumnie „Okres” został podany minimalny termin początku i maksymalny termin końca okresu z zestawu transakcji wchodzących w skład danej grupy.

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w tys. USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe (w tys. zł)	Zobowiązania finansowe (w tys. zł)
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - I '2018	200.000	LIBOR 6M	-	(69.290)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - I '2019	50.000	LIBOR 3M	-	(6.194)
Razem				-	(75.484)

32.4.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Grupy przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 1,14% na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+1,14%	-1,14%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	28	992	(33.397)	36.285
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	859.699	9.801	(9.801)
Pozostałe aktywa finansowe:		677.978	7.728	(7.728)
<i>Fundusz likwidacji zakładu górniczego</i>	18	31.794	362	(362)
<i>Lokaty</i>	18	85.519	975	(975)
<i>Depozyt zabezpieczający</i>	18	3.176	36	(36)
<i>Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA</i>	18	438.329	4.997	(4.997)
<i>Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME</i>	18	108.540	1.237	(1.237)
<i>Środki pieniężne przeznaczone na realizację pozostałych zakontraktowanych zobowiązań inwestycyjnych</i>	18	10.620	121	(121)
Razem		1.538.669	(15.868)	18.756
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	27.1	6.481.034	61.685 ⁽²⁾	(61.685) ⁽¹⁾
Pożyczki	27.2	92.146	1.050	(1.050)
Obligacje	27.3	218.100	2.486	(2.486)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	208.028	2.372	(2.372)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽¹⁾	28	72.263	(25.352)	26.330
Razem		7.071.571	42.241	(41.263)

⁽¹⁾ Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwamy się krzywą stóp procentowych o +/- 1,14% powstaje w momencie obliczania i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 1,14%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 1,14%).

⁽²⁾ Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Spółki przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 0,72% na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2014 w tysiącach złotych	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+0,72%	-0,72%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	348.215	2.507	(2.507)
Pozostałe aktywa finansowe:		241.720	1.741	(1.741)
<i>Fundusz likwidacji zakładu górniczego</i>	18	30.911	223	(223)
<i>Lokaty</i>	18	31.432	226	(226)
<i>Depozyty zabezpieczające</i>	18	-	-	-
<i>Środki pieniężne zablokowane na rachunkach bankowych</i>	18	179.377	1.292	(1.292)
Razem		589.935	4.248	(4.248)
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	27,1	6.215.612	36.963 ⁽¹⁾	(36.963) ⁽¹⁾
Pożyczki	27,2	102.783	740	(740)
Obligacje	27,3	213.479	1.537	(1.537)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27,4	131.794	949	(949)
Pochodne instrumenty finansowe ⁽²⁾	28	75.484	(20.063)	20.681
Razem		6.739.152	20.126	(19.508)

⁽¹⁾Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

⁽²⁾Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwają się krzywą stóp procentowych o +/- 0,72% powstaje w momencie obliczania i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 0,72%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 0,72%).

Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku. Zbadano wpływ zmian stóp procentowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut. W przypadku instrumentów pochodnych posiadanych na dzień 31 grudnia 2015 roku w analizie wrażliwości na ryzyko stopy procentowej Spółka zastosowała przesunięcie krzywej stóp procentowych o roczną zmienność historyczną z dnia 31 grudnia 2015 roku, wyliczoną na podstawie publikowanych przez Reuters danych o historycznej zmienności dla oprocentowania IRS z 6-miesięcznym okresem płatności odsetek i 3-letnim okresem wygaśnięcia. W przypadku instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2014 roku zastosowano hipotetyczną zmianę referencyjnych stóp procentowych (LIBOR 3M, LIBOR 6M). Zmiana podejścia w ustalaniu procentowej zmiany kwotowań stóp procentowych w 2014 roku podyktowana była zamiarem lepszego odzwierciedlenia zmienności stóp procentowych na rynkach finansowych.

32.5 Ryzyko płynności

Proces zarządzania ryzykiem płynności przez Grupę polega na monitorowaniu prognozowanych przepływów pieniężnych oraz portfela aktywów i zobowiązań finansowych, a następnie dopasowywaniu ich zapadalności, analizie kapitału obrotowego i optymalizacji przepływów w ramach Grupy Kapitałowej. Proces ten wymaga ścisłej współpracy z jednostkami funkcjonującymi w różnych obszarach biznesowych w celu bezpiecznej i efektywnej alokacji posiadanej płynności.

Większość krajowych podmiotów zależnych w ramach Grupy Kapitałowej jest uczestnikiem cash-poolingu rzeczywistego. Struktura jest na bieżąco zarządzana przez Jednostkę Dominującą pod kątem optymalizacji płynności i salda odsetek.

Płynność w horyzoncie budżetowym monitorowana jest w przekroju Grupy Kapitałowej na bieżąco w ramach zarządzania ryzykiem finansowym. Płynność w okresie średnio i długoterminowym monitorowana jest w ramach procesu planowania, który wspomaga tworzenie wieloletniej strategii finansowej.

W obszarze ryzyka finansowego obok aktywnego zarządzania ryzykiem rynkowym, Grupa stosuje następujące zasady w zakresie płynności:

- brak depozytów zabezpieczających w handlu instrumentami pochodnymi na rynku pozagieldowym,
- ograniczenie możliwości wcześniejszego rozwiązania transakcji finansowych,
- limity w zakresie mało płynnych kasowych instrumentów finansowych,
- limity kredytowe dla partnerów transakcji finansowych i handlowych,
- zapewnienie odpowiedniej jakości i zróżnicowania dostępnych źródeł finansowania,
- procesy kontroli wewnętrznej oraz efektywność organizacyjna zapewniająca szybkie działanie w warunkach awaryjnych.

Poniżej zaprezentowano informacje o kontraktowych terminach zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Kontraktowe terminy zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku:

31 grudnia 2015		Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
w tysiącach złotych	Nota							
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	27.1	5.899.405	6.993.805	437.891	1.353.819	132.216	2.797.770	2.272.109
Kredyty w rachunku bieżącym	27.1	581.629	581.629	581.629	-	-	-	-
Pożyczki	27.2	92.146	106.994	7.698	7.687	15.586	42.838	33.185
Obligacje	27.3	218.100	218.100	-	218.100	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	208.028	287.491	25.901	28.747	57.162	141.546	34.135
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	30	1.232.510	1.232.510	1.232.494	16	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	30	181.731	181.731	168.498	4.325	6.360	956	1.592
Razem		8.413.549	9.602.260	2.454.111	1.612.694	211.324	2.983.110	2.341.021

Kontraktowe terminy zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku:

31 grudnia 2014		Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
w tysiącach złotych	Nota							
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	27.1	5.700.710	6.470.152	394.908	1.596.229	857.460	1.924.878	1.696.677
Kredyty w rachunku bieżącym	27.1	514.902	514.902	514.902	-	-	-	-
Pożyczki	27.2	102.783	122.641	3.306	12.343	13.782	47.123	46.087
Obligacje	27.3	213.479	213.732	-	17.687	35.072	160.973	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	131.794	163.404	17.500	17.786	35.441	74.166	18.511
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	30	1.692.839	1.692.839	1.692.755	84	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	30	196.844	196.844	183.552	8.754	4.538	-	-
Razem		8.553.351	9.374.514	2.806.923	1.652.883	946.293	2.207.140	1.761.275

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2015		Wartość bilansowa*	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
w tysiącach złotych	Nota							
Swap towarowy	28	140.536	140.559	191.269	(42.405)	(8.305)	-	-
Opcje towarowe		363	363	3	46	314	-	-
Forwardy i spoty walutowe		13.173	13.875	(629)	6.878	6.815	811	-
Swap procentowy (IRS)		(71.271)	(72.032)	(30.911)	3.946	(20.963)	(25.944)	1.840
Swap walutowy		(30.773)	(30.915)	(30.915)	-	-	-	-
Razem		52.028	51.850	128.817	(31.535)	(22.139)	(25.133)	1.840

Analiza wymagalności pochodnych instrumentów finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2014		Wartość bilansowa*	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
w tysiącach złotych	Nota							
Swap towarowy	28	(29.337)	(29.337)	(2.414)	(17.440)	(7.670)	(1.813)	-
Forwardy i spoty walutowe		(55.829)	(52.648)	(43.928)	(8.720)	-	-	-
Swap procentowy (IRS)		(75.484)	(76.610)	(23.975)	1.629	(20.792)	(33.472)	-
Swap walutowy		(33.463)	(31.655)	(27.983)	(3.672)	-	-	-
Razem		(194.113)	(190.250)	(98.300)	(28.203)	(28.462)	(35.285)	-

*Wartość bilansowa (dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych plus ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych) prezentuje wartość godziwą pochodnych instrumentów finansowych ujętych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (z wyłączeniem futures na uprawnienia do emisji CO₂ zakupionych z zamiarem rozliczenia).

32.6 Ryzyko kredytowe

Zarządzanie ryzykiem kredytowym partnerów transakcji finansowych polega na kontroli wiarygodności finansowej obecnych i potencjalnych partnerów tych transakcji oraz na monitorowaniu ekspozycji kredytowej w stosunku do przyznanym limitów. Na ekspozycję kredytową składają się depozyty bankowe oraz wycena instrumentów pochodnych.

Partnerzy transakcji muszą posiadać odpowiedni rating przyznany przez wiodące agencje ratingowe, bądź posiadać gwarancje instytucji spełniających wymóg minimalnego ratingu. Grupa zawiera transakcje finansowe z renomowanymi firmami o dobrej zdolności kredytowej oraz stosuje dywersyfikację instytucji, z którymi współpracuje.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji finansowych Grupy nie przekraczała wartości 839.799 tys. zł (13,95% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2014 roku była to kwota 284.174 tys. zł (4,44% kapitałów własnych Jednostki Dominującej). Grupa prezentuje podział kredytów według instytucji udzielających finansowania w nocie 27.1.

W zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów transakcji handlowych Grupa poddaje wszystkich klientów, którzy wnioskuje o przyznanie limitów kredytowych procedurom weryfikacji ich wiarygodności finansowej i w zależności od jej oceny przyznawane są odpowiednie limity. Jednostka Dominująca określa wytyczne w zakresie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów handlowych w celu utrzymywania odpowiednich standardów w zakresie analizy kredytowej oraz bezpieczeństwa operacyjnego procesu w przekroju całej Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji handlowych Grupy nie przekraczała wartości 163.009 tys. zł (2,71% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2014 roku była to kwota 141.880 tys. zł (2,21% kapitałów własnych Jednostki Dominującej).

Miarą ryzyka kredytowego jest kwota maksymalnego narażenia na ryzyko dla poszczególnych klas aktywów finansowych. Wartości księgowe aktywów finansowych reprezentują maksymalną ekspozycję kredytową.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych na dzień kończący okres sprawozdawczy wynosiła:

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pochodne instrumenty finansowe	28; 31.2	217.179	4.430
Należności z tytułu dostaw i usług	18	1.550.900	1.406.501
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	859.699	348.215
Pozostałe aktywa finansowe	18	818.457	1.332.033
Razem	31.1	3.446.235	3.091.179

W ocenie Zarządu, ryzyko zagrożonych aktywów finansowych jest odzwierciedlone poprzez dokonanie odpisów aktualizujących ich wartość. Informacje na temat wartości odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zostały przedstawione w notach 9.4 i 18.1.

Analiza pod kątem koncentracji ryzyka kredytowego w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług została przedstawiona w nocie 18.1.

Analiza wiekowania należności przeterminowanych, w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości, została przedstawiona w nocie 18.1.

33. Zarządzanie kapitałem

Celem polityki finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS jest zapewnienie długoterminowej płynności przy jednoczesnym stosowaniu odpowiedniej dźwigni finansowej, wspomagającej realizację celu nadrzędnego, jakim jest maksymalizacja stopy zwrotu na kapitale przynależnym akcjonariuszom.

Realizacja powyższego celu, dokonuje się poprzez dążenie do osiągnięcia pożądanej struktury finansowania na poziomie Grupy Kapitałowej LOTOS.

Grupa Kapitałowa LOTOS monitoruje strukturę finansowania stosując wskaźnik relacji długu do kapitału własnego, który jest liczony jako stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego.

Do zadłużenia netto Grupa wlicza kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego pomniejszone o środki pieniężne i ich ekwiwalenty oraz środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania przeznaczone na realizację celów emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A. (patrz nota 18). Kapitał własny obejmuje kapitał własny należny akcjonariuszom Jednostki Dominującej powiększony o udziały niekontrolujące.

GRUPA KAPITAŁOWA LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
Dodatkowe informacje i objaśnienia

w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty	27.1	4.197.008	4.098.225
Pożyczki	27.2	80.966	92.146
Obligacje	27.3	-	195.892
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	176.486	109.299
Razem		4.454.460	4.495.562
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty	27.1	2.284.026	2.117.387
Pożyczki	27.2	11.180	10.637
Obligacje	27.3	218.100	17.587
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	27.4	31.542	22.495
Razem		2.544.848	2.168.106
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - emisja akcji ⁽¹⁾	18	(438.329)	(996.939)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	20	(859.699)	(348.215)
Zadłużenie netto		5.701.280	5.318.514
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		7.712.060	8.258.288
Udziały niekontrolujące	26	138	175
Kapitał własny razem		7.712.198	8.258.463
Stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego		0,74	0,64

⁽¹⁾ Na dzień 31 grudnia 2015 roku środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA (patrz cele emisji nota 18). Na dzień 31 grudnia 2014 roku środki pieniężne z emisji akcji serii D Grupy LOTOS S.A. ulokowane na wydzielonym rachunku bankowym Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. (patrz nota 21), do dnia rejestracji podwyższenia kapitału.

34. Uprawnienia do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Zaprezentowane poniżej wielkości uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 - 2020 uwzględniają uprawnienia przyznane według rozporządzeń Rady Ministrów, jak również dodatkowe bezpłatne uprawnienia przyznane przez Komisję Europejską.

Liczba nieodpłatnych uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 - 2020 oraz rzeczywista emisja CO₂:

w tysiącach ton	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Uprawnienia przyznane KPRU ⁽¹⁾	1.766	1.688	1.652	1.613	1.576	1.540	1.505	1.461	12.801
Rzeczywista emisja CO ₂ ⁽²⁾	1.745	1.875	1.947	-	-	-	-	-	5.567

⁽¹⁾ Ilość bezpłatnych uprawnień do emisji CO₂ na lata 2013 – 2020, wg Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień („KPRU”), na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 439) jak również Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 472) zawierających wykaz instalacji objętych systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych wraz z przyznana im liczbą uprawnień do emisji. Ponadto w zestawieniu uwzględniono przydział dodatkowych bezpłatnych uprawnień z rezerwy Komisji Europejskiej w związku ze zwiększeniem zdolności produkcyjnych rafinerii, wynikających z zastosowania gazu ziemnego jako wsadu do produkcji wodoru.

⁽²⁾ Emisja CO₂ wyliczona na podstawie danych produkcyjnych dla instalacji objętych systemem handlu emisjami. Dane za rok 2015 zostały zweryfikowane zgodnie z art. 59 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 roku o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku, biorąc pod uwagę limit uprawnień na rok 2015 do przyznania w ramach systemu EU ETS (ang. „European Union Emissions Trading System/Scheme”) oraz wielkość emisji dwutlenku węgla w Grupie występował niedobór przyznaných uprawnień do emisji CO₂. W związku z tym na dzień 31 grudnia 2015 roku Grupa ujęła kwotę 1.059 tys. zł zobowiązań z tego tytułu (31 grudnia 2014: 2.784 tys. zł.). Wpływ utworzonej rezerwy na wynik operacyjny w kwocie 1.059 tys. zł (w roku 2014: 1.257 tys. zł) zaprezentowano w pozostałych kosztach (patrz nota 9.4).

Informacje na temat ryzyka cen uprawnień do emisji CO₂ zaprezentowano w nocie 32.2.

35. Zobowiązania i aktywa warunkowe

35.1 Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych

Istotne postępowania sądowe których stroną jest Jednostka Dominująca

Postępowanie z powództwa PETROECCO JV Sp. z o.o. o odszkodowanie za szkodę doznaną na skutek stosowanych praktyk monopolistycznych

W maju 2001 roku PETROECCO JV Sp. z o.o. wniosła powództwo o zasądzenie od Spółki kwoty 6.975 tys. zł (wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 maja 1999 roku) odszkodowania za szkodę doznaną na skutek stosowanych przez Spółkę praktyk monopolistycznych powodujący uprzywilejowanie niektórych odbiorców poprzez realizowanie ich zamówień w zakresie nieproporcjonalnie większym niż zamówień PETROECCO JV Sp. z o.o. Stosowanie przez Spółkę zarzuconych jej praktyk monopolistycznych stwierdzone zostało decyzją Urzędu Antymonopolowego z dnia 26 września 1996 roku, którą Urząd nakazał Spółce ich zaniechanie. Zaniechanie praktyk monopolistycznych nakazano Spółce także wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 22 października 1997 roku.

W związku ze zgłoszeniem przez Spółkę zarzutu przedawnienia wyrok ten został jednak uchylony w 2003 roku i przekazany do ponownego rozpoznania. Spółka kwestionowała fakt wystąpienia jakiegokolwiek szkody po stronie PETROECCO JV Sp. z o.o., jej wysokości i istnienia związku przyczynowego pomiędzy praktyką monopolistyczną a szkodą. W następstwie kolejnych rozpraw, po przeprowadzeniu dowodu z korzystnej dla Grupy LOTOS S.A. opinii biegłego Instytutu Nafty i Gazu w Krakowie w 2013 roku Sąd oddalił w całości powództwo PETROECCO JV Sp. z o.o. W styczniu 2015 roku spółka PETROECCO JV Sp. z o.o. złożyła kasację od kolejnego, korzystnego dla Spółki wyroku sądu drugiej instancji. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej PETROECCO JV Sp. z o.o. Na dzień zatwierdzenia sprawozdania finansowego sprawa jest w toku.

Grupa LOTOS S.A. szacując, że ryzyko niekorzystnego rozstrzygnięcia sprawy nie jest duże, nie tworzyła rezerwy na potencjalne zobowiązania z tego tytułu.

Postępowanie administracyjne oraz sądowno-administracyjne dotyczące wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji orzekającej wyłączenie nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa

Spółka jest stroną postępowania prowadzonego przeciwko Skarbowi Państwa o stwierdzenie nieważności decyzji wyłączeniowej, będącej podstawą nabycia przez Spółkę użytkownika wieczystego gruntu oraz własności położonych na nim budynków.

Postępowanie dotyczy nieruchomości o łącznej powierzchni 87.000 m², na której posadowiony jest fragment parku zbiorników i oczyszczalnia ścieków Rafinerii. Postępowanie zostało wszczęte na wniosek byłych właścicieli nieruchomości, który obejmuje żądanie stwierdzenia nieważności decyzji wyłączeniowej Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 14 czerwca 1983 roku w całości, bądź ewentualnie w zakresie dotyczącym ustalenia odszkodowania. We wrześniu 2014 roku Wojewoda Pomorski wydał decyzję odmawiającą stwierdzenia nieważności decyzji wyłączeniowej, na które byli właściciele złożyli odwołanie od decyzji Wojewody Pomorskiego. Obecnie sprawa jest rozpatrywana przez Ministra Infrastruktury. Na dzień zatwierdzenia sprawozdania finansowego decyzja nie jest ostateczna.

Zdaniem Spółki, ryzyko niekorzystnego rozstrzygnięcia postępowania jest niewielkie i nie ma istotnego wpływu na niniejsze sprawozdanie finansowe.

Rozliczenia podatkowe

W roku 2015 rozliczenia Spółki w zakresie podatku od towarów i usług (VAT) za lata 2010 - 2011 były przedmiotem dwóch postępowań kontrolnych prowadzonych przez organy kontroli skarbowej. W dniu 23 czerwca 2015 roku Spółka otrzymała w ramach prowadzonych postępowań protokoły z badania ksiąg podatkowych. Spółka złożyła zastrzeżenia do niniejszych protokołów. W dniu 30 września 2015 roku Spółka otrzymała dwie decyzje wydane przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, w których to organ skarbowy określił wysokość zobowiązania w podatku od towarów i usług (VAT) za okres styczeń – grudzień 2010 roku oraz styczeń – grudzień 2011 roku oraz wykazał zaległości w kwocie 48,4 mln zł za rok 2010 oraz 112,5 mln zł za rok 2011. W decyzjach Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej stwierdził, że transakcje, w których uczestniczyli dwaj kontrahenci Spółki związane były z udziałem w oszustwie podatkowym i zarzucił Spółce brak dołożenia należytej staranności w zawieraniu transakcji z tymi kontrahentami i że Spółka co najmniej powinna była wiedzieć o tym, że ww. transakcje wiązały się i były konsekwencją oszustwa podatkowego popełnionego na wcześniejszym etapie obrotu, co w konsekwencji nie daje prawa do odliczenia podatku VAT. Po przeanalizowaniu otrzymanych decyzji Spółka uznała zarzuty przedstawione przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej za całkowicie nieuzasadnione i w związku z tym w dniu 14 października 2015 roku złożyła do Dyrektora Izby Skarbowej w Gdańsku odwołania od ww. decyzji. Dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy w zakresie zobowiązania za okres styczeń – grudzień 2010 roku. Spółka wniosła skargę na decyzję Dyrektora Izby Skarbowej w Gdańsku do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku.

W związku z powyższymi decyzjami w sprawozdaniu z całkowitych dochodów za rok 2015 wykazano VAT w wysokości 160,9 mln zł (patrz nota 9.4) oraz koszty dotyczące odsetek od zaległości podatkowych w wysokości 77,9 mln zł (patrz nota 9.6).

Postępowania sądowe wszczęte przez oraz przeciwko jednostkom z Grupy Kapitałowej LOTOS

Postępowania, którego stroną są spółki GK LOTOS Petrobaltic S.A.

Porozumienie, którego stroną jest spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) była stroną postępowań sądu arbitrażowego w Norwegii dotyczących roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) - dostawcy platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”) przeznaczonych do eksploatacji złoża YME przeciwko spółce Talisman Energy Norge AS będącej operatorem złoża YME („Talisman”, „Operator”) oraz pozostałym udziałowcom projektu YME. Udział LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS”) w kwocie roszczenia SBM wynosił 20%.

W marcu 2013 roku spółki: Talisman Energy Norge AS („Talisman”, ówczesny operator złoża YME) oraz Single Buoy Moorings Inc. („SBM”, właściciel przeznaczony do eksploatacji tego złoża platformy wydobywczej) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych w związku z realizacją projektu YME umów i porozumień pomiędzy stronami oraz usunięcia wadliwej platformy ze złoża. Zgodnie z zapisami porozumienia, spółka SBM zapłaciła członkom konsorcjum kwotę 470 mln USD, natomiast Talisman działając w imieniu udziałowców koncesji, zobowiązał się do wykonania niezbędnych prac przygotowawczych na platformie i usunięcia jej ze złoża. W zakresie spółki SBM pozostaje przetransportowanie platformy do portu oraz jej utylizacja. Po wykonaniu określonych prac udziałowcy konsorcjum przejmą prawo własności do elementów podwodnej infrastruktury na złożu YME, dostarczonej przez SBM, wraz z jednoczesnym zobowiązaniem do wykonania prac rekultywacyjnych (w tym demontażu) związanych z podwodną infrastrukturą. Każda ze stron poniesie koszty uzgodnionego porozumieniem zakresu realizowanych prac. Porozumienie zostało zawarte za zgodą wszystkich udziałowców koncesji YME, w tym LOTOS E&P Norge AS. Częścią porozumienia było ustalenie dotyczące zakończenia wszystkich istniejących postępowań arbitrażowych (pomiędzy SBM i Talisman oraz pozostałymi udziałowcami projektu YME).

Zgodnie z zapisami porozumienia z SBM, w marcu 2013 roku na rachunek LOTOS E&P Norge AS wpłynęła kwota 12,22 mln USD, stanowiąca część przysługującego jej 20% udziału w kwocie 470 mln USD przekazanej przez SBM na rzecz konsorcjantów. Pozostała część przysługującego Grupie udziału w kwocie porozumienia, tj. 81,78 mln USD została ulokowana na rachunku escrow projektu YME celem jej sukcesywnego wykorzystywania na prowadzenie prac związanych z usunięciem platformy i infrastruktury ze złoża, określonych w porozumieniu. W grudniu 2013 roku spółka Talisman podpisała umowę na usunięcie wadliwej platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit”) ze spółką Excalibur Maritime Contractors („EMC”), natomiast w lutym 2014 roku Grupa otrzymała od Talisman informację o podpisaniu pomiędzy EMC a Single Buoy Moorings Inc. („SBM”) umowy na transport MOPU, a w czerwcu 2014 roku informację o podpisaniu przez SBM umowy na złomowanie platformy z Veolia Environmental Services.

Usunięcie platformy MOPU ze złoża YME planowane jest na połowę roku 2016 (przełom czerwca i lipca).

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wyrażona w walucie prezentacji wartość ulokowanych na wyodrębnionym rachunku escrow środków pieniężnych pozostałych do wykorzystania zaprezentowano w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Pozostałe aktywa w kwocie 108.540 tys. zł. Wartość pozostałej do wykorzystania rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy oraz demontażu aktywów trwałych zaprezentowana została w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy – w części krótkoterminowej - w kwocie 39.087 tys. zł. W związku z faktem, iż kwota powyższej rezerwy jest najlepszym szacunkiem Zarządu na dzień bilansowy, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować w przyszłości konieczność aktualizacji rezerw na przyszłe koszty demontażu platformy.

Postępowanie, którego stroną jest spółka LOTOS Petrobaltic S.A.

W marcu 2013 roku wpłynęło do spółki LOTOS Petrobaltic S.A. od spółki AGR Subsea Ltd. („AGR”) wezwanie do zapłaty na kwotę około 6,5 mln GBP tytułem wynagrodzenia AGR z tytułu realizacji umowy na odkopanie nóg platformy „Baltic Beta”. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. zakwestionowała wysokość wynagrodzenia żądanego przez AGR i zaproponowała ustalenie swojego zobowiązania wobec AGR w kwocie 16 mln zł (tj. 3,2 mln GBP według średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2012 roku). Przedmiotem sporu pomiędzy stronami jest charakter zawartej umowy, przyczyny jej wykonania po terminie i w niepełnym zakresie, jak również zasadność dokonanej przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. wypowiedzenia, a także żądania zwrotu kosztów poniesionych na wykonawcę zastępczego zaangażowanego przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. do ukończenia prac. Spółka AGR Subsea Ltd. nie przyjęła proponowanych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. warunków ugody i skierowała swoje roszczenie na drogę sądową. Postanowieniem sądu sprawę skierowano do mediacji, na które spółka LOTOS Petrobaltic S.A. wyraziła zgodę. Rozpoczęte w kwietniu 2014 roku mediacje były wielokrotnie przedłużane. Na mocy postanowienia Sądu Okręgowego z lutego 2016 roku sprawa została połączona do łącznego prowadzenia i rozpoznania ze sprawą z pozwu spółki LOTOS Petrobaltic S.A. przeciwko AGR, opisaną poniżej.

W październiku 2013 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. złożyła do Sądu Okręgowego w Gdańsku pozew przeciwko AGR z powództwem o zapłatę 5,6 mln GBP tytułem wykonania zastępczego. W marcu 2014 roku Sąd Okręgowy IX Wydział Gospodarczy w Gdańsku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, na który spółka AGR wniosła sprzeciw. W kwietniu 2015 roku sąd skierował strony do mediacji, na którą spółka LOTOS Petrobaltic S.A. nie wyraziła zgody. Na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego rozmowy zmierzające do polubownego zakończenia sporu nie zostały zakończone, a na mocy postanowienia Sądu Okręgowego z lutego 2016 roku sprawa ta będzie prowadzona i rozpoznawana łącznie ze sprawą z pozwu AGR przeciwko LOTOS Petrobaltic S.A., opisaną wyżej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 2014 roku Grupa w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu nie wykazuje zobowiązania na rzecz AGR.

Mając na względzie skomplikowany charakter sporu trudno oszacować ryzyko związane z prowadzeniem postępowania sądowego, którego skutkiem w przypadku niekorzystnego rozstrzygnięcia dla danej strony postępowania może być dodatkowo konieczność poniesienia dodatkowych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego i kosztów egzekucyjnych.

Postępowania, którego stroną są pozostałe spółki z Grupy Kapitałowej LOTOS

Postępowanie sądowe z powództwa WANDEKO, którego stroną jest spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o.

Spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. była stroną postępowania sądowego z powództwa pana Andrzeja Wójcika prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą WANDEKO. W dniu 28 lipca 2015 Sąd ogłosił wyrok, w którym oddalił powództwo pana Wójcika w całości. Na dzień publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego wyrok nie jest prawomocny. Na dzień 31 grudnia 2015 roku spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. wykazuje rezerwę (patrz nota 30.1) z tego tytułu w kwocie 15.318 tys. zł.

Postępowania, których stroną jest spółka LOTOS Gaz S.A. w likwidacji

Spółka LOTOS Gaz S.A. dokonała w 2009 roku zgłoszenia swoich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym likwidacyjnym spółki KRAK – GAZ Sp. z o.o. W marcu 2012 roku sąd upadłościowy wydał postanowienie uwzględniające wierzytelności spółki LOTOS Gaz S.A. w likwidacji, w łącznej kwocie 23.695 tys. zł, a ponadto uznał za zabezpieczone hipotekami wierzytelności w wysokości 21.132 tys. zł. Spółka LOTOS Gaz S.A. w likwidacji zgodnie z zatwierdzonym odrębnym planem podziału funduszy postępowania upadłościowego KRAK – GAZ Sp. z o.o., odzyskała część swoich wierzytelności, w kwocie 4.567 tys. zł. Na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego postępowanie upadłościowe jest nadal w toku.

35.2 Pozostałe zobowiązania warunkowe

- W dniu 17 lipca 2015 roku Spółka złożyła do Naczelnika Urzędu Celnego w Gdańsku dwa weksle z własnego wystawienia do kwot: 40.000 tys. zł i 200.000 tys. zł. Weksle te stanowią ryczałtowe zabezpieczenie dla przyszłych zobowiązań podatkowych z tytułu akcyzy na kwotę 800.000 tys. zł ważne do dnia 19 sierpnia 2017 roku. Weksel na kwotę 240.000 tys. zł stanowiący zabezpieczenie akcyzowe do dnia 19 sierpnia 2015 roku został wydany Spółce 30 września 2015 roku.
- Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz 31 grudnia 2014 roku obowiązywała wystawiona w dniu 17 czerwca 2008 roku przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. bezwarunkowa i nieodwołalna gwarancja na rzecz rządu Norweskiego za działania spółki LOTOS E&P Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobycia na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. w wystawionej gwarancji zobowiązuje się ponieść pełną odpowiedzialność finansową tytułem zabezpieczenia wszelkich zobowiązań mogących powstać w związku z działalnością spółki LOTOS E&P Norge AS w ramach poszukiwań i wydobycia naturalnych złóż znajdujących się pod dnem morza, w tym składowania i transportu przy pomocy innych środków transportu niż statki na Norweskim Szelfie Kontynentalnym.

Ponadto do zobowiązań warunkowych należy zaliczyć zaprezentowane przez Grupę przyszłe zobowiązania inwestycyjne w notach 13.3 i 15.3.

36. Informacje o podmiotach powiązanych

36.1 Informacje o transakcjach z jednostkami powiązаныmi, w których Grupa posiada udziały

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014	
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności			
Sprzedaż	200.263	456.244	
Zakupy	117	510	
<hr/>			
w tysiącach złotych	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności			
Należności	18	12.219	23.318

W roku 2015 i 2014 Grupa przeprowadzała istotne transakcje ze spółką LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o. głównie z tytułu sprzedaży paliwa lotniczego. Łączna wartość tych transakcji w roku 2015 wynosiła 198.816 tys. zł (w 2014 roku: 455.578 tys. zł). Na dzień 31 grudnia 2015 roku saldo nierozliczonych należności z tytułu powyższych transakcji wynosiło 12.219 tys. zł (31 grudnia 2014: 23.291 tys. zł).

Podstawowe informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć, w których Grupa posiada udziały przedstawiono w nocie 2, a dodatkowe ujawnienia na temat wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności wykazano w nocie 16.

36.2 Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą

Na dzień 31 grudnia 2015 roku oraz na dzień 31 grudnia 2014 roku Skarb Państwa był właścicielem 53,19% akcji Grupy LOTOS S.A. W latach 2014 i 2015 nie wystąpiły transakcje pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a Skarbem Państwa.

36.2.1 Transakcje z jednostkami powiązаныmi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ

W roku 2015 Grupa przeprowadziła transakcje z podmiotami powiązаныmi poprzez Skarb Państwa, których łączna wartość była istotna. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy. Transakcje dotyczyły głównie sprzedaży paliw, sprzedaży i zakupu usług magazynowania, sprzedaży i zakupu usług transportowych, zakupu energii, gazu ziemnego oraz innych paliw.

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Sprzedaż	335.843	640.112
Zakupy	1.757.779	1.447.552

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności	27.859	27.205
Zobowiązania	130.356	134.198

36.3 Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Zarząd		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	1.183	1.346
- nagrody jubileuszowe	-	57
Zarząd – jednostki zależne ⁽¹⁾		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	3.631	3.646
Rada Nadzorcza		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	252	228
Razem ⁽²⁾	5.066	5.220

⁽¹⁾ Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Spółki z tytułu pełnienia funkcji we władzach spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych.

⁽²⁾ Wartość wynagrodzenia uwzględnia zmiany w składzie Rady Nadzorczej Spółki.

Pozostałe świadczenia pracownicze

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zarząd		
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	654	631
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej ⁽¹⁾	311	156
Razem	965	787

⁽¹⁾ Zgodnie z ustawą o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (tzw. ustawa kominowa).

W roku 2015 i 2014 Grupa nie zawierała żadnych znaczących transakcji z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, nie udzielała wymienionym osobom żadnych pożyczek, zaliczek, gwarancji, ani nie zawierała żadnych innych umów o charakterze nierynkowym, bądź o istotnym wpływie na niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

W latach 2014 - 2015, na podstawie złożonych oświadczeń członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, Grupa LOTOS S.A. nie uzyskała wiedzy o transakcjach zawartych przez ich małżonków, krewnych lub powinowatych w linii prostej do drugiego stopnia lub związаныmi z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli, bądź z innymi osobami, z którymi mają osobiste powiązania ze Spółką lub z podmiotem Grupy Kapitałowej LOTOS.

36.4 Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej

Wynagrodzenie wypłacone głównej kadry kierowniczej (za wyjątkiem członków Zarządu Spółki)

w tysiącach złotych	za rok zakończony 31 grudnia 2015	za rok zakończony 31 grudnia 2014
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	26.032	26.918
- wypłacona nagroda roczna	3.339 ⁽¹⁾	3.331 ⁽²⁾
- wypłacona nagroda jubileuszowa	777	-

⁽¹⁾ Wypłacone w 2015 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2014.

⁽²⁾ Wypłacone w 2014 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2013.

Pozostałe świadczenia pracownicze

w tysiącach złotych	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	11.903	12.190
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej	7.171	3.875
Pożyczki i świadczenia o podobnym charakterze	26	31
Razem	19.100	16.096

W roku 2015 Grupa LOTOS nie udzielała członkom głównej kadry kierowniczej pożyczek (w roku 2014: 30 tys. zł).

36.5 Transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki

W roku 2015 Grupa nie przeprowadzała istotnych transakcji ze stronami powiązanymi poprzez członków Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. (w roku 2014: 160.176 tys. zł).

W latach 2014 i 2015 Grupa nie przeprowadzała istotnych transakcji ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu Grupy LOTOS S.A.

ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 2 marca 2016 roku.

Podpisy członków Zarządu oraz osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ksiąg rachunkowych Grupy LOTOS S.A.

Prezes Zarządu,
Dyrektor Generalny

Paweł Olechnowicz

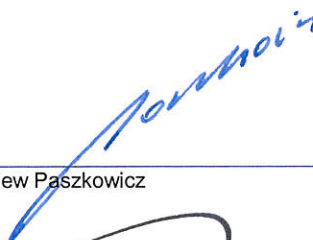
Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Ekonomiczno - Finansowych

Mariusz Machajewski

Wiceprezes Zarządu
Dyrektor ds. Poszukiwań i Wydobywania

Zbigniew Paszkowicz

Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Strategii i Rozwoju

Marek Sokolowski

Wiceprezes Zarządu,
Dyrektor ds. Produkcji i Handlu

Maciej Szozda

Główny Księgowy

Tomasz Południewski